

**El retorn del català a les escoles
després del franquisme tractat a la
premsa local gironina (1975-1983)**

**AUTORA: LAURA TEIXIDOR PARRA
BECA DELS PREMIS CARLES RAHOLA 2016
31/01/2017
TUTORA: MARGARIDA CASACUBERTA**

Índex

Introducció.....	7
Metodologia.....	10
Repàs històric previ al 1975.....	13
Els moviments d'escoles actives.....	13
Naixement d'institucions i mitjans de comunicació.....	13
Lleugera llibertat en la premsa.....	15
Canigó.....	15
Presència.....	17
<i>Hoy, la Moreneta</i> : un article amb polèmica.....	18
La Llei General d'Educació (1970): un abans i un després.....	19
Classes de català a la Cambra de Comerç.....	21
Classes promogudes per la Delegació de l'Òmnium Cultural.....	22
Context històric (1975-1983).....	23
Primer període: 1975-1977.....	23
Decret de "Lenguas nàtives".....	23
X Escola d'Estiu de Barcelona.....	25
Inici dels cursos de Reciclatge als mestres.....	25
Congrés de Cultura Catalana.....	25
Naixement del diari <i>Avui</i>	26
Primeres eleccions democràtiques.....	27
Segon període: 1978-1980.....	27
Decret del 23 de juny de 1978.....	27
Reciclatge oficial a tot Catalunya.....	28

Instauració de la Generalitat.....	28
Tercer període: 1981-1983.....	29
El <i>Manifiesto de los 2.300</i>	29
Nou decret en defensa del català.....	30
Llei de Normalització Lingüística.....	30
Anàlisi dels mitjans.....	33
Història i descripció dels mitjans seleccionats.....	33
Los Sitios.....	33
Primer editorial.....	34
Revista de Girona.....	35
Primer editorial.....	37
Presència.....	37
Punt Diari.....	38
Primer editorial.....	39
Anàlisi dels articles.....	41
Període de 1975 a 1977.....	41
Presència.....	41
Article 1: “Català i E.G.B.: una experiència”.....	41
Article 2: “Marginats tanmateix?”.....	42
Article 3: “La lluita pel català a Girona”.....	42
Article 4: “Antoni Badia Margarit: una llengua en estat de tensió”.....	43
Article 5: “Marta Mata: la nova escola i el català”.....	43
Article 6: “E.G.B.: les engrunes d’una llei”.....	44
Article 7: “Català a l’escola, un pedaç encara”.....	45
Article 8: “Per la nova escola catalana”.....	46
Los Sitios.....	46
Article 9: “Clases de catalán para escolares, a partir del lunes”.....	46
Article 10: “El catalán, en la escuela”.....	47

Article 11: “Gerona, protagonista de la “I Escola d’Estiu”.....	47
Article 12: “La Diputación, con la Delegación Provincial del Ministerio de Educación y Ciencia, está llevando a cabo un Plan de Enseñanza del Catalán en las Escuelas”.....	48
Article 13: “El estudio del catalán en los centros escolares”.....	49
Article 14: “La Central d’Acció per la Unitat d’Espanya, contra el separatismo y la propaganda antiespañola”.....	49
Article 15: “Algunes consideracions sobre l’ensenyament de la llengua catalana a les comarques gironines”.....	49
Revista de Girona.....	50
Article 16: “Notes per a una història de la llengua”.....	50
Període de 1978 a 1980.....	51
Presència.....	51
Article 17: “VI Escola d’Estiu, pedagogia per la llibertat”.....	51
Article 18: “40 anys de lluita per la llengua catalana: del català prohibit al català obligatori”.....	52
Article 19: “El català es mor”.....	52
Article 20: “Òmnium Cultural, manifest de la delegació del Gironès”.....	53
Los Sitios.....	54
Article 21: “L’escola que volem ara i aquí”.....	54
Article 22: “La Asociación de Profesores de Catalán, satisfecha por la decisión del último Consejo de Ministros”.....	54
Article 23: “Clausura de la V Escola d’Estiu de les Comarques Gironines”.....	55
Article 24: “L’ensenyament de la llengua catalana en els centres escolars de la província de Girona”.....	55
Article 25: “La enseñanza del catalán fue objeto de denuncia”.....	56
Article 26: “Replantejar l’ensenyament: La llengua, fonament de la nostra identitat nacional”.....	56
Revista de Girona.....	57
Article 27:.....	57

Punt Diari.....	57
Article 28: “El curs vinent, escola en català”.....	58
Article 29: “Bases per a una política educativa”.....	58
Article 30: “Progressiva catalanització de les escoles gironines”.....	58
Article 31: “La normalització del català a l’escola”.....	59
Període de 1981 a 1983.....	59
Presència.....	59
Article 32: “Papers de butxaca” (editorial).....	59
Article 33: “Irene Rigau, la Generalitat i la normativa del llibre de text”.....	60
Los Sitios.....	61
Article 34: “Diálogo con el Cap de Serveis d’Ensenyament”.....	61
Article 35: “La Generalitat y los maestros”.....	61
Article 36: “Ayer, jornada de clausura” (X Escola d’Estiu de Girona).....	62
Article 37: “La Ley de Normalización Lingüística de Catalunya, adelante”.....	62
Article 38: “López de Lerma i la impugnació de la Llei del Català”.....	62
Punt Diari.....	63
Article 39: “Demanen una declaració municipal a favor del català”.....	63
Article 40: “Ahir, jornada per a mestres especialistes de català”.....	63
Article 41: “L’institut Montsacopa contra la discriminació del català”.....	64
Article 42: “Ep! En català a tot arreu”.....	64
Article 43: “Des d’ara, cap finestra oficial no podrà rebutjar un document en català”.....	65
Editorial: “En català, si us plau”.....	65
Article 44: “Tots els partits gironins critiquen la impugnació de la “Llei del català”.....	65
Editorial: “Impugnar per impugnar”.....	66
Article 45: “L’oposició reclama la confecció del mapa lingüístic de Catalunya”.....	66
Revista de Girona.....	67
Article 46: “L’ensenyament d’idiomes i la cambra de comerç”.....	67

Article 47: "Notes per a la història del catalanisme a Girona: les campanyes pel català"	
67	
Breu repàs fins l'actualitat.....	68
Període 1983-2000.....	68
Llei de política lingüística.....	69
Segle XXI.....	69
Manifiesto por una lengua común.....	69
"Llei Wert".....	69
Entrevista a Joaquim Arenas: "Català llengua oficial única, la resta és traïció".....	70
Conclusions.....	73
Articles seleccionats.....	77
BIBLIOGRAFIA.....	81
Annexos.....	83
Annex 1: Entrevistes.....	83
Josep Víctor Gay.....	83
Pere Madrenys i Caballé.....	85
Isabel Juanola.....	87
Isabel-Clara Simó.....	88
Salomó Marquès.....	90
Annex 2: Article de Pere Madrenys: «Hoy, la Moreneta».....	92
Annex 3: Nota informativa referent a Pere Madrenys.....	93
Annex 4: Nota informativa referent al Ple de l'Ajuntament de Girona de 1975.....	94
Annex 5: Fragment de la X Escola d'Estiu de Barcelona.....	95
Annex 6: Municipis de la província de Girona que realitzaven classes de Reciclatge.....	96
Annex 7: Evolució dels percentatges de l'ensenyament total o parcial en català a les escoles de Catalunya.....	97
Percentatges de l'ensenyament total o parcial en català a la província de Girona (1980-81).....	97
Annex 8: Entrevista a Joaquim Arenas.....	98

Introducció

El retorn del català a les escoles gironines després del franquisme és un tema que relaciona dos conceptes de gran interès: la història de la llengua catalana i l'ensenyament. A més, també em toca de ben a prop ja que a la meua família hi ha hagut una forta tradició en la docència. Sense anar més lluny la meua àvia va ser mestra durant la República, la Guerra Civil, el franquisme i els inicis de la democràcia. I els meus pares van ser alumnes durant la dictadura franquista i, posteriorment, van iniciar la seva tasca com a docents durant la transició; per tant, van viure el retorn de la llengua catalana a les escoles de primera mà. Així doncs és normal que de ben petita, moltes de les converses que s'han mantingut a casa han tractat sobre l'escola i, en general, sobre aspectes que hi tenen relació com és el cas de l'evolució de l'ensenyament del català i en català al llarg d'aquest últim segle.

La repressió a què la llengua catalana es va veure sotmesa al llarg dels gairebé 40 anys de dictadura va tenir un efecte devastador ja que, lamentablement, molts catalans van arribar a ser analfabets de la seva pròpia llengua materna. El castellà era considerada l'única llengua obligatòria i un imprescindible instrument d'expressió i formació humana, a tota l'educació primària estatal, tal i com estipulava la *Ley de Enseñanza Primaria* aprovada el 1940. Són moltes les monografies que tracten sobre la repressió del català a l'escola franquista i, en general, sobre l'aprovació de les lleis d'ensenyament i la seva repercussió a les escoles catalanes. Alguns exemples són els següents: *El català a l'escola (1936/39-1985). Crònica d'una desigualtat* de Ramon Bassa¹; *Mare de Déu, quina escola!*, de Raimon Portell i Salomó Marquès² i *L'escola a Catalunya sota el franquisme*, de Jordi Monés³.

No va ser fins a l'any 1970 que la *Ley General de Educación* va posar fi a un model d'escola al servei de la ideologia del règim i, per primera vegada, es feia referència a les llengües vernacles i natives. A més, un decret aprovat l'any 1975, va reafirmar el català a l'escola i li donava un

1 BASSA, Ramon, *El català a l'escola (1936/39-1985). Crònica d'una desigualtat*. Col·lecció: «Quaderns escola», núm. 11, Ed. La Llar del Llibre, Sant Joan Despi, 1991.

2 MARQUÈS, Salomó; PORTELL, Raimon, *Mare de Déu, quina escola! Els mestres contra Franco*, Ed. Ara Llibres, Badalona, 2008.

3 MONÉS PUJOL-BUSQUETS, Jordi, *L'escola a Catalunya sota el franquisme*, Col·lecció: «Rosa Sensat», núm. 11, Edicions 62, Barcelona, 1981.

aire d'oficialitat. Es va acordar que es podria ensenyar el català almenys una hora a la setmana. Tot i així, l'any 1978 va significar un abans i un després per a la història de l'ensenyament i de la llengua catalana. Per fi es formalitzava la introducció del català a les escoles com a matèria oficial, de la qual s'impartirien 3 hores setmanals. Una fita perfectament equiparable a la que va suscitar la Renaixença, una etapa de lluita per la recuperació d'una llengua maltractada, en poques paraules, una etapa esperançadora. Això va suposar l'inici d'uns anys plens d'esforç i d'il·lusió que, tot i que ja s'havia intentat molt abans, permetien començar a recollir els fruits d'un nou ensenyament. D'aquesta etapa cal destacar una monografia que es titula *Formació de mestres contra Franco: Història del Reciclatge. Una història viscuda 1975-1988*, de Mercè Sánchez i M.Lluïsa Corominas⁴, que fa un repàs exhaustiu de la història del Reciclatge lingüístic dels mestres i, a més, estudia el retorn progressiu del català a les escoles. Malgrat tot, no va ser fins el 1983, arran de la Llei de Normalització Lingüística, que es va acabar regularitzant el català a les escoles d'una manera totalment plena. Es va oficialitzar com a matèria i com a llengua d'ús i la tasca de la Immersió Lingüística va resultar essencial per a l'acompliment d'aquests objectius i per a la cohesió social del nostre país. Fent referència a l'actualitat, doncs, ara que la Immersió s'està qüestionant des del ministeri espanyol després d'una història de 30 anys d'èxit, val la pena conèixer els detalls d'una realitat que es va aconseguir amb molts esforços.

Però el paper de les escoles no va ser l'únic detonant per a la total normalització del català, ni molt menys. Calia la intervenció de molts altres factors que ajudessin a propagar la llengua. I és que la llei, aprovada el 1983, tenia uns objectius prioritaris ben clars: recuperar la llengua en els usos oficials, en el sistema educatiu i en els mitjans de comunicació públics, a més de fer explícit el suport institucional a l'ús social. I és en aquest tercer punt on volia arribar. La tasca dels mitjans de comunicació va ser primordial per a la propagació de la llengua i, no només arran de la Llei de Normalització Lingüística, sinó des de la transició i, fins i tot, durant el franquisme de forma clandestina. El 1959 es va produir una petita obertura en el règim franquista, fet que va propiciar la creació de les primeres publicacions catalanes. Un clar exemple el trobem en la revista *Serra d'Or* que es va convertir en una plataforma per als intel·lectuals catalans, dins de les possibilitats d'activisme cultural que oferia el franquisme amb la censura. Al llarg de la dècada dels anys seixanta es van produir grans avenços que van propiciar la recuperació de la llengua i cultura catalanes, així com el moviment d'escoles

⁴ COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999.

actives, el naixement de noves institucions com ara Òmnium Cultural (1961) i l'Escola de Mestres Rosa Sensat, l'aprovació de la "Llei de Premsa i Impremta" que teòricament eliminava la censura prèvia i la creació de noves editorials, com *Edicions 62*, que propagaven publicacions en llengua catalana. Malgrat tot, quant als mitjans, van ser moltes les capçaleres de premsa, entre revistes i diaris, que van patir segrestos o multes desorbitades per fer menció i reivindicar la cultura i la llengua catalanes. Sovint no els quedava altra opció que limitar els seus continguts a tot allò que els permetia publicar la censura o bé intentar-los camuflar "entre línies".

Així doncs, amb l'elaboració d'aquest projecte, he intentat unir dos dels punts clau en la normalització del català, en aquest cas concret, a les escoles gironines: premsa local i escola. I per què m'he decantat per la província de Girona? Lògicament, un dels motius es per la proximitat; però no és l'únic.

Val a dir que les escoles gironines van ser de les pioneres a reincorporar l'ensenyament *del i en* català: la mitjana percentual de l'ensenyament en català a Catalunya, l'any 1980, era del 13,90%; en canvi, a la província de Girona, era del 61%⁵.

És cert que s'han fet molts estudis i s'han publicat moltes monografies que tracten la vinculació entre la llengua catalana i les escoles, tant a l'època franquista com a la transició, passant per la reinstauració de la Generalitat fins a l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística. Però la part innovadora que vull aportar a tots aquests estudis realitzats és el tractament que rebia la catalanització de les escoles a la premsa local gironina. És per aquest motiu que vull ressaltar la importància de l'escola gironina a l'hora de normalitzar la nostra llengua i, d'aquesta manera, també comprovar si la premsa local de l'època informava sobre aquesta situació que anava avançant progressivament. Les fonts en què basaré la meua recerca són el periòdic *Los Sitios*, *Presència*, *El Punt* i la *Revista de Girona* i em centraré en el període que parteix del 1975, amb la mort del dictador Franco, i finalitza el 1983, amb l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística.

Aquest període de nou anys el dividiré en tres etapes. Primerament, la que s'engloba entre el 1975 i 1977. D'aquests anys cal destacar l'aprovació del Decret de "lenguas nativas", que autoritzava a ensenyar la llengua catalana almenys una hora setmanal⁶ i la celebració de les primeres eleccions democràtiques a les Corts espanyoles després de molts anys. La segona etapa s'engloba entre el 1978 i 1980 i d'aquests anys destaco l'aprovació del Reial Decret 2092/1978.

⁵ COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999.

⁶ *L'ensenyament del català a les escoles de Girona curs 1975/1976*, OMNIUM CULTURAL, Delegació del Gironès.

L'article segon d'aquest decret deia el següent: "En els Centres docents d'Educació Preescolar, General Bàsica i Formació Professional de 1r. Grau de Catalunya s'incorporarà *obligatòriament* als plans d'estudi la llengua catalana, considerant-se en la seva aplicació les circumstàncies personals dels alumnes". A partir d'aquí, es regulava l'ensenyament de català 3 hores setmanals⁷. D'aquesta etapa també destaco l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia (abril de 1979) i la restauració de la Generalitat (abril de 1980). Finalment, a l'última etapa (1981-1983) es viu una progressiva catalanització a les escoles que acaba finalitzant amb l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística (abril de 1983).

Metodologia

La metodologia que segueixo, a l'hora d'elaborar l'estudi, es basa en l'anàlisi d'una selecció d'articles dels diaris *Los Sitios*, *Presència*, *El Punt Diari* i *Revista de Girona* que pertanyen a un període de temps predeterminat (1975-1983). En el cas d'*El Punt Diari*, n'analitzo articles a partir del 1979, any de naixement del diari. D'aquesta manera, puc corroborar la hipòtesi plantejada, és a dir, confirmar si la premsa local de l'època informava i opinava sobre la reincorporació del català a les escoles gironines.

El criteri de selecció dels articles es fonamenta més en la qualitat que no pas en la quantitat. És a dir, m'he trobat en el cas que algun dels quatre mitjans publicava notícies amb molta freqüència, sobre el tema esmentat, en detriment dels altres; però he intentat seguir un criteri de selecció més equitatiu per tal de ressaltar el contingut del missatge que es volia transmetre als lectors. De cada article, en faig un estudi descriptiu i interpretatiu. De tal manera que, posteriorment, puc dur a terme una comparació exhaustiva dels continguts; primerament, partint de criteris més concrets fins a desembocar en qüestions més generals.

Quant als tres períodes esmentats (1975-1977, 1978-1980 i 1981-1983) he procurat fer una selecció d'articles de manera acurada. En total n'analitzo 47 que són els que plasmen, de manera més clara, la catalanització a les escoles gironines i n'informen el progrés real que culmina amb la Llei de Normalització Lingüística. També exposo el primer editorial publicat de cada mitjà estudiat, per tal de tenir una referència de la seva ideologia.

D'altra banda, és indispensable tenir en compte el pes del context històric. És per això que dedico un apartat extens del treball a estudiar-lo ja que forma una part indestriable de l'anàlisi

7 COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999.

dels textos que presento. D'aquesta manera, serà més senzill entendre alguns dels aspectes que es tracten al llarg de l'estudi i que es veuen reflectits a la majoria dels articles estudiats. A més, l'inici de cada etapa està introduït per algun apunt històric; sobretot referit a les lleis educatives que van anar apareixent al llarg dels anys posteriors al franquisme.

No s'ha de menystenir la bibliografia i webgrafia, essencials per a la realització d'aquest projecte. Així com els annexos que complementen el cos del treball. En aquest últim apartat hi incorporo cinc entrevistes amb el testimoni de quatre persones vinculades als mitjans de premsa estudiats (Víctor Gay, Pere Madrenys, Isabel Juanola i Isabel-Clara Simó) i amb el de Salomó Marquès⁸, pedagog molt vinculat a l'estudi de l'escola franquista. També hi afegeixo una entrevista de Miquel Riera a Joaquim Arenas, publicada a *Presència* el març de 2015.

Per acabar, també apporto alguns documents i dades estadístiques. Primerament, un article polèmic de Pere Madrenys, titulat *Hoy la Moreneta* i publicat al Full Parroquial i seguidament, un informe de la *Dirección General de la Guardia Civil* de Girona que exposa el comportament "inadequat" de Pere Madrenys en una cerimònia funerària. També incloc una nota informativa del Ple de l'Ajuntament de Girona del 24 de març de 1975 que va causar furor perquè es va denegar l'aprovació d'uns pressupostos destinats a l'ensenyament del català. A continuació, exposo una part de la declaració de la X Escola d'Estiu referent a la situació de la llengua a les escoles. Finalment, apporto unes dades referents al llistat de municipis de la província de Girona en què es van anar impartint els cursos de Reciclatge de manera cronològica i unes estadístiques que mostren els percentatges d'alumnes que estudiaven en català a Catalunya, des de 1978 fins el 1985 i, més concretament, a la província de Girona durant el curs 1980-81.

Un cop detallada la metodologia, exposaré el context històric i entraré en el desenvolupament del cos del treball.

⁸ BESALÚ, Xavier, *Salomó Marquès Sureda. Aproximació biogràfica*, Col·lecció: Mestres 68, núm.31, Associació Mestres Rosa Sensat, 2011.

Repàs històric previ al 1975

A la dècada dels anys seixanta, malgrat que la *Ley de Enseñanza Primaria* aprovada el 1945 es mantenia vigent, a mesura que avançava el franquisme la necessitat de retornar el català a l'escola s'anava fent més viva. Durant aquesta dècada es van produir grans progressos per tal d'assolir aquest objectiu i, en general, per recuperar la llengua i cultura catalanes.

Els moviments d'escoles actives

Basant-se en la tradició escolar catalana del temps de la República, alguns mestres es van plantejar la possibilitat de continuar la tasca educativa pròpia de l'escola activa. Els primers vint anys del franquisme van ser difícils però, tot i així, gràcies a la iniciativa privada es van fundar a Barcelona escoles capdavanteres, com l'Escola Virtèlia i l'Escola Betània. Va ser a partir del 1960 quan l'escola activa va agafar embranzida. L'objectiu primordial era integrar les noves tècniques pedagògiques a l'ensenyament; innovadores, dinàmiques i participatives.

Malgrat tot, inicialment, aquest tipus d'escoles només existien a la província de Barcelona. A més, l'escola pública encara no estava preparada per assumir aquest repte, bàsicament per falta de recursos. Tot i així, aquestes iniciatives es van anar encomanant i van anar sorgint entitats que s'interessaven per la llengua i cultura catalanes. Calia treballar amb la pedagogia innovadora i, per aconseguir-ho, calia formar els mestres per l'escola que es necessitava i que tant s'anhelava⁹.

Naixement d'institucions i mitjans de comunicació

La il·lusió per la recuperació de la llengua i cultura catalanes anava agafant forma i ja no hi havia punt de retorn. Es començarien a editar nous llibres que ajudarien a formar els futurs mestres de català: diccionaris, alguna gramàtica, algun llibre de poemes, històries de la literatura, etc. Tampoc no era gran cosa però ja era un gran progrés i va suposar el primer *boom* d'edicions en català: la creació de l'*Editorial 62* n'és una mostra clara. A partir dels anys

⁹ *Rosa Sensat. 10 anys d'activitat*, Barcelona, 1975.

setanta, editorials com Teide i Casals, anirien plenament lligades al catalanisme i, en general, totes les editorials van començar a publicar un gran nombre de llibres escolars del català i en català per a tots els nivells. També es començaria a editar la revista *Cavall Fort* per als més joves. Tot i així, en aquella època i per falta de recursos, aquesta revista tenia multitud de funcions: tant podia utilitzar-se com a material escolar, com didàctic o simplement com a llibre de contes. En l'àmbit gironí, cal destacar la creació i sosteniment per uns particulars del premi de novel·la Prudenci Bertrana (1967), que va obrir noves possibilitats a migrades creacions literàries en català.

També van néixer dues institucions que farien un gran servei als futurs mestres i a la nova escola. L'Òmnium Cultural (1961) i l'Escola de Mestres Rosa Sensat (1965). De l'Òmnium Cultural, en destacaria l'enorme tasca de Joan Triadú com a impulsor i en van sorgir dues organitzacions. Per una banda la D.E.C. (Delegació de l'Ensenyament del Català), que tenia l'objectiu d'organitzar cursos de català per als mestres, i la J.A.E.C. (Junta Assessora de l'Ensenyament del Català) que s'ocupava d'elaborar els exàmens corresponents a dos nivells, elemental i superior. L'Escola de Mestres Rosa Sensat va destacar per l'Assessoria Didàctica del català. Amb la introducció d'unes noves proves àgils i actives anomenades proves d'Aptitud, volien aconseguir el canvi pedagògic que tant creien necessari.

A part d'aquestes dues importantíssimes institucions, cal destacar el naixement d'altres entitats. Per exemple, es va fundar la Càtedra de Llengua i Literatura Catalanes del Departament de Filologia de la Universitat de Barcelona que suposava un gran pas per als estudiants i ensenyants. Altres organitzacions menys lligades a la llengua també van tenir un paper fonamental per a la recuperació del català. Per exemple l'Església. Amb la fi del Concili Vaticà II, el 1965, naixeria una nova normativa amb preferència per l'ús de les llengües vernacles en la litúrgia. Entre aquestes llengües, doncs, hi trobem el català. Cal no oblidar que ja es feia català als seminaris des del 1947, per això molts antics seminaristes serien futurs professors gràcies a la seva bona coneixença de la llengua.

Altres fets destacats com la Nova Cançó i l'any Fabra van acabar de donar l'empenta necessària. A més, a partir de la commemoració del centenari del naixement de Pompeu Fabra (1968), s'iniciaria una nova campanya anomenada "Català a l'escola" que tindria un gran paper per tal de conscienciar la societat catalana de la necessitat de l'ensenyament en català i del català¹⁰.

¹⁰ COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999.

Lleugera llibertat en la premsa

En aquesta mateixa dècada, en un context d'obertura a l'exterior, desenvolupament econòmic i transformació social; el règim franquista va intentar modernitzar la seva estructura política mitjançant una reforma de les institucions del govern; una obertura sense democratització, és clar.

Entre algunes de les reformes més destacables cal mencionar la Llei de Premsa i Impremta (1966), promoguda pel ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga. Amb la nova legislació s'eliminava la censura prèvia i es permetia la publicació de noves revistes periòdiques i de llibres fins aleshores prohibits. Malgrat tot, la llibertat d'expressió no era encara, òbviament, tangible. Es fixava un sistema de multes i suspensions per aquelles publicacions que superessin els marges de tolerància que marcava la pròpia llei. A més, hi havia la possibilitat dels possibles segrestos preventius de les publicacions, una pràctica que es va mantenir fins a la Transició.

Malgrat tot, en aquells moments la presència del català als mitjans de comunicació de Catalunya es limitava a la premsa infantil, com ara *En Patufet* (1968) i *Tele-Estel* (1966). A més, es permetien suplementes en català de diaris com *El Correo Catalán* ("Catalunya endins") o la columna del mateix periòdic. Aquestes publicacions permetien una presència de la llengua catalana insuficient als mitjans de comunicació amb més difusió a Catalunya, si no fos gràcies a la premsa local i comarcal que gaudia d'un ventall més ampli de publicacions en aquesta llengua. D'aquí a ressaltar la cabdal importància d'aquest sector de la premsa.

En l'àmbit gironí, hi destacaven dos mitjans que esdevindrien de vital importància per a la propagació i reivindicació de la llengua i cultura catalanes: la revista *Canigó*, a Figueres i el diari *Presència*, a Girona. Faré una explicació detallada de cadascun però a part d'aquests, a la província de Girona hi havia altres revistes i diaris locals de bastant importància, entre els quals trobem *l'Ampurdà* (Figueres, 1942); *Áncora* (St. Feliu de Guíxols, 1952), *Arriba España* (Olot, 1940) *El Ripollès* (1953); *Gerunda* (1944); *Horizontes* de Banyoles, *Los Sitios* (1943), *Luz y Guía*, *El Mensajero de M. Auxiliadora*, *Misión* (Olot), *Proa* (Palamós), *Usted* (Girona, 1953), *Vida Católica* (1942) entre d'altres. Pel tipus de títols, ja es pot entreveure que el contingut en general es posava al servei del règim nacionalcatòlic amb una ideologia totalitària i militaritzada. Amb el pas dels anys, però, l'oficialitat va anar perdent pes i la premsa va anar evolucionant a la vegada que els esdeveniments s'anaven succeint.

Canigó

Xavier Dalfó (Figueres, 1933 - 2016), periodista autodidacte, va fundar i dirigir la revista *Canigó*, a Figueres, l'any 1954. Fins el 1971 la revista va ser mensual, però a partir d'aquest any, quan ja s'havia catalanitzat gairebé del tot, va passar a ser una publicació setmanal i la periodista Isabel-Clara Simó (Alcoi, 1943) en va esdevenir directora. El 1973 la redacció es va traslladar a Barcelona i va passar a ser una revista d'àmbit nacional. El 1983 *Canigó* va ser publicada per última vegada.

La idea de crear *Canigó* parteix d'un grup de joves que col·laboraven amb el mitjà del Règim l'*Ampurdán*, entre els quals hi havia Josep Maria Barnils, Vicenç Burgas i el mateix Xavier Dalfó. En el moment de la fundació de la revista se'ls hi va negar el permís; al director d'*Ampurdán*, Joaquim Gironella, no li interessava que sortís una altra publicació que esdevingués la competència principal. Malgrat tot, després de diverses pressions, Dalfó va obtenir una autorització provisional i no aconseguiria el permís oficial fins al cap d'un any.

Al llarg d'aquesta primera etapa amb Xavier Dalfó com a director, *Canigó* va comptar amb més d'una vintena de col·laboradors, d'entre els quals cal ressaltar personatges il·lustres com Salvador Dalí, Josep Pla, que va autoritzar la publicació d'alguns articles seus escrits per a la prestigiosa revista *Destino*, o el mateix escriptor, periodista i fundador de la Falange, Rafael Sánchez Mazas. La revista empordanesa va destacar per les nombroses iniciatives culturals que va emprendre, com ara la polèmica i peculiar campanya sobre l'etimologia del topònim *Peralada*, que afectava sobretot la grafia: *Peralada* o *Perelada* en què hi van participar lingüistes de renom com Joan Coromines i Ramón Menéndez Pidal, aleshores president de la Reial Acadèmia Espanyola. De l'etapa a Barcelona, cal destacar la campanya en contra del monument a José Antonio Primo de Rivera.

La revista va començar amb una línia més aviat conservadora però, a poc a poc, va deixar de ser-ho. Veient aquest tipus d'iniciatives, un ja es pot imaginar la línia editorial que emprendria *Canigó*. Malgrat l'aprovació de la Llei de Premsa i Impremta (1966), aquest to reivindicatiu va portar alguns problemes a la revista. Va patir diversos processos judicials, multes i segrestos paral·lelament a *Presència*. De fet, com a curiositat, Narcís-Jordi Aragó, aleshores director d'aquest periòdic, va ser l'advocat en tots els expedients que *Canigó* va patir com a repressió contra la premsa en la seva etapa a Figueres. Malgrat tot, de totes les multes que va rebre només podien aconseguir allargar-ne els terminis. El règim franquista era molt intransigent. Algunes multes van arribar al desorbitat preu de 50.000 pessetes, una barbaritat en aquella època. Hi va haver un moment en què amb tants expedients oberts, el futur de la revista perillava. L'única

solució per salvar-la era inscriure-hi un periodista amb carnet oficial i va ser quan Isabel-Clara Simó hi va entrar a formar part de manera definitiva.

Per a saber més detalls sobre la revista *Canigó* i, sobretot, la seva segona etapa; he inclòs una entrevista a Isabel-Clara Simó als annexos (*vegeu annex 1*).

Presència

El 10 d'abril de 1965 va néixer el setmanari *Presència* sota la direcció de Manuel Bonmatí. Realment, però, les persones que portaven la batuta del diari eren Rosa Maria Prats i Carmen Alcalde, que n'esdevindria la directora ben aviat. Declarades fermes feministes, escrivien articles reivindicatius en contra del règim, un fet que va ocasionar que el 1967, el diari fos multat amb 5 sancions de 50.000 pessetes cadascuna.

En aquella època, l'església gironina era representada per *Vida Catòlica*, una revista mensual dirigida per Narcís-Jordi Aragó, Francesc Ferrer, Jordi Dalmau i Joan Ribas. L'església també tenia tres setmanaris i alguna revista local. Els quatre responsables de *Vida catòlica* i el bisbe Narcís Jubany van arribar a la conclusió que aquesta revista no arribava al gran públic. Si fos una revista normal que es vengués al quiosc i parlés de tot, tindria més èxit. De seguida van veure que calia fer-ne una de nova. I tot això què hi té a veure amb *Presència*? El setmanari gironí venia, llavors, un miler d'exemplars i s'havia guanyat una merescuda fama per la seva qualitat i per la seva decidida opció democràtica i d'esquerres. Manuel Bonmatí n'era l'editor i no sabia com fer front a les 250.000 pessetes de multa. El que poca gent sap és que la persona que es va fer càrrec de pagar aquesta gran quantitat va ser ni més ni menys que el bisbe Jubany. El bisbe hauria de constar com a accionista? No, ell mateix els va dir que aquests diners haurien de constar com "un donatiu de la Creu Roja polonesa". I així va ser.

El grup dels responsables de *Vida catòlica* que es feien dir els "quatre cavallers" va passar a formar part de *Presència*. Carmen Alcalde, Rosa Maria Prats i algun altre col·laborador van plegar. Com a soci important només hi va quedar Manuel Bonmatí. D'aquesta manera, es va ampliar el capital i es van fer nombrosos petits accionistes. Des d'aquell moment, Narcís-Jordi Aragó en va esdevenir el director i, entre tots quatre, van començar a buscar col·laboradors que sabessin escriure en català, perquè molts dels que procedien de *Vida Catòlica* no s'acabaven de decidir a canviar de llengua. Així doncs, *Presència* va passar a vendre uns 3.000 exemplars i va mantenir-se fidel als aires democràtics que l'havien fet créixer i es va anar catalanitzant a poc a poc. Va començar amb un 30% dels continguts en aquesta llengua i, en pocs anys, va passar a la

totalitat en català.

Malauradament, entre el 1971 i el 1974, el setmanari *Presència* va ser suspès durant uns dos anys i mig per sancions i expedients polítics. El 1978 va passar a ser mensual i del 1979 al 1982 va ser dirigit per Pere Madrenys. A partir del 1982 passaria a formar part del *Punt Diari* fins a l'actualitat, un fet que li proporcionaria un gran augment de venda d'exemplars.

Per a saber més detalls sobre *Presència*, he inclòs una entrevista a Pere Madrenys, director del diari del 1979 al 1982, als annexos (*vegeu annex 1*).

Hoy, la Moreneta: un article amb polèmica

A tall d'anècdota, dedico aquest apartat a mencionar un article que va causar certa controvèrsia. Aquest, no va ser publicat en cap dels mitjans que he mencionat però considero que exemplifica clarament la repressió que patia la llengua i cultura catalanes en la premsa, malgrat l'aprovació de la Llei de Premsa i Impremta que, a priori, permetia més llibertat i menys censura.

En aquest cas, es tracta d'un article de caire religiós publicat a la "Hoja Parroquial" i escrit pel mossèn i periodista Pere Madrenys, el 27 d'abril de 1969, el dia de la Verge de Montserrat. Per aquestes dates, amb la fi del Concili Vaticà II, el 1965, havia nascut una nova normativa amb preferència per l'ús de les llengües vernacles en la litúrgia. Per tant, es pot dir que en general l'església gaudia d'una obertura tangible en la reivindicació de la llengua i cultura catalanes. Malgrat tot, part del contingut de l'article *Hoy, la Moreneta* no va agradar gens al Govern Civil, que seguia mirant-ho tot amb lupa i les conseqüències no van tardar en arribar a Pere Madrenys. Amb aquest cas, doncs, pretenc exposar que el problema de llibertat d'expressió seguia totalment vigent i també vull mostrar tot el que li podia passar a aquell articulista que es saltés les normes.

El 1969, el Full Parroquial de Girona, aleshores dirigit per Pere Madrenys i Caballé, el Dia de la Mare de Déu de Montserrat, va publicar un editorial en què basant-se en la "Gaudium et Spes", reclamava "el foment i promoció" de la llengua i cultura catalanes, i afirmava que la implantació forçada i violenta d'una cultura estrangera sobre un poble determinat era un abús de poder polític i econòmic. Demanava a la Verge que defensés Catalunya de "tots els enemics espirituals i temporals" (*vegeu annex 2*).

Aquest escrit va provocar una gran polseguera entre la premsa de Madrid, especialment a *Arriba* i SP, i també a l'*ABC* de Sevilla. No només això, sinó que el Jutjat d'Ordre Públic va obrir el sumari núm. 447/69, i mitjançant el Jutjat de la Instància de Girona, va trametre un

exhort al Bisbat de Girona, per tal de processar l'autor de l'article (vegeu annex 2). El bisbe Narcís Jubany no va donar el nom de Pere Madrenys perquè legalment la responsabilitat dels fulls parroquials era del mateix bisbe. D'aquesta manera, el procés pel presumpte delictes de "propaganda il·legal" va quedar aturat davant la cobertura institucional.

Afortunadament va tenir sort, però Pere Madrenys sempre més va estar en el punt de mira. Així ho exemplifica una nota informativa de la "Dirección general de la Guardia Civil" destinat al Govern Civil de Girona, el 3 de juliol de 1971, en què s'explica que durant un enterrament que oficiava mossèn Pere Madrenys, aquest va "expressar l'Homilia en català i exposava els problemes que tenia l'Església, en el seu aspecte mundial i a Espanya [...]". A l'informe també es diu que "la seva manera de creuar el temple vestit de seglar demostrava poc respecte, tant pels fidels com pel cadàver allà present". (Vegeu annex 3).

Finalment, existeix un altre informe del Govern Civil, el 1976, que situa Pere Madrenys a la llista "d'enemics del Règim" i "individus perillosos". Aquest informe defineix Madrenys d'aquesta manera:

«Ex-sacerdote, vive amancebado con una señora, enemigo integral del Régimen. Se lo supone activista de CC.OO. Frecuenta y participa en cuantas actividades de carácter neo-separatista se organicen en la provincia o fuera de ella. Individuo peligroso.»

La Llei General d'Educació (1970): un abans i un després

Deixem enrere la dècada dels anys seixanta per arribar al 1970, un any transcendental per a la història de l'ensenyament del segle XX a Espanya. Es posa fi a un model d'escola al servei de la ideologia del règim i per primera vegada, des de 1939, s'afirma que l'escola és un servei públic fonamental. Ja el 1969 el Ministeri d'Educació i Ciència havia elaborat el *Libro Blanco*, un estudi seriós sobre la problemàtica educativa que acabaria esdevenint la base de treball per configurar la Llei General d'Educació. Entre els punts destacats, s'estableix l'ensenyament obligatori gratuït fins als 14 anys amb l'EGB. També, s'arraconen les enciclopèdies (llibres escolars de l'època) i es dona entrada als llibres de consulta i fitxes de treball de l'alumne. Aquest canvi ve donat per la idea que l'aprenentatge ha de ser individualitzat i no cal donar tanta importància a la memorització. També s'arraconen les tarimes dels mestres i els pupitres dels alumnes que són substituïts per taules individuals. Les aules canvien d'imatge. En el pla professional, es dignifica el magisteri, de manera que la carrera de mestre passa a ser una diplomatura universitària, amb el consegüent augment de sou.

Però el principal canvi que ens interessa és el relacionat amb la llengua. Per primera vegada una llei estatal feia referència a les llengües vernacles i natives, tal i com es descriu a l'article 17:

(B.O.E. 3-VIII) 17.1 *"Las áreas de actividad educativa en este nivel comprenderán: el dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, el aprendizaje de una lengua nacional, el aprendizaje de una lengua extranjera, en su caso, de la lengua nativa; los fundamentos de la cultura religiosa; las nociones acerca del mundo físico, mecánico y matemático; las actividades prácticas que faciliten su incorporación a la Formación de primer grado".*¹¹

Més endavant, el 1972, el Col·legi d'Advocats de Vic fa una interpretació esperançadora de la llei i publica un dictamen on diu que es pot ensenyar català a preescolar i a EGB. Quant a les altres matèries es decideix que també es poden impartir en català per tal de facilitar als alumnes l'aprenentatge de la llengua, tal i com diu la Llei. Aquest dictamen queda resumit en els següents tres punts:

1. Els mestres de Catalunya han d'ensenyar el català, tant en nivell preescolar com l'EGB.
2. Els alumnes i llurs representants legals en cada cas poden exigir als mestres l'acompliment del deure abans esmentat.
3. Les altres matèries pròpies dels dos nivells poden explicar-se en català, tant per facilitat l'aprenentatge dels alumnes, com per realitzar una activitat de conreu del català establerta per la llei.

També, aquest mateix any 1972, la fundació "Artur Martorell" lligada a l'Escola de Mestres Rosa Sensat, publica el llibret: *El bilingüisme escolar a Catalunya* del qual se'n va fer una edició de 20.000 exemplars que es van escampar per tot Catalunya. Aquest fullet va tenir una gran difusió per la gran influència que va tenir en la renovació pedagògica i en l'ensenyament del català durant més de deu anys. El llibret està escrit en català i en castellà. Entre els temes que tracta, cal destacar els següents: la situació del bilingüisme dins l'Estat espanyol, una aproximació sociològica i una de psicològica, objectius pedagògics, resultats obtinguts fins ara, actituds respecte a les dues llengües, la programació que caldria seguir, grups de treball i obres de consulta per a mestres i educadors. Dels objectius pedagògics calen ressaltar dues finalitats: primerament, no ocasionar un trauma a l'alumne per l'omissió de la seva llengua materna en l'ambient escolar i, en segon lloc, aconseguir el domini perfecte del català i castellà en acabar l'EGB.

¹¹ MONÉS PUJOL-BUSQUETS, Jordi, *L'escola a Catalunya sota el franquisme*, Col·lecció: «Rosa Sensat», núm. 11, Edicions 62, Barcelona, 1981.

Val a dir que en l'aspecte de la llengua hi va haver algunes divergències entre el sistema educatiu plantejat per Rosa Sensat i el de Girona; unes diferències que es van mantenir durant bastant de temps. El model de Girona era partidari que l'escola a Catalunya havia de ser en català, independentment de quina fos la llengua d'origen de l'alumne. En canvi, el sector Rosa Sensat, era partidari del bilingüisme i que l'acollida de l'alumne es fes amb la seva llengua materna. Així, el nen es trobaria en una escola que havia de ser una continuïtat de casa, on hi parlaria la mateixa llengua. Aquestes dues visions van ser debatudes en diversos congressos pedagògics celebrats a diferents municipis de Catalunya.

Fos com fos, aquesta petita permissibilitat per ensenyar el català va obrir una petita escletxa que no es podia desaprofitar. Calia posar fil a l'agulla i el primer pas consistia en preparar els mestres.

Classes de català a la Cambra de Comerç

La gran novetat en la política cultural de la Cambra de Comerç, arran de la seva reestructuració el 1968, va ser que les classes d'idiomes no solament serien d'anglès, sinó que s'iniciava l'organització d'una xarxa per a totes les comarques gironines de classes de català. L'únic problema que hi havia és que la Diputació havia organitzat un curs a la Casa de Cultura i la Cambra de Comerç no volia ser una competència directa. Per evitar aquest possible malentès, es va organitzar el Curs de Girona per a castellanoparlants. Més endavant, per la manca d'interès de la Diputació i la poca pedagogia dels directius dels cursos de la Casa de Cultura va ocasionar la fi de les classes. De cara al curs 1970/1971, la Cambra de Comerç iniciaria classes de 1r i 2n grau pels catalanoparlants.

Quan ja s'estava gestant la Llei General d'Educació, Òmnium Cultural va fer una forta pressió per introduir el català a l'ensenyament, i per aconseguir-ho a finals de 1969, va iniciar una campanya d'adhesions a la petició presentada al Ministre d'Educació i Ciència. Va ser l'única Cambra Oficial de Comerç de Catalunya que s'hi va adherir. Després de l'aprovació de la llei, la Comissió de Cultura de la Cambra treballava en un ritme frenètic per la gran quantitat de demandes de la gent a què havien d'atendre. Per al curs 1970/71, s'afegeixen dos graus més a Girona per a catalanoparlants i a Banyoles, Figueres i Olot es va fer un segon curs per a tots aquells alumnes que havien passat el primer. La xarxa en aquest curs es va ampliar amb nous cursos a Salt, Santa Coloma de Farners i es va subvencionar el curs que es donava a l'Armentera.

A mesura que van anar passant els anys, els cursos es van anar ampliant a cada vegada més municipis amb un èxit de matriculats notori. Al final de cada curs, es feia una entrega de diplomes en una gran colenda on es convidaven personalitats il·lustres de la cultura catalana.

Classes promogudes per la Delegació de l'Òmnium Cultural

A principis de 1972 a Girona es va crear la Delegació d'Òmnium Cultural de la mà de Francesc Ferrer. La primera tasca va ser organitzar un Curs de Català per a Mestres, i també un altre per a Impressors. A més, es van començar a fer Proves d'Aptitud i exàmens per al títol de Professor de Català de la D.E.C. En el curs 1972/73 a la prova per a Professors es van presentar 9 aspirants i, el curs següent, els aspirants van ser 40¹².

¹² ARENAS SAMPERA, Joaquim; SABATER SILCHES, Ernest, *Del català a l'escola a l'escola catalana. La visió i la tasca de la DEC d'Òmnium Cultural*. Edicions de la Magrana, Barcelona, 1982.

Context històric (1975-1983)

Ara sí, ens situem plenament al període en què he centrat el projecte. La selecció d'articles que he realitzat s'engloben entre el 1975, arran del Decret 1433/1975 i el 1983, any en què es va aprovar la Llei de Normalització Lingüística, Així doncs, procediré a explicar els fets culturals, lingüístics i educatius més destacats que van succeir al llarg d'aquests anys per tal de situar-nos en context. He dividit aquest període en tres fases.

Primer període: 1975-1977

Decret de "Lenguas nativas"

Ens remuntem a l'any 1975. En aquest moment, la situació de la llengua catalana començava a revifar després d'haver estat sotmesa a una repressió de més de 40 anys, és a dir, el llarg període en què va tenir lloc la dictadura franquista. El castellà era considerada l'única llengua d'ús i oficial en tots els àmbits administratius i culturals, a més de l'educatiu, és clar. Malgrat que la *Ley General de Educación*, aprovada el 1970, feia referència a les llengües natives i vernacles, entre elles el català; no va suposar pràcticament cap millora a la situació de la nostra llengua.

No va ser fins el 30 de maig de 1975 quan sorgeix el Decret 1433/1975, anomenat de "Lenguas nativas", que autoritza a ensenyar la llengua catalana almenys una hora setmanal. Voluntariat, control escolar i llengua de pas cap al castellà. Aquestes són les principals conclusions que es poden extreure d'aquest Decret que, tal i com veiem, tampoc varia gaire del que es manifestava a la LGE. Tot i així, com tots sabem, i amb la imminent mort del general Franco, el 1975 suposaria un any que marcaria una fita històrica que desembocaria a noves perspectives de futur a Catalunya.

Assolir aquesta fita no va ser fàcil i, prèviament, el govern franquista havia continuat posant pals a les rodes a tota la política lingüística catalana que s'estava gestant. El 4 de març de 1975, 18 regidors de l'Ajuntament de Barcelona, van votar negativament la inclusió d'una partida de 50 milions per a l'ensenyament del català a les escoles. Aquesta decisió va ser altament

protestada i, fins i tot, es va demanar la dimissió d'aquests regidors. Finalment, gràcies novament al governador civil, s'anul·la el ple de l'Ajuntament i s'aprova una partida de 47 milions de pessetes per ajudar la llengua i cultura catalanes.

A Girona, en el Ple Municipal del dia 7 de març, va passar exactament el mateix. Al regidor Joan Paredes se li va votar en contra una proposta d'ajudar la llengua catalana, amb el superàvit pressupostari (*vegeu annex 4*). Degut a aquest fet, i com que Òmnium Cultural tenia una petició d'ajuda per a les classes de català a Girona, que estava congelada, al Ple del 9 d'abril següent, l'Ajuntament va rectificar l'error i es van organitzar uns cursos per a adults per correspondència. Aquestes classes es van iniciar el 1975/76 amb diners municipals i els professors d'Òmnium Cultural i només van durar tres anys.

Ben aviat, doncs, s'aprovaria el decret de "Lenguas nativas" anteriorment esmentat, que va ser resultat de l'elaboració de diverses propostes que la Junta de Govern del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats de Catalunya i les Balears havien elaborat anteriorment. Concretament, el 12 de febrer del mateix any, demanaven diversos requisits entorn de l'ensenyament del català a l'escola. Destaco els següents:

- Que el reconeixement que la Llei General d'Educació fa de les llengües natives a nivell preescolar i d'EGB sigui traduït en realitats concretes regulades des del Ministeri d'Educació i Ciència amb la col·laboració dels diversos organismes competents dels Països Catalans, tant en allò que fa referència als horaris i als continguts com al professorat, i que no sigui en sentit restrictiu sinó ampli i total.
- Una atenció especial mereixen les Escoles de Formació del Professorat, on és vital que els futurs mestres aprenguin a conèixer tots els mecanismes de comunicació que han de servir per a la interacció humana (...) Si les Escoles de Formació del Professorat de Catalunya volen ésser fidels a llur missió han de planificar els estudis de manera que el professor conegui a fons la llengua i cultura catalanes (...)
- En resum, les mesures que hem proposar les entenem com un primer pas tendent al ple reconeixement de la cooficialitat del català que, als diversos nivells de l'educació, es manifestaria en la progressiva implantació de l'ensenyament en català, després d'una primera etapa d'escolarització en la llengua materna. (*Vallverdú 1975:100-101*)

Després de tanta pressió, doncs, el Ministeri d'educació va aprovar el Decret esmentat abans. D'aquesta llei només cal destacar que tenia una finalitat lingüística assimiladora. A més,

remarcava el caràcter experimental i voluntari de la “enseñanza de las lenguas nativas españolas” i encara es recalca el següent: “Las enseñanzas en estos Centros tenderán a asegurar el fácil acceso al castellano, lengua nacional y oficial, de los alumnos que hayan recibido otra lengua española como materna, así como a hacer posible el conocimiento de esta última y el acceso a sus manifestaciones culturales a los alumnos que lo soliciten”.

X Escola d'Estiu de Barcelona

El juliol de 1975 va tenir lloc la X Escola d'Estiu de Barcelona. D'aquest esdeveniment en va sortir un manifest per una nova escola pública que va tenir una gran repercussió a la societat catalana. Recollia reflexions i accions de molts sectors de la població; una assemblea general va acceptar les conclusions extrems i va redactar una Declaració que inclouré de forma sintetitzada als annexos (*vegeu annex 5*). L'objectiu d'aquesta declaració va ser fer sentir les veus i que aquestes conclusions s'integressin en la legislació i a la realització de la seva política escolar.

Inici dels cursos de Reciclatge als mestres

El dia 30 de gener de 1976, sota la preceptiva presidència del Governador Daniel Regalado, es constituïa la Comissió Provincial d'Ensenyament del Català, a la qual es va incorporar el catedràtic Josep Pallach i Carolà per l'I.C.E. i Francesc Ferrer com a organitzador de la xarxa de cursos de les comarques gironines d'Òmnium Cultural. Paral·lelament a aquests cursos, l'I.C.E. inicia els cursos de Reciclatge oficial per als mestres, el 1976. El principal objectiu del Reciclatge era retornar als mestres de Catalunya el coneixement de la seva llengua i de la seva cultura perquè la transmetessin als alumnes en un futur immediat. Si es tenia en compte que dels 30.000 mestres que hi havia en aquell moment a Catalunya, molts ni tan sols eren catalanoparlants i molts dels que ho eren no tenien prou coneixement de la llengua com per poder-la ensenyar, era d'esperar l'onada massiva de mestres que es van matricular als cursos de Reciclatge.

Congrés de Cultura Catalana

El Congrés de Cultura Catalana (CCC) va englobar un conjunt d'iniciatives i actes culturals a favor de la defensa i promoció de la cultura catalana que es van dur a terme entre 1975 i 1977. Els organitzadors es van proposar analitzar la situació del moment de la cultura catalana i elaborar un projecte de possibles vies alternatives de cara al futur cultural dels Països Catalans.

L'estratègia concreta de l'àmbit estructura social s'orientava a un doble objectiu: recollir la

necessària informació per a un coneixement sistemàtic de l'estructura social dels Països Catalans; i procurar, alhora, la màxima sensibilització popular per tal que tothom es sentís mogut a participar en el debat sobre el futur de la cultura catalana.

La iniciativa va néixer de la junta de govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona, el 1975. La convocatòria de seguida va rebre l'adhesió de diverses entitats i personalitats i es va constituir un secretariat provisional, fins que l'octubre d'aquell mateix any va ser creada la comissió permanent integrada per un total de 85 entitats de tots els Països Catalans. Jordi Rubió i Balaguer va ser nomenat el president d'honor del Congrés, amb cinc vicepresidents: Joan Miró (Catalunya), Joan Fuster (País Valencià), Francesc de B. Moll (Illes Balears), Pere Ponsich (Catalunya Nord) i Joan Martí (Andorra). En total es van organitzar cinc campanyes de mobilització popular a l'entorn de la defensa del patrimoni natural, la identificació del territori, de l'ús oficial del català, de la revitalització dels valors populars i del folklore i les institucions. El Congrés va rebre l'adhesió d'unes 15.000 persones, més de 1.500 entitats i s'hi van inscriure 12.400 congressistes. L'acte de cloenda es va celebrar al Palau de Congressos de Barcelona, el 8 de desembre de 1977. Amb posterioritat al Congrés, el 1979 va ser constituïda la Fundació Congrés de Cultura Catalana, amb seu a Barcelona, al Col·legi d'Advocats, amb l'objecte de dur a terme moltes de les iniciatives proposades en les conclusions congressuals dels diferents àmbits.

Quant a la llengua es va acordar propulsar la normalització lingüística arreu dels Països Catalans a través de la creació de departaments de planificació lingüística i defensar la unitat de la llengua catalana.

Naixement del diari *Avui*

El 23 d'abril de 1976 va néixer a Barcelona el diari *Avui*, un periòdic d'informació general i catalanista que va suposar ser el primer diari nacional escrit en català des del 1939 al Principat. El seu naixement va suposar un grandíssim pas i va desfermar l'eufòria i satisfacció de tots els catalans.

Sota la iniciativa de Jaume Vilalta, Josep Maria Puig i Josep Espar, entre altres, l'inici del diari va ser tot un èxit gràcies a la campanya de subscripció popular que amb el nom *compteparticips* va agrupar una gran xifra de petits accionistes que van ajudar a finançar l'entitat editora Premsa Catalana S.A. La redacció va ser dirigida per Josep Faulí i la línia editorial del diari incorporava els valors de la democràcia i el catalanisme. Ben aviat, l'*Avui* va començar a patir fortes crisis

econòmiques permanents que, malgrat la propagació de diverses campanyes a favor, no van ser suficients per a la supervivència del rotatiu. El 31 de juliol de 2011, el diari es va acabar fusionant amb *El Punt* per formar el nou diari *El Punt Avui*.

Primeres eleccions democràtiques

Retornant a la situació política, el juny de 1977, es celebraven les primeres eleccions democràtiques després de tants anys de dictadura. La principal acció immediata que afavoriria els interessos dels catalans seria el restabliment de la Generalitat provisional, el setembre de 1977. Després de la manifestació de l'11 de setembre amb més d'un milió de persones demanant l'Estatut de Catalunya, el restabliment de la Generalitat i el retorn del seu president Tarradellas, que arribaria el 23 d'octubre i constituïria el Consell Executiu el 9 de desembre de 1977¹³.

Segon període: 1978-1980

Decret del 23 de juny de 1978

El 23 de juny de 1978 es produeix la primera gran gesta simbòlica envers el català a l'escola des de la Guerra Civil. Per primera vegada s'incorpora de forma oficial. L'article segon de l'anomenat Reial Decret diu el següent: "En els Centres docents d'Educació Preescolar, General Bàsica i Formació Professional de 1r. Grau de Catalunya s'incorporarà *obligatòriament* als plans d'estudi la llengua catalana, considerant-se en la seva aplicació les circumstàncies personals dels alumnes". (R.D. 2092/1978). Uns mesos després, aquest decret és desenvolupat en l'ordre ministerial del 14 de setembre de 1978 (BOE 18-9-78). De moment, doncs, l'ensenyament del català ja és obligatori però l'ensenyament en català d'altres matèries segueix sent arbitrari.

Uns mesos després, aquest decret és desenvolupat en l'ordre ministerial del 14 de setembre de 1978 (BOE 18-9-78) on fixa el següent a l'article 4: "La enseñanza de la lengua catalana deberá cursarse por todos los alumnos como las demás áreas o materias ordinarias del Plan de Estudios, salvo cuando los padres declaren razonadamente su residencia temporal en Cataluña y expresen, al formalizar la inscripción, o en todo caso, al comienzo del curso, el deseo de que sus hijos no se les exija el conocimiento de estas enseñanzas" (...)

¹³ BASSA, Ramon, *El català a l'escola (1936/39-1985). Crònica d'una desigualtat*, Col·lecció: «Quaderns escola», núm.11, Ed. La Llar del Llibre, Sant Joan Despi, 1991.

També s'estableix que l'ensenyament del català es faria dins l'horari lectiu i amb una duració aproximada de 3 hores setmanals a EGB i la duració de 3 hores exactes a preescolar i a Batxillerat. Els centres de preescolar i EGB que volguessin fer l'ensenyament de les altres matèries en català, haurien de formalitzar una sol·licitud per part del director o l'entitat titular en el cas dels centres privats, acompanyada d'una acta del Claustre i de l'Associació de Pares d'Alumnes. A més, s'havia de presentar un estudi de l'alumnat del centre en relació amb el coneixement i ús de la llengua catalana, la titulació del professorat responsable d'aquest ensenyament i un pla pedagògic organitzatiu. Com podem veure, més i més traves cap a la incorporació de la llengua catalana a l'ensenyament. És cert que aquest decret suposava un avenç inimaginable respecte els anys anteriors, però encara no es podia ensenyar *en català*. Bé, sí que es podia però en casos concrets, amb un gran esforç i després de superar totes les barreres que fixava la llei. La política escolar controladora i centralitzadora encara feia acte de presència.

Reciclatge oficial a tot Catalunya

A diferència dels cursos anteriors, a partir del 1978, els cursos de Reciclatge esdevenen obligatoris per a tots aquells mestres que volguessin impartir l'assignatura de la llengua catalana. Les comissions organitzadores del Reciclatge van preparar uns nous cursos més seriosos amb un programa molt acurat per tal que, un cop finalitzades les classes i aprovades les proves, els alumnes obtinguessin el títol de "Mestre de Català".

La majoria de mestres que s'apuntaven als cursos gaudirien de molts avantatges. Els serviria per obtenir més punts i tenir opcions de trasllat a altres centres. A més, les possibilitats d'ensenyar en un centre es reduïen si no tenien el títol ja que els que havien superat el Reciclatge els podien passar per davant. Molts no volien córrer aquest risc i es van apuntar massivament als cursos. Davant la gran aflluència de gent, les aules de l'I.C.E. es quedaven petites. Per tant, les classes es van haver d'anar impartint a diverses escoles públiques o en alguna altra institució. A Girona el Reciclatge va tenir molt d'èxit i, a mesura que passaven els anys (fins el 1989, data final del Reciclatge) les classes s'anaven impartint a cada vegada més municipis de la província (*vegeu annex 6*).

Instauració de la Generalitat

L'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, el 18 de setembre del 1979, va suposar la determinació de la norma institucional bàsica de Catalunya, d'acord amb el que s'havia establert a la Constitució espanyola del 1978. Gràcies a moltes de les transferències de competències, la

Generalitat (restaurada l'abril de 1980) tindria plens poders legislatius i administratius en matèria d'educació (octubre de 1980). A partir d'aquest moment, s'obre un període progressiu de catalanització a les escoles. De moment, l'ensenyament de 3 hores setmanals del català, tal i com regulava la llei de 1978, ja havia viscut un augment significatiu en només 3 anys, tal i com demostren els següents percentatges¹⁴:

Curs 1978-79: 61,2%.

Curs 1979-80: 87,6%.

Curs 1980-81: 90%.

Tercer període: 1981-1983

El Manifiesto de los 2.300

Ja en democràcia, les primeres veus discordants contra el català es van sentir a l'inici del Reciclatge del català per a mestres i professors, quan el Departament d'Ensenyament va prendre'n la direcció, a l'inici dels anys vuitanta. Tot i que el Reciclatge mai no va ser obligatori per als docents, alguns van veure-hi una amenaça per als seus drets. Aquest fet i arran del cop d'estat de 1981, va abocar a una recollida de signatures per a un *Manifiesto de los 2.300* en contra del català, per part d'un grup d'intel·lectuals i professors. Aquest manifest va ser titulat "Por la igualdad de derechos lingüísticos a Cataluña" i va ser publicat al *Diario 16* de Madrid. En aquesta operació es va fer conèixer per la seva vehemència Federico Jiménez Losantos, professor de secundària i actualment periodista, que sempre ha mantingut una actitud bastant hostil cap a la nostra cultura. El manifest deia el següent:

"Resulta sorprendente la idea, de claras connotaciones racistas, que altos cargos de la Generalidad repiten últimamente para justificar el intento de sustitución del castellano por el catalán como lengua escolar de los hijos de los emigrantes. Se dice sin reparo que esto no supone ningún atropello, porque los emigrantes "no tienen cultura" y ganan mucho sus hijos pudiendo acceder a alguna. Sólo una malévolta ignorancia puede desconocer que todos los grupos emigrantes de Cataluña proceden de solares históricos cuya tradición cultural en nada, ciertamente, tiene que envidiar a la tradición cultural catalana, si más no, porque durante muchos siglos han caminado juntas construyendo un patrimonio histórico y cultural común. De

¹⁴ Cal tenir en compte que els percentatges a la província de Girona superaven la mitjana de Catalunya. (Font: COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999.)

llevarse adelante el proyecto de implantar progresivamente la enseñanza sólo en catalán (no del catalán, que indudablemente sí defendemos), los hijos de los emigrantes se verán gravemente discriminados y en desigualdad de oportunidades con relación a los catalanoparlantes. Esto supondrá, además, y como siempre se ha dicho, un "trauma" cuya consecuencia más inmediata es la pérdida de la fluidez verbal y una menor capacidad de abstracción y comprensión".

Nou decret en defensa del català

A partir d'aquest manifest esmentat i amb les creixents "amenaces" del Govern de limitar els drets autonòmics, neix la *Crida en defensa de la llengua, la cultura i la nació catalana*, en un acte celebrat a la Universitat de Barcelona a partir del qual es crea un document públic que mostra un desacord total amb el *Manifiesto* i defensa els drets i competències de la Generalitat en matèria d'educació i normalització lingüística.

Definitivament, aquest *Manifiesto* no va anar més enllà. Catalunya va respondre amb el document públic de defensa i, ben aviat sorgiria un nou decret referent al català a l'ensenyament. A l'agost de 1982, el decret 270/1982 fixaria la primera generalització de l'ensenyament en català d'una o més àrees o matèries. Per tant, el seu rol de llengua vehicular començava a prendre forma. Tot i així, tal i com regularitzava el Ministeri d'Educació amb el decret de *Ordenación de la EGB y fijación de las enseñanzas mínimas para el Ciclo Inicial* (R.D. 69/1981 B.O.E. 17-1-81), s'havia d'establir un mínim de quatre hores setmanals de castellà. Per tant, encara que molts centres ja ensenyessin en català, es volia assegurar que no es deixés d'impartir la llengua castellana.

En l'àmbit estatal, no seria fins el 1985 amb l'aprovació de la LODE (Llei Orgànica reguladora del Dret a l'Educació) que la política escolar espanyola gaudiria d'una gran renovació comparable a nivell europeu. El principi en el qual es basaria era "la llibertat d'ensenyament" i donaria èmfasi a la pluralitat lingüística i cultural d'Espanya.

Llei de Normalització Lingüística

En l'àmbit català; el 6 d'abril del 1983, el Parlament de Catalunya va aprovar la primera Llei de Normalització Lingüística. La principal finalitat era tornar la llengua catalana a tots els àmbits; tant a l'ús oficial, com a l'educatiu, als mitjans de comunicació i donar suport a l'ús social. A les escoles, cal destacar l'arrencada de l'ambiciós projecte de la Immersió Lingüística. Malgrat que

el procés d'incorporació de l'ensenyament en català encara era lent, en només 6 anys augmentaria de forma abismal. El percentatge del curs 1978-89 era d'un 3,35% i el del 1984-85 ja era d'un 85,75%. Definitivament, quedava demostrat que el traspàs de competències en matèria d'educació i les polítiques de normalització lingüística havien significat un gran impuls a la llengua catalana.

A part de moltes de les campanyes que es van impulsar arran d'aquesta llei, cal destacar la creació del Consorci per la Normalització Lingüística (CPNL) el 1988, un organisme que encara té un pes important a la societat catalana d'avui dia. Es podria que el CPNL d'alguna manera va prendre el relleu dels cursos de Reciclatge ja que es va crear en el moment que aquests van segellar l'últim capítol de la seva curta però intensa història¹⁵.

15 COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999

Anàlisi dels mitjans

Història i descripció dels mitjans seleccionats

Abans de procedir a l'anàlisi dels articles seleccionats, faré una breu repàs de la història d'aquests mitjans i, a més, n'exposaré la corresponent descripció. A més, transcriuré el primer editorial que es va publicar al naixement de cada mitjà o bé algun article representatiu, per tal de tenir una referència de la seva ideologia. Cal tenir en compte, però, que alguns van anar canviant la seva línia editorial en funció del govern, com és el cas de *Los Sitios* i *Revista de Girona* que, durant el franquisme i la transició, formaven part de la "premsa del Movimiento". A partir de la democràcia, aquests mitjans es van anar alliberant i catalanitzant. Recordem, doncs, que la premsa seleccionada engloba articles de *Los Sitios*, *Presència*, *Revista de Girona* i el *Punt Diari*. De *Presència* només en transcriuré l'editorial ja que la seva història s'explica de manera més detallada anteriorment (vegeu pàg. 17), ja que el seu naixement va ser un esdeveniment destacat a Girona, en la dècada dels anys seixanta.

Los Sitios

El diari *Los Sitios* va ser fundat l'1 de gener de 1943 per Juan Aparicio. Inicialment, era el diari de la FET y de las Jons i, posteriorment, es va convertir en el diari del Movimiento Nacional. A diferència del seu predecessor, *El Pirineo*, era un diari de l'administració del mateix règim concebut per iniciar una nova etapa periodística molt més ambiciosa, amb una infraestructura comparable a la d'un bon diari de "provincias". La seva principal funció era legitimar el franquisme, en base de les instruccions que els imposaven els corresponents governadors civils que anaven ocupant aquest càrrec successivament fins a la fi de la dictadura.

Els directors eren nomenats des del govern i solien venir de fora; per tant, un ja pot veure que eren professionals poc arrelats a les terres catalanes. El redactor en cap, però, solia ser gironí, així com els articulistes i col·laboradors principals. Molts d'ells havien format part de la

redacció d'*El Pirineo* o de l'antic *Diario de Gerona de avisos y noticias* (1889-1936). Manuel Bonmatí, Carles de Bolòs o Víctor Gay n'eren alguns exemples.

Bàsicament, el contingut del diari estava format per articles propagandístics del règim que es presentaven amb un gran format. Malgrat que amb el temps va anar introduint alguns elements modernitzadors, sempre es va mantenir fidel a la seva ideologia franquista. La majoria dels editorials del diari venien redactats de Madrid i eren comuns a tota la premsa oficial així com el format tècnic que havia de seguir. De fet, el 1968 *Los Sitios* inicia una nova etapa caracteritzada per l'espectacularitat dels titulars. Va ser dels primers diaris que es van començar a repartir al matí i va exercir una gran influència a ciutats com Figueres o Olot. El seu tiratge era de gairebé 10.000 exemplars diaris i gaudia de molta publicitat, la principal base econòmica en què es sustentava, juntament amb el recolzament del Movimiento, és clar.

Del gran llistat de directors que hi van estar al capdavant, la majoria efímers al procedir de diferents punts de l'Estat espanyol, cal destacar-ne un que va deixar petjada: el murcià Fulgencio Miñano. Director des dels inicis de la dècada dels anys cinquanta fins a mitjans dels anys seixanta, va destacar per ser el precursor d'una secció setmanal escrita en català. Aquest fet li va ocasionar algunes disputes amb companys de redacció que intuïen el seu poc convenciment franquista. El redactor en cap d'aquella època era Víctor Gay, periodista que n'esdevindria director uns anys més tard i a qui he realitzat una entrevista inclosa als annexos (*vegeu annex 1*). El successor de Miñano va ser el burgalès Gonzalo Garrido que va retornar el contingut de la capçalera a les estrictes pautes del governador civil fins després de la mort de Franco. Dels redactors en cap, cal destacar el periodista J.M. Clarà que representava el sector més liberalista i catalanista dins la redacció.

La nova legislació a partir de la dècada dels vuitanta va fer possible la privatització dels mitjans de comunicació impresos; així, l'any 1984, el diari va abandonar l'adscripció als *Medios de Comunicación Social del Estado* i va passar a ser propietat de l'*Editorial Gironina SA*. La llengua catalana es va anar introduint assíduament fins que el 1989 va passar a ser publicat només en català amb una nova capçalera: *Diari de Girona*.

Primer editorial

La publicació inaugural de *Los Sitios de Gerona* no clarifica amb exactitud quin article correspon a l'editorial. De fet, pràcticament no és necessari perquè la portada ja ho diu tot. A sota la capçalera apareix el subtítol "Diario de F.E.T. y de las J.O.N.S" i, al bell mig de la

portada, apareix el símbol del Movimiento amb el famós lema *Una grande libre* i, més avall, una imatge de Franco envoltat per les paraules ¡FRANCO! ¡FRANCO! ¡FRANCO! I ¡ARRIBA ESPAÑA!!

Reprodueixo part del text inaugural, escrit per Antonio Valencio que, a més d'ocupar gran part de la portada, continua a la pàgina 8:

«[...] Hoy, lo importante del nuevo año, es que Gerona se incorpora al nuevo periodismo. Piénsese en ese entroncamiento de línea directa y masculina y piénsese que en línea española, ningún nombre podía tener la coyunda de español y gerundense que no se llame "Los Sitios" ni deje de llamar al recuerdo los clarines y el redoblar de los sitios de Gerona. [...] Nosotros saludamos en el periódico a la concreación de una muralla de hombres que defendió España ganando gloria contra una barrera geográfica que fácilmente se flanqueó, como mil veces se franquaría si faltase el espíritu de la muralla de la gesta del Montjuich y de la epopeya de Don Mariano Álvarez de Castro».

Revista de Girona

La *Revista de Girona* (*Revista de Gerona fins el 1976*) va ser fundada el 1955 en el marc d'un bagatge cultural molt pobre, sobretot si es compara amb la importància que havia tingut el pes cultural a Girona durant el Modernisme, el Noucentisme i la República. Només cal dir que el 1915 Girona era la primera ciutat de l'Estat espanyol en nombre de periòdics publicats: un total de 15¹⁶.

Així, doncs, hereva d'una altra publicació amb el mateix títol, *La Revista de Gerona* (1876-1896), va sortir editada per la Diputació l'any 1955. Trimestralment, es volia oferir un producte modern per l'època, en un moment en què la dictadura propiciava el naixement de revistes i butlletins d'àmbit local i comarcal que prendrien un to propagandístic per tal d'espanyolitzar la població. Tot i així, la *Revista de Gerona*, a part d'exercir aquesta funció, també seria propulsora del llegat cultural i artístic de l'àmbit gironí. Anteriorment, el 1946, s'havia creat l'Institut d'Estudis Gironins i, posteriorment, el de l'Alt Empordà, que fomentaven l'alta cultura. Així, doncs, aquesta revista havia de suposar un pas més. En la primera etapa de la revista (1955-1957), la presència de la llengua catalana era nul·la, només hi va aparèixer una vegada amb la publicació d'una poesia en català d'Assumpció Soler. El ponent de cultura de la Diputació, Cosme Casas, en va ser el primer director. La majoria de col·laboradors eren

16 SOLÀ GUSSINYER, Pere, *Cultura Popular, educació i societat al nord-est català*, Universitat de Girona, Monografies, 1983.

funcionaris que treballaven a la Diputació que havien de cobrir informacions sobre Capitania Militar, els governadors civils, etc. Molts articles es publicaven sense signar, un símptoma que els classificava com a informacions "obligatòries", redactades per personalitats afectes al règim, tal i com passava a *Los Sitios*.

El 1957 i fins el 1973, Ramon Guardiola Rovira va prendre el relleu en la direcció de la revista que, juntament amb J.M. Bernils com a redactor en cap i recolzat per un petit grup de redactors, va continuar en la mateixa línia editorial marcada pel règim franquista. A tall d'exemple, el 17 de maig de 1960 Franco visitava les terres gironines i el cronista que va cobrir l'acte no se n'estava d'expressar grans lloances i compliments que el poble oferia al dictador:

"Gerona vivió la fecha del 17 de mayo una jornada rica en expresiones patrióticas. Hemos visto el fervor de un pueblo agradecido, hacia una persona: el Generalísimo Franco, aclamándolo hasta enroquecer y vitoreándole con júbilo indescriptible. Gerona ha seguido paso a paso, este peregrinar del Caudillo por las calles de la ciudad, y su presencia era anunciada por un clamoreo unánime, sincero y devoto. Un espectáculo que pone silencio al comentario, porque no sabemos expresarlo en su justa medida".

Malgrat tot, els continguts culturals es van anar catalanitzant a poc a poc, això sí, sense publicar temes polèmics. Per evitar-ho es solien remetre a fets del passat per tal de no comprometre's massa. Tot i així, el 1967 amb la creació dels premis literaris Prudenci Bertrana, val la pena llegir els diversos articles que la revista va dedicar a aquest gran esdeveniment cultural gironí que va marcar una fita històrica.

No va ser fins el 1973, amb Joan Tarrés de director (càrrec que va ocupar fins el 1979), juntament amb el redactor en cap Gil Bonancia i recolzat per un equip de redactors entre els quals hi havia Jaume Marquès, Enric Mirambell, Joaquim Nadal i Josep Clara entre d'altres, que la revista inicia una petita obertura. El sumari es va ampliar i organitzar en diverses seccions dedicades a l'arqueologia, història de l'art, notícies d'art, història, etc. Així doncs, la revista va guanyar en qualitat i es deixava entreveure un lleuger catalanisme en alguns articles. El 1976, la capçalera es va catalanitzar i es van propagar nous articles que transmetien una renovació cultural palpable.

Entre els anys 1979 i 1981 la ja *Revista de Girona* va ser dirigida per una direcció col·legiada de la Comissió d'Ensenyament de la Diputació i va patir alguns alts i baixos. Arcadi Calzada va prendre el relleu fins el 1984. Finalment, amb la incorporació de Narcís-Jordi Aragó, la revista

es va catalanitzar totalment i va guanyar molt en qualitat. Es tractaven temes de caire social i d'actualitat més compromesos i la redacció comptava amb col·laboradors de renom.

Actualment, la revista es biennal i és dirigida per Xavier Cortadellas.

Primer editorial

Primerament, exposaré un fragment de la portada interior del primer número de 1955 on un es pot fer una idea de les primeres intencions de la *Revista de Girona*:

"Tales pasos, este camino andado, aquella contribución a la política de unidad, son los que ofrecemos, en esta primera hora de "Revista de Gerona" al glorioso Capitán, FRANCISCO FRANCO, bajo cuya égida se han cumplido las premisas necesarias para que las empresas del arte, de la ciencia y de la historia hallarán su justo cauce y su tamaño esplendor".

Tot seguit, mostro un editorial del primer número que no deixa veure cap dubte sobre quina serà la línia que prendrà la revista:

"[...]Tendrán cabida en sus páginas cuantas actividades de aquella índole se sucedan, en relación directa con nuestra muestra historia, nuestro folklore, nuestra actividad literaria o nuestra investigación científica. Conceptos todos, entendidos en el sentido más amplio posible, dentro de la inmutable ortodoxia del Movimiento, a cuya fecundidad generatriz debe la "Revista" su reaparición".

Presència

La història i descripció d'aquest mitjà l'he exposat anteriorment (vegeu pàg.17), és per això que directament procediré a transcriure el primer editorial, publicat el 10 d'abril de 1965.

"Establezcamos el diálogo. Queremos que PRESENCIA llegue a ser el eco de la opinión de Gerona a la vez que un intercambio de ideas con España y el resto del mundo. Por ella nace este Semanario PRESENCIA, quiere pulsar nuestros problemas y los de los demás ya que no existe problema aislado. Ofrecemos nuestra más sincera colaboración a toda la prensa nacional y especialmente a nuestro estimado colega "Los Sitios", junto a todas las publicaciones y revistas de la provincia con los cuales deseamos mantener un contacto vivo y permanente, PRESENCIA que aspira a ser exponente de información y comunicación en nuestra sociedad española, saluda y desea largos años de vida a su Excelencia el Jefe del Estado".

Tal i com es pot percebre, el primer editorial també fa referència al dictador Francisco Franco, a

qui envia salutacions cordials. En aquesta època i tractant-se de la primera publicació que sortia a la llum tampoc es podia exaltar massa la catalanitat que caracteritzaria el diari. De fet ja prou que ho van fer fins a tal punt que es van exposar a grans multes i al tancament provisional durant dos anys i mig, entre 1971 i 1974. Procedim però, a analitzar un fragment l'editorial del primer número de 1976, corresponent al 3 de gener on s'hi pot copsar una clara diferència:

«¿És realment l'adveniment de la democràcia, o n'hem d'esperar una altra? Aquesta expressió (d'evident regust bíblic) resumeix l'actitud del nostre poble davant del procés obert a l'Estat espanyol. Les paraules, unes disposicions oficials, la postura personal d'alguns governants, i sobretot, un clima general de major llibertat, semblen anunciar que allò que hom ha esperat tants anys comença a ésser una realitat. [...] Caldrà, però, que tothom s'esforci a entendre el canvi operat: en aquest país, fins fa ben poc, hi havia dos blocs: els "feixistes" amb el seu sèquit d'oportunistes, beneficiaris, toleradors i inhibicionistes) i els "altres". A "els altres" han passat a tenir noms i cognoms. Això els dona diversitat i aparença pròpia. [...] No cal subestimar la feina que queda per fer un esforç comú, sense propiciar divisions que serien ràpidament aprofitades pels que pretenen demostrar-nos que la democràcia portà al caos. La història mundial més recent és plena d'exemples d'aquesta mena».

Amb la recent mort de Franco, el novembre anterior, a Catalunya es percebiien ganes de canvis i d'una esperada llibertat. És per això que calia posar-se mans a l'obra i fer les coses ben fetes i iniciar el camí cap a una democràcia real i sostenible. Aquesta és la situació que es veu reflectida en el primer editorial de 1976.

Punt Diari

Oficialment el *Punt Diari*, capçalera inicial, va néixer el 24 de febrer de 1979. Tot i així, el 29 d'octubre de l'any anterior en va sortir un número de promoció dedicat a les fires de Girona. Jordi Negre en va ser el primer director i l'empresa editora era Edicions Comarcals, S. A. (EDICOMSA). Es tractava d'una societat anònima constituïda feia poc amb la participació de sectors de ciutadans de les llavors set comarques gironines. La primera publicació oficial del 1979 suposaria la culminació d'un procés iniciat a finals de 1977.

Des de bon inici, aquest mitjà esdevindria el primer cas de diari regional a Catalunya. Cada comarca tindria els seus espais informatius propis que provindrien d'equips de redacció comarcals adients a la realitat de cadascuna. Malgrat tot, a part de la informació detallada de la vida quotidiana dels pobles i ciutats de la província de Girona, el *Punt Diari* volia esdevenir un

periòdic complet que també englobés informació de la vida de Catalunya, Espanya i de tot el món. Com a fet destacat, aquest mitjà es convertiria en el segon en llengua catalana de l'època postfranquista, després de l'*Avui*.

A poc a poc, el diari es va anar confirmant com un mitjà independent al servei de la col·lectivitat i amb una ideologia molt catalanista. Malgrat que el plantejament inicial preveia cobrir només aquestes comarques, ben aviat va anar ampliant el seu àmbit geogràfic. Es va acabar estenent fins arribar a l'Alt Maresme i a la Catalunya Nord. En aquesta darrera zona, el diari no va acabar de tenir èxit. El 1980, el *Punt Diari* gaudia d'un tiratge de 3.400 exemplars, un fet que rectificava la seva consolidació com un referent a Girona. A més, l'any 1982 va incloure l'emblemàtic setmanari *Presència*, un fet que va aportar qualitat i l'entrada de nous col·laboradors d'alt nivell. A partir de 1990 la capçalera es redueix a *El Punt* i, a partir del 1994, el periòdic es va anar expandint en diverses edicions, com ara la de Barcelona, Barcelonès Nord, Maresme, Camp de Tarragona – Terres de l'Ebre, Penedès i Vallès Occidental; a més d'edicions setmanals a Perpinyà i al País Valencià.

La catalanitat que sempre ha caracteritzat el diari va ser motiu del guardó Premi Nacional a la Projectió Social de la Llengua Catalana, concedit per la Generalitat de Catalunya. Finalment, el 2009 el grup Hermes Comunicacions va adquirir el total d'accions del diari i, el 2011, es va annexar amb l'*Avui* tot formant la nova capçalera actual *El Punt Avui*. A part de Jordi Negre, alguns dels directors que han passat pel diari són: Xavier Roig, Carles Revés, Enric Matarrodona, Emili Gispert i Joan Vall, entre altres.

Primer editorial

Tot seguit, exposo fragments de l'editorial del primer número oficial, el 24 de febrer de 1979, amb el títol *Un diari ben nostre*. A tall d'anècdota, la primera publicació havia de sortir a la llum el 20 de febrer, tal i com s'havia programat. Malauradament, un seguit de problemes tècnics va fer inevitable inaugurar el diari a la data establerta.

"Amic lector, tens a les mans el primer número de PUNT DIARI. És un diari nou i, a més, força especial. [...] La criatura acaba de néixer, amb el coratge i el delit de viure, de créixer i de fer-se gran en tots els sentits. [...] Cal fer, ja d'entrada, una declaració fonamental: PUNT DIARI vol ser el diari de l'Alt Empordà, del Baix Empordà, de la Cerdanya, de la Garrotxa, del Gironès, del Ripollès, de la Selva. Ho vol ser de cada comarca i de totes elles alhora, perquè les creiem prou vives per generar, en quantitat i en qualitat, el corrent d'informació que s'exigeix

d'un diari. [...] Tant o més arriscada que aquesta, una altra declaració fonamental: PUNT DIARI vol ser un diari independent, perquè creiem que la independència és la base més sòlida per a una informació objectiva i imparcial. [...] I, finalment, un diari en català. No ens hem cansat de repetir que si hi ha a Catalunya unes comarques que demanen i exigeixen el seu diari, i justament en català, aquestes són les comarques gironines. Esperem convertir-nos així en un altre vehicle per a la normalització de la nostra llengua, tot proclamant des d'ara el nostre respecte més profund a la resta de les llengües germanes, tan profund com ha de ser també el nostre respecte a tots els altres pobles d'Espanya."

Tres adjectius clars que van definir el periòdic, des del primer dia, com un diari local, independent i català. Aquestes són les tres bases en què s'ha sustentat fins a l'actualitat.

Anàlisi dels articles

Període de 1975 a 1977

Així, doncs, iniciaré la recerca de la catalanització de les escoles, tractat a la premsa gironina, a l'any 1975. Un any que va està marcat per l'aparició del Decret que autoritzava a ensenyar la llengua catalana almenys una hora setmanal. Aquest fet i davant la imminent mort de Franco, suposaria l'inici d'una etapa transcendental per a la recuperació de la llengua i cultura catalanes que, evidentment, es veuria reflectida a les pàgines tant de la premsa local com general. Si ens centrem en la premsa local gironina, doncs, procedim a analitzar-ne alguns articles. En aquest període, tots els articles provenen de *Presència*, *Los Sitios* i de la *Revista de Gerona*. Recordem que el *Punt Diari* encara no havia nascut.

Presència

Article 1: "Català i E.G.B.: una experiència"

El primer article de 1975 que menciona la catalanització de les escoles data del 18 de gener. Recordem que en aquell moment seguia vigent la Llei General d'Educació que feia una lleugera referència a les "llengües vernacles". L'article, signat per Josep M. Salvatella, es titula "Català i E.G.B.: una experiència". L'article fa una crida al retorn del català a l'escola, de manera que es vagi introduint a poc a poc i progressivament. Destaca que ja hi ha algunes escoles de l'Alt Empordà on s'ensenyava una hora setmanal de llengua catalana, gràcies a alguns mestres subvencionats d'Òmnium Cultural. Salvatella proposa l'entrada d'un mestre expert en la llengua a cada centre escolar com un primer pas per a la recuperació del català a l'ensenyament d'EGB. És per això que, primerament, cal formar nous mestres capacitats i competents que responguin a les necessitats que es demanen.

"De qui és la responsabilitat? De la Diputació? De la Delegació o Inspecció d'Educació? Els Ajuntaments? Òmnium?", es planteja l'autor. Però hi ha una conclusió que la té clara: "El català a l'escola, dins el marc de l'Educació General Bàsica, seria la millor tasca a realitzar aquest any

(1975). D'aquí a cinc, deu anys...no hauria canviat tot una mica?"

Article 2: "Marginats tanmateix?"

A la secció *Acte de Presència*, que corresponia a l'editorial de *Presència*, trobem l'article "Marginats tanmateix?", del 22 de febrer de 1975. L'editorial fa una clara crítica al ministre d'Educació per la política lingüística que aplica a l'Estat espanyol i que no correspon a la realitat que viu. A l'editorial es menciona una columna publicada al *Diario de Barcelona* on l'autor, Álvarez Solís, manifesta que es viu en un estat de "tercermundisme idiomàtic". I és que malgrat la llei de 1970, "no es facilita de cap manera l'ensenyament en català i es permeten unes precàries concessions en l'ensenyament del català". A l'editorial es recalca la idea que la vinculació entre política i llengua és inevitable i que l'Estat espanyol sempre ha fet servir la llengua castellana com a "*compañera del Imperio*". Una llengua que "se'ns fa present en íntima companyonia amb una forma política ben concreta d'endegar la convivència dels pobles peninsulars".

Article 3: "La lluita pel català a Girona"

Un altre article que menciona la catalanització de les escoles data del 12 d'abril. En aquest moment, el Decret de "lenguas nativas" encara no havia vist la llum però la seva aprovació era imminent i el fet que se'ns presenta a *Presència* en va ser un dels detonants. El titular, altament significatiu, és el següent: "La lluita pel català a Girona". L'article fa referència a la polèmica prèviament generada a un Ple Municipal de l'Ajuntament de Girona convocat, extraordinàriament, el 8 d'abril. Quan el diari tenca l'edició pel número corresponent, encara no saben què hi passarà; tot i així fa una recopilació cronològica d'alguns esdeveniments per tal que el lector entengui la importància d'aquest Ple Municipal. Bàsicament, un regidor de l'Ajuntament denuncia a través d'una carta la seva absència als darrers plens, ja que no ha estat convidat per l'alcalde. Els motius, que ell diu desconèixer però que es poden interpretar, es basen en una desavinença produïda amb l'alcalde. Tal i com informa l'article, aquest regidor, anteriorment, havia formulat una petició per tal que l'Ajuntament invertís uns diners a favor de la divulgació de la llengua catalana a les escoles de la ciutat de Girona. Una petició que va ser denegada per raons "de procediment".

Un informe d'Òmnium Cultural recalcava que només s'impartien classes de català a partir de sisè de primària a només dos dels tretze centres escolars gironins. És a dir, només el 14% de l'alumnat rebia ensenyament de llengua catalana una hora a la setmana. És per aquest motiu,

que es reclamaven “ajuts econòmics de les entitats públiques”.

Així, doncs, aquest primer article mostra un to totalment reivindicatiu i de queixa. Ja només cal fer una ullada al titular per adonar-nos-en. Quant al contingut, bàsicament, denuncia l’abnegació de l’Ajuntament a l’hora d’invertir per la divulgació de l’ensenyament del català a les escoles. A més de donar l’esquena al Ple a un dels regidors, pel sol fet de formular peticions poc adients.

Article 4: “Antoni Badia Margarit: una llengua en estat de tensió”

Un dels gèneres característics de *Presència* és l’entrevista, una tècnica periodística molt utilitzada al llarg de la seva història i realitzada a personalitats il·lustres del món cultural, entre molts altres àmbits d’interès social. El 19 d’abril de 1975, *Presència* publicava una extensa i completa entrevista de quatre pàgines al filòleg i lingüista català Antoni Badia Margarit. Entre altres temes, Badia Margarit parla sobre la situació de tensió que viu la llengua catalana, un fet que a la vegada en propicia la supervivència. També recalca que fins que no s’aconsegueixi l’ensenyament regularitzat a l’escola pública, els catalans no podran estar tranquils, tot i que són molts els passos que es van aconseguint. També parla de la situació de la llengua a les universitats catalanes i als mitjans de comunicació, un terreny en què “han millorat molt les coses”.

Finalment es tracten els temes de la relació entre la immigració i la llengua catalana i les posicions ideològiques que repercuteixen en la qüestió lingüística. Quant al futur, Margarit vaticina que convé que la llengua esdevingui una mica “bruta”, és a dir, que no es limiti a ser tan pura com quan va sortir de les mans de Fabra per tal que no es produeixi “un divorci entre el conreu escrit de la llengua i el poble”. A més, afirma que “tots els cursos de català que proliferen arreu són penyora d’un bon futur per a la llengua, des del punt de vista lingüístic. Des del punt de vista social, ja depèn de com sigui aquesta societat del demà.” L’entrevista va ser realitzada per Pere Planas.

Article 5: “Marta Mata: la nova escola i el català”

D’un filòleg i lingüista il·lustre a una gran pedagoga defensora de l’escola pública, democràtica i catalana. El 5 de juliol de 1975, *Presència* publicava una àmplia entrevista a Marta Mata per tal de tractar la situació escolar i educativa del moment. La situació de la llengua catalana a les escoles és un dels temes més presents al llarg de l’entrevista. Es tracten aspectes com el pes de la llengua en l’estructuració de la intel·ligència dels nens i la importància de mantenir i promoure els dialectes catalans en combinació amb la llengua estàndard. Quant a la situació de

bilingüisme, Marta Mata és partidària d'ajuntar els alumnes catalanoparlants i castellanoparlants en un mateix grup i organitzar dinàmiques i activitats que no permetin cap marginació ni exclusió per la problemàtica lingüística, tot el contrari. Quant al tema dels mestres castellans, no hi veu problema si hi posen ganes a l'hora d'aprendre el català i llavors poder-lo aplicar correctament a classe. Finalment, es ressalta el retorn de l'Escola d'Estiu a Girona, després d'alguns anys sense realitzar-se. L'entrevista va anar a càrrec de Jordi Carreras, Carme Iglesias, Enric Prat i Joaquim Vilar.

Article 6: "E.G.B.: les engrunes d'una llei"

Una secció característica de *Presència* anomenada "taula rodona" tenia com a objectiu reunir diverses personalitats expertes en algun tema concret del que es parlaria i, d'aquesta manera, establir un debat amb un periodista moderador del mateix diari que es transcriuria en format entrevista. En aquesta "taula rodona" del 20 de setembre de 1975, es van reunir sis persones vinculades des de diferents angles al camp de l'educació per tal d'expressar les seves impressions quant a la situació escolar de Catalunya, cinc anys després de l'aprovació de la Llei General d'Educació, el 1970. Aquests experts són: Artur Calsina (Delegat provincial a Girona del Ministeri d'Educació i Ciència i Inspector d'Ensenyança), Teresa Despuig (professora d'E.G.B. i directora d'una escola privada), Antoni Domènech (professor d'E.G.B. i director de l'Escola G.M. de Celrà), Martí Lahoz (professor d'E.G.B. i president de l'associació del Professorat estatal d'E.G.B. (S.E.M.), Josep Pallach (professor de Ciències de l'Educació a la Universitat Autònoma de Barcelona i al Col·legi Universitari de Girona) i Irene Rigau (professora d'E.G.B. a l'escola Nacional d'Argelaguer).

Entre la multitud de temes que van tractar (la taula rodona ocupa 5 pàgines del diari), en destacaré el referent a la llengua catalana a l'escola davant la vigent aprovació del Decret de "lenguas nativas" i com enfoquen el proper curs. Domènech espera que per aquest nou curs, "els nens almenys tinguin llibres en català". Calsina afirma que abans del decret "ja hi havia moltes escoles que ensenyaven català, encara que potser no ho feien dintre de l'horari escolar". Rigau opina que "cal plantejar-se seriosament l'ensenyament en català i del castellà". Pallach és el que fa una reflexió més extensa i opina que el més important és "treure-li el contingut polític que té ensenyar català". Despuig diu que a la seva escola es fa català a hores extraescolars des de l'aprovació de la llei de 1970 i que les altres lliçons les imparteixen de forma bilingüe. Domènech torna a intervenir per destacar la problemàtica que podria sorgir si només s'ensenyava en català i Pallach el replica afirmant que "no és tan difícil" i que fins i tot molts pares castellans

volen que el seu nen aprengui el català. Afirmar que “el problema no és que no vulguin, el problema és com l’ensenyem. I és un problema econòmic com és natural, però és també de mestres”. Els moderadors de la “taula rodona” són Anna Maria Carrascal i Jordi Pla.

Article 7: “Català a l’escola, un pedaç encara”

El següent article que analitzaré es titula de la següent manera: “Català a l’escola, un pedaç encara”, data del 25 de setembre de 1976 i ocupa tres pàgines. Els autors del debat que es planteja són Joaquim Vilar i Isabel Juanola. Ens situem en un moment en què l’alenada de l’11 de setembre encara és viva i la Delegació del Gironès d’Òmnium Cultural ha donat a conèixer un informe sobre la situació del català a les escoles de Girona. Aquesta situació no ha variat gaire d’un any ençà. A la part introductòria de l’article es mostren alguns punts que s’extreuen d’aquest estudi. Es ressalta que “encara hi ha un llarg camí per recórrer i com resta d’oblidada la nostra llengua pel MEC que no la considera vehicle de cultura i que continua ignorant-la i discriminant-la en l’estructuració dels diferents nivells”.

El cos de l’article es basa en una taula rodona en què dialoguen diverses personalitats del món educatiu i cultural gironí; tracten temes contemplats en el dossier d’Òmnium i d’altres problemes relacionats amb l’ensenyament de la llengua catalana. Alguns d’aquests són: la política del MEC davant la realitat catalana; la presència del català a les escoles nacionals, concertades i privades; la normalització més urgent i mai sense deixar de banda la importància del voluntarisme de les persones.

El to de l’article pren un aire encara més reivindicatiu que l’anterior. En aquest cas, s’especifiquen molts més detalls de la situació del català a les escoles gironines. A més, l’aportació de les opinions d’experts en la matèria suposa un al·licient prou convincent per conscienciar els lectors d’aquesta situació. Per acabar, menciono les paraules concloents de l’article que demostren amb escreix aquest to insistent i, fins i tot, de crida a la societat i, sobretot, als governants, per tal que facin alguna cosa davant d’aquest problema persistent:

“És important deixar ben clar que un dels trets més distintius d’aquesta consciència – la llengua – solament és embastada i apedaçada i que no n’hi ha prou amb quatre classes escadusseres de Català, sinó que cal reivindicar una escola ÍNTEGRAMENT i GENUÏNAMENT catalana”.

“No podrem estrenar vestit de festa, (sense pedaços), fins que en el marc d’una plena normalització cultural no sigui reconegut a la llengua catalana el lloc que li correspon: llengua d’escola, de ciència i de cultura”.

Article 8: "Per la nova escola catalana"

El següent article data del 27 d'agost de 1977, està signat pels mestres per la nova escola catalana i exposa les conclusions de la V Escola d'Estiu de les Comarques de Girona, organitzada conjuntament per la Delegació de l'I.C.E. i la Comissió de Qualitat de l'Ensenyament del Moviment de Mestres. S'explica que durant dues setmanes, uns 250 mestres han fet un intercanvi d'experiències i han intentat treballar a la recerca de "nous instruments" per a treballar en una escola nova. Entre altres temes es van tractar: el coneixement dels nens i de la dinàmica de grups, l'estudi de les nostres comarques i la preparació i programació del curs vinent.

Malgrat que no es menciona el tema de la llengua catalana explícitament, he volgut destacar aquest article ja que, després de dos anys d'absència, es van reprendre les Escoles d'Estiu a Girona.

Los Sitios

Article 9: "Clases de catalán para escolares, a partir del lunes"

Un dels primers articles de *Los Sitios* de 1975 que menciona el català a les escoles data del 2 de maig. Es tracta d'una notícia purament informativa, en què s'anuncia que l'Ajuntament organitzarà unes classes de català a la Sala Fidel Aguilar, ubicada al principi de la Rambla de Girona. S'informa que les classes seran de set a vuit, pels alumnes de la primera etapa, i de nou a deu, pels de la segona. Les professores que impartiran les classes, Antonia Sabrià i Ernesta Sala, declaren que al ser final de curs no ensenyaran lliçons sinó que es voldrà inculcar a l'alumne un primer contacte amb la cultura catalana i Girona en si.

L'autora de l'article, Maria Alonso, destaca el paper de l'Ajuntament que "*ayuda, de ese modo, a lo que las escuelas hacen o pueden hacer por su cuenta, y estimula a las jóvenes generaciones para que, al tiempo que se sienten españoles, aprendan que la región donde nacieron, como todas, tiene su personalidad, con la suma de las cuales se enriquece España*". A través d'aquest fragment, es poden veure clarament les intencions ideològiques del diari: es recolza el paper de les institucions, en aquest cas l'Ajuntament i, a més, tenint en compte que es valora positivament aquesta proposta de classes de català, es recorda que l'alumne ha de continuar sentint-se espanyol i que la cultura catalana té la mateixa personalitat que les d'arreu de l'Estat espanyol.

Per acabar, a la introducció de l'article, es fa referència al català com una llengua d'ús per a "les

relacions familiars”: *“Afrontada la problemàtica del niño catalán, que se encuentra con una lengua para sus relaciones familiares, y con otra para la escuela (aunque en la mayoría de los centros, cuando menos nacionales, lo que priva es el bilingüismo, por razones de necesidad) el Ayuntamiento ha querido apoyar la enseñanza del catalán a los niños, al margen de la que reciben en los colegios que ya la imparten, y en los que el Municipio no tiene autoridad”.*

Article 10: “El catalán, en la escuela”

La problemàtica del bilingüisme a les escoles catalanes es veu plasmada en l'article “ El catalán, en la escuela” de Maria Alonso que data del 14 de maig de 1975. La mateixa autora detecta que la unió d'alumnes catalanoparlants i castellanoparlants en una mateixa classe crea un problema espinós i difícil de tractar. De fet, Maria Alonso voldria evitar de parlar-ne, tal i com diu al principi: *“El tema que intento traer a colación es resbaladizo y sabe Dios que por nada del mundo quisiera molestar a nadie. Pero ha sido traído y llevado por la prensa y a nivel de conversación popular y es mucha la tentación para que esquivé terciar en el asunto. Me refiero a la enseñanza del catalán, y en catalán, en las escuelas.* Maria Alonso exposa la situació del bilingüisme a les escoles i dels drets de cada nen a ser ensenyat en la seva llengua materna, tant els catalans com els castellans. També explica que, sigui quina sigui la primera llengua de cada alumne, cada nen té capacitat d'adquirir l'altra amb molta facilitat. En el cas dels nens que tenen el català com a llengua materna exposa que necessiten aprofundir en l'escriptura en català amb molta lleugeresa *“para no tener que dirigir luego sus cartas a los familiares, en una lengua (castellana) que, por más que admire, no pertenece a su código familiar.*

Així, doncs, l'autora exposa que la solució per aquest problema de diglòssia no és fàcil, però ho deixa a les mans del professor, que és qui ha de saber potenciar l'ús i l'estudi de les dues llengües. També destaca que el problema s'ha d'afrontar en contacte amb la realitat i no amb simples teories. Finalment, apunta que el nen petit és “puro milagro” ja que té una gran adquisició per aprendre tots dos llenguatges sense cap problema.

En aquest article, a diferència de l'anterior, l'autora reconeix la importància de la llengua materna, tant si és el català com el castellà. Malgrat tot, en alguns detalls, un pot veure que aporta una lleugera preferència per la llengua castellana per sobre de la catalana. A més, ja en la introducció, l'autora mostra la seva dificultat i recança a l'hora de tractar aquest tema tan “resbaladizo”, com si volgués evitar reconèixer i afrontar una realitat lingüística evident.

Article 11: “Gerona, protagonista de la “I Escola d'Estiu”

Malgrat que a Girona les Escoles d'Estiu es van iniciar el 1971 i van prosseguir de manera intermitent, la primera que va causar més ressò va ser la celebrada a l'estiu de 1975. Es va anomenar Escola Dalmau Carles en honor a l'il·lustre pedagog i escriptor gironí Josep Dalmau Carles. La celebració d'aquesta Escola d'Estiu s'informa a l'article titulat "Gerona, protagonista de la "I Escola d'Estiu" que data del 26 de juny de 1975 signat per un autor del qual només n'apareixen les inicials: J.T. (Possiblement les inicials podrien correspondre a Jaime Teixidor, redactor habitual de *Los Sitios* en aquesta època).

Entre altres temes, l'autor destaca que en aquesta Escola d'Estiu es tractarà: l'aprofundiment de la llengua catalana, la didàctica d'aquesta llengua i de la castellana, la didàctica de les matemàtiques i la psicologia dels nens, sociologia, audiovisuals, autogestió, expressió dinàmica i musical, educació sexual, lectura i dislèxies entre altres aspectes pedagògics. Al final, l'autor destaca les paraules dels organitzadors, que confien en l'èxit d'aquesta primera Escola que haurà de suposar un primer pas d'una continuïtat necessària per a una reforma educativa profunda i positiva.

Es pot observar que aquest article és de caire més aviat informatiu i no s'entreveu massa l'opinió de l'autor, en comparació dels anteriors escrits.

Article 12: "La Diputación, con la Delegación Provincial del Ministerio de Educación y Ciencia, está llevando a cabo un Plan de Enseñanza del Catalán en las Escuelas"

El titular que mostro correspon a un subtítol d'un article que extreu les conclusions d'un Ple celebrat a la Diputació Provincial. El titular concret és "Más obras de carreteras en la provincia, entre ellas, la segunda fase del "Coll de Bracons", publicat el 17 de desembre de 1975. Aquest article no està signat, així que molt probablement es tractaria d'una nota de premsa enviada directament des de la Diputació. Entre els temes tractats, destaco el referent a l'ensenyament del català.

De manera informativa, es destaca que la Diputació ha atorgat una subvenció d'un milió de pessetes per a l'ensenyament del català. També es transcriuen les paraules del ponent de cultura Joan Tarrés, que exposa que no hi ha suficients professors preparats per ensenyar el català. És per això que ressalta la importància dels cursos de Reciclatge que ja es realitzen des fa uns quants anys de manera satisfactòria i espera l'aportació econòmica de varis ajuntaments per tal que aquests cursos s'ampliïn a altres municipis.

Article 13: “El estudio del catalán en los centros escolares”

El següent article data del 6 de maig de 1976, es titula “El estudio del catalán en los centros escolares” i està signat per J.T. (possiblement Jaime Teixidor). L'autor informa que la Delegació de Girona d'Òmnium Cultural ha decidit realitzar un estudi exhaustiu sobre l'ensenyament del català a les escoles per tal de conèixer com s'ha posat en pràctica el decret del Govern de “lenguas nativas”. Malgrat que, d'entrada sembla un article purament informatiu, en alguns fragments s'entreveu l'opinió de l'autor: «[...] *De ahí que mientras en algunas escuelas se le da gran importancia y se le dedica el máximo de horas posibles, en otros centros se le tiene prácticamente arrinconado...*»

En aquest cas, doncs, l'autor semblaria mostrar-se bastant partidari de l'ensenyament del català, sense expressar-ho de forma rotundament clara.

Article 14: “La Central d'Acció per la Unitat d'Espanya, contra el separatismo y la propaganda antiespañola”

Malgrat que aquest article no fa referència explícita a l'ensenyament del català, he trobat interessant incloure'l per tal de constatar que encara quedaven organitzacions i associacions extremament centralistes i reticents a un possible canvi cap a un estat més plural.

La nota de premsa de la Central Acció per la Unitat d'Espanya va ser publicada el 6 d'octubre de 1976. La redacció del diari, sense donar cap mena d'opinió però permetent-ne la publicació, la presenta així: “*Con el ruego de su publicación, hemos recibido la siguiente nota que nos complacemos en reproducir íntegramente:*” El text, principalment, exposa que la Central d'Acció per la Unitat d'Espanya lluita contra l'ascens del separatisme “*empujado por grupos de intelectuales y malos clérigos con el apoyo cada vez menos culto de las organizaciones comunistas*”. Això sí, s'ha d'agrair que l'associació ha elegit aquest nom en català perquè “*el idioma no es un hecho diferencial como algunos dicen, sino un elemento enriquecedor del acervo cultural de España. También en catalán, muy alto y muy fuerte, puede vitorear a la Patria*”. Finalment, la “Central” tranquil·litza els “bons” catalans ja que poden estar segurs: “*no estan solos ni España los abandona en su tarea de defender nuestra común Unidad*”.

Article 15: “Algunes consideracions sobre l'ensenyament de la llengua catalana a les comarques gironines”

El següent article que analitzaré és l'únic que he aconseguit trobar que tracta l'ensenyament del català, escrit en aquesta llengua. Es titula “Algunes consideracions sobre l'ensenyament de la

llengua catalana a les comarques gironines” de J. Maria Corredor. Data del 2 de novembre de 1977. Si ens parem a fixar en el titular, un ja pot extreure pistes del tipus d'article que se'ns presenta. És a dir, de caire totalment informatiu. Es limita a presentar uns balanços de l'ensenyament de la llengua catalana de manera totalment explicativa.

De fet, un cop llegit el cos de l'article, tampoc presenta cap sorpresa. Es fa balanç del nombre de mestres que s'han matriculat als cursos de Reciclatge del català des del 1975, recalcant, això sí, els pressupostos que hi ha invertit la Diputació i l'Ajuntament de Girona perquè la realització d'aquests fos possible. També destaca que les perspectives actuals són més “falagüeres”. Els cursos esmentats seguiran gaudint del pressupost corresponent i s'espera una matriculació de mestres en auge. Això sí, abans de recalcar l'aportació de les inversions econòmiques de les institucions esmentades; destaca la gran tasca que realitzaven “les bones voluntats que, per modestos que fossin els mitjans de què disposaven, representaven una aportació valuosa a la noble tasca de voler salvar i perpetuar una llengua mil·lenària”.

Quant a l'ensenyament de la llengua catalana, menciona la reunió recent celebrada de la Delegació gironina del MEC i presidida pel Sr. Governador Civil. D'aquesta reunió se'n va extreure la importància d'informar als directors dels centres escolars que el fet d'ensenyar el català ha de ser “quelcom normal” i, així, incloure-la com una “matèria més”. Això sí, “utilitzant les possibilitats de què disposi el centre per modestes que siguin inicialment”. Per acabar, a títol personal, l'autor destaca que la qüestió de la llengua catalana ha de ser tractada amb tacte i cordialitat cap als nens castellanoparlants; per tal que la dualitat lingüística no presenti cap conflicte i, tenint en compte, que tenen un origen comú.

Definitivament, doncs, tal i com he esmentat d'entrada, es tracta d'un article totalment informatiu i “políticament correcte”. Es destaca la tasca de les institucions quant a l'aportació de pressupostos per a la realització de cursos de Reciclatge i recolza l'ensenyament del català, això sí, sempre i quan el castellà rebi el mateix tracte. En cap moment es qüestionen aspectes relacionats amb la situació del català a les escoles.

Revista de Girona

Article 16: “Notes per a una història de la llengua”

L'article, escrit per Modest Prats i publicat el febrer de 1976, any en què es celebrava el centenari de la publicació del primer número (cal recordar que el 1955 es va tornar a instaurar la revista), fa un repàs exhaustiu de la història de la llengua catalana centrat, sobretot, al segle

XIX, en el context de la fundació de la revista. En aquest cas no es fa cap referència a les escoles però he trobat convenient incloure l'article ja que és un dels pocs que fa gran referència a la llengua, concretament, des de la vessant històrica. L'escrit és totalment històric i descriptiu.

Període de 1978 a 1980

Ens situem a l'any 1978, just en el moment en què el Reial Decret va ser aprovat. Per primera vegada, l'ensenyament del català s'incorpora de forma oficial a les escoles. S'hauria d'ensenyar, obligatòriament, tres hores a la setmana. Una gran gesta simbòlica que, segurament, no passaria desapercebuda als diaris. Anem a comprovar-ho. En aquest apartat, ja hi inclouré algun article d'*El Punt Diari* perquè aquest mitjà va néixer, oficialment, el 1979. També mencionaré un article de la *Revista de Girona* que fa una petita referència a les escoles. Cal destacar que, repassant tots els articles publicats a aquest mitjà des de 1975 fins a 1983, només n'he trobat 8 que mencionin l'ensenyament i les escoles gironines en general. D'aquests només n'hi ha 3, com a molt 4, que facin referència a la vinculació entre català i escola. Això és degut al fet que la *Revista de Girona* sempre ha destacat per ser propulsora del llegat cultural i artístic gironí i sol publicar articles vinculats a l'arqueologia, història de l'art, història, etc. A més, les persones que hi solen publicar no són periodistes en si, sinó experts en matèries concretes. Prosseguim, doncs, a analitzar els textos.

Presència

Article 17: "VI Escola d'Estiu, pedagogia per la llibertat"

Durant els primers dies de setembre es va celebrar amb tant o més èxit que l'anterior, l'Escola d'Estiu de Girona. L'article "VI, Escola d'Estiu, pedagogia per la llibertat" data de l'1 de setembre de 1978 i ofereix la crònica de les jornades, la seva imatge gràfica i la valoració que n'han fet, expressament per a *Presència*, el Grup de Mestres responsables d'aquesta experiència pedagògica. Es tracta d'un reportatge molt elaborat i complet que ocupa tres pàgines.

A les valoracions del Grup de Mestres, amb el títol "Escola activa i escola catalana", aquests destaquen la gran tasca de l'Escola d'Estiu, on els mestres tenen possibilitat d'intercanviar perspectives noves. Destaquen que "l'Estat no ha fet res per a un ensenyament totalment identificat amb l'escola progressista". Aquestes jornades han servit per ajudar a reestructurar fonamentalment la pedagogia gràcies a l'adquisició de les eines necessàries per a l'escola activa i que aquesta respongui a les necessitats de Catalunya.

Una de les intervencions fonamentals de l'Escola va ser la de Marta Mata, sobre "l'Escola catalana avui" que va obrir un debat sobre la situació dels nens catalanoparlants i castellanoparlants. Recalca que la solució no és separar-los sinó unir-los en una mateixa classe per tal que el nen castellà s'integri més fàcilment.

Els altres ponents destacats van ser: Francesc Ferrer, Joan Paredes, Lluís Sacrest i Salvador Sunyer. L'article no està signat ja que correspon a una crònica elaborada pel Grup de Mestres.

Article 18: "40 anys de lluita per la llengua catalana: del català prohibit al català obligatori"

Aquest text més que un article, es tracta d'un reportatge històric. De fet és de tal magnitud que va protagonitzar la portada del número 518, de l'1 de setembre de 1978. L'autor és Jordi Pla i es titula "40 anys de lluita per la llengua catalana: Del català prohibit al català obligatori". Per tant, doncs, ja d'entrada es pot observar que l'autor fa una clara referència al Reial Decret que oficialitza la llengua catalana a les escoles. El titular expressa enaltiment, satisfacció, alleujament i alliberació. Vol ressaltar la importància d'aquesta fita i el sacrifici que ha calgut per assolir-la.

Al llarg de les 5 pàgines que ocupa l'article, l'autor fa un repàs de la repressió que ha viscut la llengua catalana al llarg dels 40 anys de dictadura. Parteix de l'any 1938, amb el Decret d'abolició de l'Estatut de Catalunya i finalitza a l'any 1978, amb l'aprovació del Reial Decret sobre l'Ensenyament del català a l'escola. A la introducció de l'article, es dóna èmfasi al sacrifici i esforç de tots els catalans per arribar fins a aquest punt. "No és producte de cap gràciosa concessió, sinó el primer fruit d'una prolongada lluita que ha costat exilis, persecucions i esforços de tota mena. [...] Avui, quan encetem els primers fruits – encara verds – d'aquells anys d'obscura resistència, no podem oblidar els qui s'ho jugaren tot per salvar la nostra identitat ni les circumstàncies ignominioses amb què hagueren d'enfrontar-se". Per acabar, l'autor fa una crida al compromís dels catalans per tal d'estar a l'alçada del moment històric que tot just pren el tret de sortida.

Article 19: "El català es mor"

El següent article torna a tractar-se d'un ampli reportatge. En aquest cas retornem al to totalment reivindicatiu, fins a l'extrem de ser alarmant i preocupant. El titular de la portada del número 532 de la *Presència* de l'1 de desembre de 1979 ja ho diu tot: "El català es mor". El reportatge compta amb la participació de Josep M. Nadal i altres membres de l'equip redactor d'"Els

Marges”, una revista de llengua i literatura catalana que va causar furor amb el document “Nació sense estat, poble sense llengua?”. L'autor de l'article de la *Presència*, però, és Jordi Mercader i el titular és extret d'una de les opinions de Josep M. Nadal: “L'actual normalització del català, és una fal·làcia”.

Mercader extreu les idees principals dels textos dels membres de l'equip redactor d'“Els Marges”, que apareixen dins del reportatge. Fan una visió totalment crítica de la situació del català, de fet, consideren que pot arribar a desaparèixer. Segons Nadal, el gran problema és que les institucions i els partits polítics no volen reconèixer el conflicte lingüístic patent i es refugien en la normalització lingüística inexistent. Considera que la majoria de partits polítics catalans no tenen definida la seva ideologia i les seves bases nacionalistes trontollen. En un moment que les eleccions s'aproximen, aquestes carències no es poden permetre.

Consideren, també, que la situació de la llengua catalana és pitjor que a l'època franquista. Llavors era perseguida i calia lluitar per preservar-la; en canvi, en l'actualitat, sota l'aparent oficialitat, les mobilitzacions en defensa de la llengua han desaparegut. Critiquen fortament el fet que a les escoles encara no s'ensenyi en català i que encara no sigui llengua majoritàriament d'ús als mitjans de comunicació.

Definitivament, doncs, aquests experts van obrir una escletxa i van iniciar un ampli debat lingüístic i polític. Quan feia poc més d'un any que s'havia aprovat el Reial Decret, es veu clarament que no n'hi havia prou i calia protegir la llengua catalana. Es demanaven canvis urgents. Aquesta preocupació emergent va quedar ben reflectida al reportatge i es mostrava una clara intencionalitat de transmetre-la a la gent, amb l'ús d'un to bastant alarmant.

Article 20: “Òmnium Cultural, manifest de la delegació del Gironès”

El següent text data de l'1 de maig de 1980 i consisteix en la reproducció exacta d'un manifest d'Òmnium Cultural, referent a la “necessària sensibilització col·lectiva dels ciutadans per tal de fomentar la total normalització idiomàtica en tots els àmbits de la vida social, corporativa i ciutadana”. De fet, es podria considerar clarament un esborrany del que esdevindria, tres anys més tard, la Llei de Normalització Lingüística, ja que tracta la rellevància de la regularització del català en tres àmbits fonamentals: l'ensenyament, els mitjans de comunicació social i l'administració i vida oficial fins a desembocar a una normalització general en la vida col·lectiva.

Quant a l'ensenyament, Òmnium exigeix la competència plena de la Generalitat en matèria

educativa, així com l'ensenyament en català de llengua i continguts a tots els nivells, des de preescolar fins a la Universitat. Es tracta d'un manifest totalment reivindicatiu i de crida a les personalitats polítiques perquè actuïn.

Los Sitios

A partir de 1978, augmenten progressivament els articles escrits en català i, alguns d'aquests, prenen un to més reivindicatiu i de defensa de la llengua. Però sempre queden algunes excepcions. Comprovem-ho.

Article 21: "L'escola que volem ara i aquí"

L'article "L'escola que volem ara i aquí" data del 6 d'abril de 1978, però ja havia sigut publicat el març anterior als Fulls Parroquials. Els Secretaris diocesans "Justícia i Pau" de Barcelona, Tarragona i Girona, volien fer ressò de l'interès pels ciutadans de Catalunya per l'escola i l'educació dels seus fills. L'autor de l'article és Salomó Marquès malgrat que no està signat. Marquès pertanyia a Justícia i Pau i, en aquest article, insistia que l'escola "és i ha de ser primordialment un servei públic, ha d'afavorir les classes socials i els grups més necessitats. [...] Ha de ser catalana. Una escola, doncs, on no es discrimini la pertinença a la comunitat catalana; i on la llengua i la cultura catalanes, com a signes col·lectius d'identitat, no hi siguin escamotejades [...]"

Val a dir que aquest article va ser comentat desfavorablement en el claustre d'alguns centres religiosos¹⁷.

Article 22: "La Asociación de Profesores de Catalán, satisfecha por la decisión del último Consejo de Ministros"

El 27 de juny de 1978, *Los Sitios* publicava una notícia d'EFE en què s'informava de la satisfacció dels professors de català davant l'aprovació del Decret que regulava la incorporació de l'ensenyament del català als plans d'estudi, a la vegada que es concedia una dotació de 400 milions de pessetes per la posterior posada en pràctica. L'Associació de Professors afirmava que seria necessari catalanitzar totes les àrees educatives per tal d'assimilar el català com a llengua i com a cultura.

En aquest cas, es tracta d'una mera reproducció d'una notícia de l'agència EFE; per tant és de caire purament informatiu sense intervenció ideològica de la redacció de *Los Sitios*.

¹⁷ BESALÚ, Xavier, *Salomó Marquès Sureda. Aproximació biogràfica*. Col·lecció Mestres 68, núm. 13, Associació Mestres Rosa Sensat, 2011.

Article 23: "Clausura de la V Escola d'Estiu de les Comarques Gironines"

L'edició del dia 13 de setembre de 1978, dedica un ampli article a relatar la crònica de la V Escola d'Estiu de les Comarques Gironines. L'autor, Miguel Ángel Romero, en destaca la participació d'unes 500 persones, professors d'E.G.B. en la immensa majoria. Destaca que un dels objectius primordials d'aquestes jornades és *"unir las ansias de todos los maestros hacia la consecución de una verdadera renovación pedagógica de nuestra escuela"*. També afirma que un dels grans al·licients de l'Escola d'Estiu d'aquest any ha sigut la reivindicació d'una escola catalana, que s'ha vist realçada amb l'aparició del Decret d'Ensenyament del Català, el 2 de setembre.

L'autor, però, aporta les seves reflexions quant a aquest Decret i es formula una sèrie de preguntes "lògiques però de difícil solució": *"¿Pueden realmente exigir a los padres la enseñanza en catalán?. Si algún maestro se niega a dar clases de catalán, ¿hay alguna solución legal?"* Així, doncs, es podria dir que l'autor està a favor d'una renovació pedagògica necessària però, en el tema de l'ensenyament obligatori del català, no s'hi mostra massa favorable. Així es pot copsar en la seva reflexió final en què no fa cap menció a la llengua catalana: *"Esperamos que el año que viene pueda celebrarse la VII Escola d'Estiu, con los resultados, si cabe mejores; que continúen estas tareas de renovación de la escuela y del maestro, siempre con la mirada puesta en la persona del niño"*.

Article 24: "L'ensenyament de la llengua catalana en els centres escolars de la província de Girona"

"L'ensenyament de la llengua catalana en els centres escolars de la província de Girona" data del 7 de novembre del 1978. No està signat per cap autor en concret, de fet, s'exposa que es tracta d'una nota informativa de la Inspecció Tècnica d'Ensenyament General Bàsic. Per tant, es tracta d'un text de caire totalment informatiu. El titular és neutral i no mostra cap indicatiu d'opinió.

En aquest cas, degut a la recent aprovació del Reial Decret, es manifesta que l'ensenyament del català passarà de ser optatiu a ser obligatori. Ressalta, de nou, la gran quantitat de mestres que s'han apuntat als cursos de Reciclatge, arran de l'aprovació del Decret, així com les aportacions d'inversions per part de les institucions

Per acabar, destaca la tasca de la Inspecció Tècnica d'EGB, que consisteix, entre altres coses, en supervisar la Comissió Mixta, per tal que es compleixin els requisits establerts. A més, apunta

que està treballant per resoldre alguns conflictes escolars, com per exemple la situació d'algunes escoles mixtes i unitàries, on la directora és castellanoparlant i es mostra un pèl reticent a l'hora d'aplicar els canvis corresponents.

A l'article es destaca la tasca de les institucions quant a l'aportació de pressupostos per a la realització de cursos de Reciclatge i recolza l'ensenyament del català. Cal afegir un apunt. Amb la recent aprovació del Reial Decret, aquest article expressa una defensa més clara de l'ensenyament d'aquesta llengua, així com la necessitat d'un control i una supervisió perquè s'efectuï amb garanties.

Article 25: "La enseñanza del catalán fue objeto de denuncia"

Josep Maria Bernils jr. informa en un article publicat el 21 de desembre de 1979, que el marit d'una professora de l'escola de Peralada (*Perelada*, en aquell moment) va denunciar el centre a la inspecció del Ministeri d'Educació pel següent motiu, entre altres: *"en la concentración escolar de Perelada ha sido impuesta la enseñanza de todas las asignaturas de la 1ª etapa en lengua catalana, con lo cual se lesionan de forma anticonstitucional y antidemocrática los derechos de un considerable porcentaje de alumnos de origen y habla castellana, con lo que se ha impuesto la lengua catalana sin la aprobación y consulta de la Asociación de Padres y en contra de miembros del claustro de profesores"*.

Segons declaracions del director del centre, Martí Sans, assegurava que prèviament els mestres s'havien reunit amb els pares i s'havia decidit, sense cap oposició, que s'ensenyarien algunes matèries en català. Bé, sembla ser que l'única persona que no hi estava d'acord era el marit d'aquesta mestra. Finalment, el Ministeri va donar el vistiplau a ensenyar en català, tal i com havien previst.

En aquest article, l'autor es mostra totalment neutral ja que es tracta d'una notícia de caire informatiu, amb corresponents declaracions dels afectats. Això sí, aquest tipus de notícies ens fan adonar que la implantació de la llengua catalana a les escoles no va ser fàcil i, tard o d'hora, sempre hi havia algú que acabava posant pals a les rodes.

Article 26: "Replantejar l'ensenyament: La llengua, fonament de la nostra identitat nacional"

El següent article es titula "Replantejar l'ensenyament: La llengua, fonament de la nostra identitat nacional". L'autor és Josep Oliveras del Secretariat d'ERC i data del 25 d'octubre de 1980. El text està situat en una secció del diari anomenada "Tribuna lliure". Malgrat que l'autor

de l'article és, possiblement, un col·laborador esporàdic i, per tant, la seva opinió no necessàriament ha de representar la ideologia del diari, resulta interessant fer-ne una anàlisi. Bàsicament, la majoria d'articles relacionats amb l'ensenyament de la llengua catalana, tal i com hem observat, són de caire informatiu o manifestos de diverses Institucions. És per això que he trobat convenient escollir-ne un d'opinió per tal de comparar registres diferents.

L'autor mostra un to reivindicatiu. Expressa la necessitat de replantejar l'ensenyament a Catalunya i que l'única llengua d'ús sigui el català. Considera fonamental la recuperació de la identitat catalana i, amb la victòria nacionalista de les darreres eleccions, ho veu possible. Considera que el Reial Decret del 1978 no és suficient, ja que el català, a més d'ensenyar-se com a matèria, ha de ser llengua vehicular. També destaca la importància dels mestres, els pares i els mitjans de comunicació que han d'ajudar a aconseguir la fita esmentada.

Per tant, doncs, resulta sorprenent observar un article d'aquestes característiques al diari *Los Sitios*. Fins aquest moment, tal i com he anat mencionant, la majoria de textos eren de caire informatiu, expositiu i alguns de la primera etapa, crítics cap a la normalització de la llengua. En aquest cas s'observa un to reivindicatiu, mitjanament moderat si el comparem amb alguns articles de *Presència*. Malgrat tot, ja és un pas.

Revista de Girona

Article 27:

Aquest article no té un titular en concret ja que pertany a una secció de la *Revista de Girona* (febrer de 1979) on s'anuncien nous llibres d'interès que acaben de ser publicats. Un d'aquests és *Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya* de Josep Pallach. A. Domènech i Roca, autor de la crítica, destaca la gran tasca de Pallach quant a la reivindicació dels mestres públics en la renovació escolar. A través d'aquest llibre, Pallach fa conèixer l'acció duta a terme pels mestres gironins i l'esforç per l'ensenyament en català i la independència política. Així, l'autor del llibre fa un repàs del Magisteri gironí des de començament de segle fins a l'actualitat (1979). Domènech exposa que el llibre pretén inculcar la continuació d'una gran tasca duta a terme pels professionals de l'educació.

Punt Diari

Recordem que el *Punt Diari* va néixer el 29 d'octubre de 1978 amb un número de promoció dedicat a les fires de Girona, però no va ser fins el 24 de febrer de 1979 que el periòdic es va

començar a publicar diàriament de manera oficial.

Article 28: "El curs vinent, escola en català"

Inaugurem la secció de textos d'*El Punt Diari* amb un article d'opinió de J. Puigbert publicat el 7 de març de 1979, pràcticament quinze dies després que el diari sortís al quiosc de manera oficial. Amb "El curs vinent, escola en català", Puigbert celebra els resultats de les eleccions espanyoles que garanteixen la continuïtat de l'ensenyament del català a les escoles. Puigbert creu que malgrat que la incorporació del català a les escoles gironines s'ha fet sense massa problemes, caldrà prosseguir la tasca fins aconseguir la normalització lingüística. L'autor exposa tot un seguit d'arguments a favor que assegurin aquesta continuïtat evident. Una visió clarament optimista que culmina amb la següent pregunta: "Si les lleis han estat massa sovint una eina contra la llengua catalana, ara desaprofitarem una llei que ens afavoreix?" [...] "Posem, doncs, fil a l'agulla. Una vegada més, n'estem segurs, la ja llarga tradició de renovació pedagògica dels mestres públics de les nostres comarques rebrotarà amb força. Gosem esperar-ho il·lusionats".

Article 29: "Bases per a una política educativa"

Altre cop un article d'opinió, aquest cop però de Jaume Sobrequés i Callicó (senador per Girona) publicat pocs dies després que l'anterior, l'1 d'abril de 1979. En aquest cas, un cop aprovat el Reial Decret l'any anterior, Sobrequés proposa unes bases per a una política educativa catalana de qualitat. Entre aquestes bases, l'autor destaca la importància de potenciar l'escola pública, garantir l'estabilitat i accés a la docència del professorat i del personal docent i, finalment, reafirmar la progressiva catalanització escolar. És per això que "cal exigir al Govern que compleixi estrictament les obligacions financeres que han de permetre la plena aplicació d'aquesta normativa". Sobrequés també recorda que sense una televisió catalana i sense uns mitjans de difusió plenament catalanitzats, els resultats que s'aconseguiran amb el Decret no seran massa importants.

Article 30: "Progressiva catalanització de les escoles gironines"

Isabel Juanola, cap de cultura durant els primers anys d'*El Punt Diari* i a qui he realitzat una entrevista que he inclòs als annexos (*vegeu annex 1*), és l'autora de l'article "Progressiva catalanització de les escoles gironines" publicat el 22 de juny de 1980. En aquest text, de caire més informatiu que els anteriors, però també reflexiu, l'autora exposa un balanç del resultat del curs 1979/1980 a partir de converses amb membres del Moviment de Mestres. L'aspecte més destacable d'aquest curs escolar a Girona és la progressiva catalanització de les escoles de les

seves comarques, de les quals unes 137 fan ensenyament en català. Juanola ressaltava, sobretot, la tasca de l'organització "Moviment de Mestres" que ha realitzat una campanya de divulgació de la situació del català a l'escola, a més dels llibres de text en aquesta llengua. A partir d'una enquesta realitzada a totes les escoles gironines propicia aquest optimisme que va en augment. Primerament, la quantitat de mestres que s'apunten als cursos de Reciclatge va en auge i també l'oposició dels pares castellanoparlants a què els seus fills rebin classes en català va desapareixent de forma gradual. Finalment, es proposa que cal potenciar l'ensenyament en català a pàrvuls.

L'article està complementat amb un mapa de les comarques gironines on apareixen totes les escoles amb els corresponents percentatges d'ensenyament en català.

Article 31: "La normalització del català a l'escola"

El 3 de setembre de 1980, l'aleshores secretari polític del PSUC a Girona, Joan Oloriz i Serra, escrivia un article d'opinió que es titulava "La normalització del català a l'escola". Segons Oloriz, "aquest és el tema central i alhora el motor del canvi en la nostra escola, ja que la llengua catalana no és sols un mitjà d'expressió, sinó l'eix que articula la nostra vida col·lectiva". Oloriz considera que el català ha de ser la llengua pròpia de l'ensenyament a tots nivells i els nens han de tenir el dret de rebre l'ensenyament en català des de l'etapa preescolar. L'autor proposa una sèrie de mesures per tal d'aconseguir aquests plantejaments, que inclouen l'adaptació de la llengua en els plans d'estudis universitaris de magisteri, la realització del Reciclatge dels mestres en actiu i l'adaptació en aquest programa del professorat que vingui de fora.

Període de 1981 a 1983

L'inici d'aquesta etapa no ve marcat per cap esdeveniment concret relacionat amb l'ensenyament de la llengua catalana. Bé, directament potser no, però amb la restauració oficial de la Generalitat, es va iniciar un procés de recuperació i d'arrelament de la cultura i llengua catalanes. Aquesta etapa, a més, serveix per constatar aquest procés evolutiu, que s'anava cuinant a foc lent i que va viure el seu punt més àlgid el 1983, amb l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística. Anem a comprovar-ho a través d'alguns articles.

Presència

Article 32: "Papers de butxaca" (editorial)

El text que procediré a analitzar es titula: "Papers de butxaca". Data del 21 de juliol de 1983 i l'autor és Narcís-Jordi Aragó. Es tracta d'un article d'opinió, concretament l'editorial. La llei de Normalització Lingüística ja havia estat aprovada però el Govern espanyol havia presentat un recurs en contra. L'autor recalca que el Govern estava format pel PSOE i que alguns polítics catalans del PSC es trobaven en un dilema. Tal i com expressa, estan "entre l'espasa i la paret". Critica que alguns simplement no es pronuncien; en canvi, d'altres, s'han manifestat totalment en contra d'aquest recurs i s'han arribat a plantejar abandonar el partit.

Destaca el paper del senador Francesc Ferrer que havia escrit una carta al president González per tal de recordar-li el passat de la llengua catalana. L'autor en fa una comparativa amb unes paraules pronunciades per Àngel Guimerà, 100 anys enrere, quan ja en aquella època propugnava la normalització lingüística del català. Per acabar, l'autor fa referència a unes paraules de Joan Maragall: "Quan més un poble estima la llengua pròpia més gran és entre els altres i més coses glorioses fa, perquè és més ell mateix. I en aquest món la major grandesa i la major força és ser cadascú ben bé ell mateix".

L'autor finalitza l'article ressaltant el fet que la normalització lingüística conforma una gran batalla i, també, destaca la difícil gesta de ser un mateix. A través de l'ús de la retòrica, l'autor vol transmetre que aquests dirigents socialistes catalans estimen la llengua per sobre de tot i és un punt fonamental per arribar a ser ells mateixos; encara que hagin "d'enfrontar-se" a la ideologia i a les decisions del partit polític al qual militen.

Article 33: "Irene Rigau, la Generalitat i la normativa del llibre de text"

La publicació 605 de *Presència*, corresponent al 25 de setembre de 1983, va ser un número dedicat als llibres de text. Aquest especial inclou una entrevista a la cap dels serveis territorials d'Ensenyament de la Generalitat a les comarques gironines, que ens parla de la normativa del llibre de text i el paper de les institucions de govern davant d'aquest. Un dels temes que Àngel Quintana, autor de l'entrevista, tracta és la normalització del llibre de text en català. Informa que en els darrers anys ha sofert una evolució cap a la normalització lingüística en català. A més, totes les matèries de l'ensenyament ja es troben cobertes per llibres de text catalans. Rigau avisa que s'ha de distingir entre les escoles que fan la totalitat de la seva programació en català (35%) i les que el van implantant de manera progressiva (38%). Parcialment ho fan un 22%, és a dir imparteixen una àrea o dues en llengua catalana i la resta castellana. A un 40% les escoles privades, però ja ho fan tot en català.

Rigau afirma que a partir de la Llei de Normalització Lingüística, el departament d'Ensenyament ha publicat un decret i una ordre que regula l'ensenyament en català a totes les escoles. El batxillerat també quedarà regulat i, en general, "cada vegada hi haurà la presència més forta a les nostres escoles del llibre de text en català".

Los Sitios

Article 34: "Diálogo con el Cap de Serveis d'Ensenyament"

Fins ara no havia reproduït cap entrevista de *Los Sitios*, la veritat és que tampoc n'he sabut trobar cap que parlés del català a les escoles. Però en aquesta entrevista (publicada el 19 d'agost de 1981) realitzada per Rosa Maria Mestres al Cap de Serveis d'Ensenyament a Girona, es tracten molts temes relacionats amb les escoles gironines, en un moment en què s'encara el nou curs 1981/82. Com a fets destacats, el Cap de Serveis, Lluís Busquets Dalmau, remarca que aquest nou curs es presenta molt positiu, hi ha places d'EGB per a tots els alumnes de Girona (malgrat que n'hi ha més de 40 en algunes classes). També es tracta del primer curs ordenat, programat i regit per la Generalitat.

Quant al tema de la llengua, Lluís Busquets afirma que casi totes les escoles ensenyen català i que Girona és una de les províncies amb més escoles catalanes. Creu que amb la nova autonomia, es recuperaran els drets com a poble i es podrà demostrar que Catalunya es podrà administrar millor que abans. Busquets declara que "*la sociedad tiene derecho a que se le enseñe en catalán, y la Administración debe garantizar un buen nivel por parte de los que enseñan nuestra lengua*".

Article 35: "La Generalitat y los maestros"

Dins la secció de "Cartas al director", corresponent al 28 de març de 1982, trobem una carta en to de queixa firmada amb les inicials J.R.S. Probablement es tracta d'un/a mestre/a que manifesta el seu desacord amb la tasca de govern de Convergència i Unió, ja que el seu equip de govern és el primer a no complir els drets dels mestres, tal i com diu l'Estatut. La persona que escriu la carta expressa la seva queixa d'aquesta manera: "*[...] la Generalitat ha eliminado de concurso de traslados de este año todas las escuelas de 4 unidades y todas aquellas que aún teniendo más han sido autorizadas a enseñar en catalán que, por ejemplo, en el caso de la ciudad de Gerona son casi todas y las guarda en exclusiva para aquellos profesores que están en posesión del diploma de "mestre de català"*".

Aquest/a mestre/a expressa que ja està realitzant els cursos de Reciclatge del català però que

juga amb desavantatge amb tots els mestres que acaben de sortir de l'Escola Normal, que ja han adquirit els coneixements suficients de català a la carrera, i li poden prendre la plaça que voldria. L'autor/a finalitza la carta d'aquesta manera: *"Nos preguntamos dónde está la igualdad ante la Ley que establece el Art. 14 de la Constitución y cómo podemos considerar que habla sinceramente el señor Pujol cuando dice que "Catalunya és cosa de tots". Más bien parece por los hechos que "Catalunya és cosa dels amics del senyor Pujol"*.

Definitivament, aquesta carta representa una clara crítica a la gestió del nou govern de la Generalitat pel que fa a l'ensenyament i als mestres. Sembla ser que el requisit de cursar el Reciclatge no era ben vist per tots els mestres, si es té en compte que corrien el risc de perdre la plaça que tenien, en detriment d'altres mestres joves amb alts coneixements de català.

Article 36: "Ayer, jornada de clausura" (X Escola d'Estiu de Girona)

El tema més tractat a la X Escola d'Estiu de Girona va ser el fracàs escolar. Però les jornades també van destacar per incloure les conferències de la Cap de Serveis d'Ensenyament en Català, Margarida Muset, i la de l'assessor tècnic del CEDEC, Joaquim Arenas, en motiu d'explicar el nou decret que regula l'ús del català a l'ensenyament. El 4 de setembre de 1982, en un article de *Los Sitios* firmat per Rosa Maria Mestres, es feia balanç de la X Escola d'Estiu. Un balanç "positiu i encoratjador".

De Margarida Muset, l'autora destacava el següent de la seva ponència: *"Esta nueva legislación facilita la enseñanza total en catalán y obliga el uso del catalán en todas las escuelas"*. I de Joaquim Arenas que *"los condicionamientos pedagógicos de los centros que han propuesto y han tenido por objetivo la catalanización de los centros continúa siendo válida en el decreto"*.

Article 37: "La Ley de Normalización Lingüística de Catalunya, adelante"

L'article publicat el 7 d'abril de 1983, fa referència a l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística, el dia anterior amb els vots favorables del PSUC, CiU i ERC, els negatius del PSC, CDS i AP i l'abstenció del PPC i del convergent Ainaud de Lasarte. La notícia és purament informativa de l'agència EFE i ocupa un petit espai a la contraportada.

Article 38: "López de Lerma i la impugnació de la Llei del Català"

Amb el títol "López de Lerma i la impugnació de la Llei del Català", data del 24 de juliol de 1983 i l'autoria rau en la redacció. Es fa referència a les paraules del parlamentari gironí Josep López de Lerma davant la impugnació de la Llei del Català (Llei de Normalització Lingüística) per part del govern de Madrid. El to d'aquest polític és totalment crític amb el govern tal i com

mostren aquestes paraules: “[...]és un greu error polític que ve a demostrar la manca de sensibilitat autonòmica del govern socialista”. “La decisió del govern de Madrid trenca aquest clima de positiu consens i pot crear problemes allà on no hi eren. Una llàstima.” *

Els autors de l'article en cap moment exposen una opinió o punt de vista sobre el tema sinó que transcriuen les declaracions de López de Lerma.

(*) Quant al tema de la impugnació de la Llei de Normalització Lingüística per part del govern socialista, que en va recórrer dos articles al Tribunal Constitucional; *Los Sitios* va incloure dues queixes a les seves pàgines. Primerament, va reproduir una moció al Ple Municipal de CiU de Girona i també una carta de queixa de Francesc Ferrer titulada “No volem sentir-nos forasters a casa nostra”. La llei es va aprovar oficialment el 18 d'abril del mateix mes. Però finalment aquests dos articles de la llei van quedar impugnats, fet que va ocasionar molts fronts oberts quant als models lingüístics a aplicar a l'ensenyament i a l'administració.

Punt Diari

Article 39: “Demanen una declaració municipal a favor del català”

La redacció del *Punt Diari* publicava el 19 de juny de 1981 un comunicat de Nacionalistes d'Esquerres, adreçat a l'Ajuntament de Figueres, en què demanaven una declaració municipal a favor del català.

Alguns punts del manifest són els següents: “Creiem que el govern de la ciutat s'ha de manifestar a favor de l'ensenyament de la llengua catalana, car és competència de l'Ajuntament vetllar per la llengua i cultura dels seus ciutadans. [...] Cal tenir en compte que a Figueres en aquests moments no hi ha cap escola que porti a terme un ensenyament català i que algunes ni tan sols no compleixen les hores setmanals de llengua catalana legalment establertes.”

Una notícia que ens fa veure que, malgrat la legislació a favor de l'ensenyament del català, algunes escoles no complien la normativa. El 1981 ja s'establí un camí cap a la normalització del català com a llengua vehicular, però abans de consolidar aquest pas, calia tenir en compte que a molts llocs encara no s'ensenyaven les hores de català establertes. Calia tancar tots els fronts oberts per avançar en el camí de la regularització del català a les escoles.

Article 40: “Ahir, jornada per a mestres especialistes de català”

El 16 de febrer de 1983, la redacció del *Punt Diari* publicava un article referent a la jornada per a mestres especialistes de català celebrada el dia anterior a la Casa de Cultura de Girona. Dos

dels reclams d'aquesta jornada pedagògica van ser Joaquim Arenas, cap de la sessió d'assessorament del Servei d'Ensenyament del Català i Josep Mitjà, inspector de Català del servei territorial d'Ensenyament de Girona. Josep Tió, un dels introductors a Catalunya dels mètodes estructuro-glòbals i audiovisuals per a l'ensenyament del català va assistir a la jornada i va oferir una conferència que es titulava "L'ensenyament i didàctica del català a nens no catalanoparlants"

La redacció del diari va formular algunes preguntes a Josep Tió i, entre altres declaracions, va explicar els objectius del seu mètode i dels beneficis que ocasiona per a l'aprenentatge de les llengües: "El fet de treballar dues llengües no treu la capacitat d'abstracció del pensament. L'escola ha de codificar-ho amb un plantejament adequat".

Article 41: "L'institut Montsacopa contra la discriminació del català"

La redacció d'*El Punt Diari* publicava el 23 de març de 1983 un article que informava sobre la situació discriminatòria que patia el català a l'institut de batxillerat Montsacopa d'Olot, un fet que va ocasionar la queixa del professorat. Aquest va instar l'Administració a fer complir l'Estatut per tal de suprimir la desigualtat que existia a nivell d'ensenyament mitjà. El professorat declarava que "és intolerable que encara avui el català, llengua pròpia de Catalunya i oficial a tot el Principat, estigui pel que fa al nombre d'hores i, doncs pel que fa de consideració, per sota de totes les altres llengües a 1r i 2n de BUP i COU [...]" Així, doncs, demanaven més hores de llengua i també de literatura a l'Administració que "no fa altra cosa que entrebancar el procés de normalització lingüística, i que hi busqui solucions immediates".

Article 42: "Ep! En català a tot arreu"

Josep Pi i Mallarach, membre de la Comissió Cívica del Gironès, redactava un article d'opinió a la secció "Punt de Vista", el 24 de març de 1983. En aquell moment, s'estava coent la Llei de Normalització Lingüística, que s'aprovaria el mes següent. Malgrat tot, l'autor de l'article feia un retrat realista i preocupant a la situació del català en tots els àmbits, tant socials com institucionals. Mostra una queixa cap a la Llei del Català ja que la considera incompleta i expressa que el Parlament de Catalunya hauria de "fornir-la d'arguments per defensar-la i assumir d'aquesta manera la responsabilitat històrica de fer un servei a la societat catalana, si encara la retalla...Hem d'esperar que la defensi el Tribunal Constitucional?"

Entre moltes reflexions, l'autor exposa que "els ciutadans catalans tenim el dret de fer servir el català, però cap ciutadà se sent obligat constitucionalment a parlar-lo". Josep Pi i Mallarach

considera que tots els mals no provenen del franquisme, sinó de les actituds contra la cultura catalana i els mateixos catalans que ja existeixen des del segle passat. L'autor exemplifica aquesta situació fent referència al diari gironí *Los Sitios* que habitualment reproduïx en la mateixa llengua les col·laboracions que rep i tradueix al castellà les notes de premsa que s'hi envien en català.

Finalment, l'autor creu que l'única solució rau en campanyes de normalització continuades i a tots els nivells perquè "la responsabilitat de la normalització de la llengua i la cultura és únicament i exclusivament nostra".

Es tracta d'un article d'opinió molt reivindicatiu en què s'explica la realitat lingüística catalana i l'autor proposa solucions immediates tot fent una crida a la societat perquè es conscienciï de la problemàtica causada per la discriminació del català.

Article 43: "Des d'ara, cap finestra oficial no podrà rebutjar un document en català"

L'edició del *Punt Diari* del 7 d'abril de 1983, va fer gran ressò de l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística, aprovada per unanimitat el dia anterior al Parlament de Catalunya. En la introducció de l'article es destaca que es va suprimir un punt de la llei: "L'institut d'Estudis Catalans fa autoritat en totes les qüestions relatives a la normativa, l'actualització i l'ús correcte de la llengua catalana". També es fa un resum dels principals punts de la llei, que es divideix en cinc apartats referents a: l'ús oficial de la llengua, l'ensenyament, la política de foment de la premsa catalana, les mesures per donar impuls institucional al català i les mesures per normalitzar l'ús de l'aranès. La redacció del diari reproduïx íntegrament el títol preliminar i els dos primers ja que considera que contenen els aspectes més interessants i concrets a nivell popular d'aquesta Llei.

Editorial: "En català, si us plau"

Al final de l'article apareix l'editorial en què se celebra l'esperada aprovació de la Llei ja que "calia d'una vegada per sempre deixar ben clar el lloc que ocupà la nostra llengua [...] També es destaca el seny català a l'hora d'aprovar aquesta Llei necessària per tothom, tant els catalans com els castellanoparlants més reticents a aprendre el català per la seva dèria "d'imposar el seu imperialisme ja caduc", fent servir el castellà d'arma.

Article 44: "Tots els partits gironins critiquen la impugnació de la "Llei del català"

C. Vinyoles i R. Rovira redactaven, el 22 de juliol de 1983, un article de queixa cap al govern

central que recentment havia impugnat dos articles de la Llei de Normalització Lingüística (dita popularment "lleï del català") aprovada l'abril anterior. Els autors expliquen que aquesta decisió ha estat "lamentada per la majoria de forces polítiques catalanes, inclòs el mateix PSC" i reproduïxen declaracions de representants de cada partit: Lluís Maria de Puig (PSC), Marçal Casanovas (ERC) Josep López de Lerma (CiU) i el secretari del Comitè de Girona (PSUC).

Editorial: "Impugnar per impugnar"

La redacció del diari es fa ressò d'aquesta impugnació a través de l'editorial, en què es considera que el més greu és que els articles impugnats siguin "anecdòtics", segons els socialistes. I és que cada llei que aprova el Parlament de Catalunya "és passada pel sedàs i tractada com a una enemiga pública". El més irònic de tot plegat és que els punts impugnats, precisament, van ser elaborats pel mateix PSC-PSOE. A l'Editorial s'expressa que així no es pot continuar i exigeix al govern central que accepti l'autonomia catalana i avisa que si no ho accepten, no quedarà altre remei que independitzar-se del poder central.

Definitivament, aquesta impugnació del govern central va fer molt mal als catalans fins a tal punt de fer-los acabar la paciència. Tots els partits polítics catalans en pes i diverses personalitats de la cultura catalana es van unir per protestar davant d'una impugnació injusta i ridícula ja que els socialistes només van recórrer dos articles anecdòtics i escrits per ells mateixos. Tota la premsa se'n va fer ressò, així com *El Punt Diari*, que en l'editorial del 22 de juliol de 1983 ja feia una clicada d'ullet a la independència de Catalunya, un símptoma que demostrava que la paciència de molts catalans estava arribant a la seva fi.

Article 45: "L'oposició reclama la confecció del mapa lingüístic de Catalunya"

El corresponsal a Barcelona Paco Rueda, escrivia un article, el 24 de novembre de 1983, referent al debat parlamentari sobre el compliment i desenvolupament de la llei de normalització lingüística a Catalunya. Max Canher, conseller de cultura, va encetar el debat manifestant que "no hi ha cap conflicte lingüístic a Catalunya i les friccions que hi puguin haver són tan sols de tipus anecdòtic". Unes declaracions que de seguida van ser replicades per l'oposició. Primerament, Marta Mata, portaveu del PSC, afirmava que les declaracions de Canher havien sigut molt "acadèmiques" i no mencionava, en cap cas, el resultat de les accions. La diputada socialista exposava que calia confeccionar un mapa lingüístic de Catalunya de manera urgent.

Xavier Folch, portaveu del PSUC, també va remarcar les mancances pel que feia a una correcta política de normalització lingüística i va afirmar que amb prou feines s'havia fet res i que no era

un procés que “marxés sol”.

Definitivament, doncs, malgrat que el govern de la Generalitat afirmava dur a terme sense cap problema les accions de la “lleï del català”, sembla ser que no tothom opinava el mateix i que encara hi havia molta feina per fer.

Revista de Girona

Article 46: “L’ensenyament d’idiomes i la cambra de comerç”

Aquest article va ser publicat al número 102, corresponent al març de 1983. L’autor, Josep Sala i Esquena, fa un repàs de la història recent de la Cambra de Comerç i la seva vinculació en la potenciació de l’ensenyament d’idiomes a Girona. Malgrat que es remarca molt l’ensenyament de l’anglès m’agradaria fer referència a algunes dades significatives.

El 1971, dels quatre idiomes que s’impartien (català, anglès, francès i alemany), el català va ser el segon idioma que va rebre més matrícules, un total de 220, lluny de l’anglès, que en va rebre 518. Si avancem 7 anys, fins el 1978, les coses canvien. L’anglès continuava a la primera posició, amb un total de 499 alumnes inscrits i el català seguia en segon lloc, aquest cop, però amb 372 matriculats. Definitivament, doncs, unes dades molt suggerents que ens fan adonar de la importància per a molts gironins per aprendre la nostra llengua.

Article 47: “Notes per a la història del catalanisme a Girona: les campanyes pel català”

A tall personal, considero que aquest és l’article més significatiu de la *Revista de Girona* quant a la catalanització de les escoles. De fet, és l’únic que he aconseguit trobar que tracti aquest tema de manera explícita. Publicat per Francesc Ferrer i Gironès al número 104, corresponent al maig de 1983, l’autor fa un repàs exhaustiu a totes les campanyes iniciades a Girona pel català, des de la dècada dels seixanta fins a finals dels anys setanta. Francesc Ferrer destaca la gran tasca d’Òmnium Cultural, del qual fou fundador en la Delegació de Girona, ja que va ser l’organització que va emprendre la primera campanya per la llengua. També destaca la campanya “Català a l’Escola” que va tenir una clara connexió a les comarques gironines gràcies al paper de Lluís Maria Sunyer. Seguidament, també ressalta el pes de la Cambra de Comerç que va promoure les primeres classes de català i, finalment, torna a referir-se a l’Òmnium Cultural i a les classes que va promoure aquesta institució a Girona¹⁸.

18 PUJADAS Pius, *La batalla de la llengua: reflexions de F. Ferrer*, Col·lecció: «Respostes de Catalunya», núm. 2, Ed. Xarxa Cultural, Barcelona, 1988.

Breu repàs fins l'actualitat

La Llei de Normalització Lingüística (1983) va anar prenent terreny, a poc a poc, a tot Catalunya. Malgrat la consolidació de la democràcia, les escoles catalanes van continuar seguint "patint atacs" per part del govern central, un fet que ja no sorprenia als catalans, tenint en compte que la societat catalana portava acatant lleis desfavorables des de feia molt de temps.

Període 1983-2000

Una de les tasques més fructíferes d'aquesta Llei va ser l'arrencada de l'ambiciós projecte de la Immersió Lingüística a les escoles. El procés d'incorporació de l'ensenyament en català encara era lent, però en només 6 anys, augmentaria d'una forma abismal. Així com durant el curs 1978-79 només un 3,35% de les escoles catalanes ensenyaven totalment o parcialment en català, al curs 1984-85, el percentatge ja seria del 85,75%. Definitivament, quedava demostrat que el traspàs de competències en matèria d'educació i les polítiques de normalització lingüística havien significat un gran impuls a la llengua catalana (*vegeu annex 7*).

Més endavant, a inicis dels anys noranta, hi va haver dues iniciatives espanyoles per oposar-se a la catalanització de l'escola mitjançant la immersió. Primerament, un grup de funcionaris docents, que exercia a secundària, va constituir-se en el grup "Acción Cultural Miguel de Cervantes". Per altra banda, un pare i advocat, en arribar a Catalunya havia escolaritzat el seu fill en un centre on es feia l'ensenyament en català, i va presentar una demanda als tribunals contra aquest institut perquè imposava l'ensenyament en català al seu fill. La sentència va sortir favorable i aquest advocat va acabar liderant, l'any 1993, la «Coordinadora de Afectados en Defensa del Castellano (Cadeca)». Aquest col·lectiu es sustentava en el desacord de l'ensenyament en català i, encara menys, que fos llengua d'educació. Això sí, eren favorables a l'ensenyament el català com a matèria, remarcant és clar, que no fos de manera obligatòria.

El 1994 es va crear "l'Asociación de Profesores por el Bilingüismo" i "l'Asociación de Padres por el Bilingüismo". Ambdós col·lectius es manifestaven en contra de considerar el català com a llengua pròpia de l'ensenyament. A partir d'aquí, van sorgir diverses sol·licituds de pares que volien matricular els seus fills a escoles que ensenyessin en castellà. Val a dir, que aquestes demandes mai van superar el centenar però van ser concedides ja que la legislació ho permetia.

A partir d'aquestes associacions, el 1996 es va crear el Foro Babel. Les bases d'aquest col·lectiu no variaven: oposició a l'ensenyament en català "normalment" i a l'aplicació de la immersió

lingüística dels nens castellanoparlants a l'inici de l'escolaritat, malgrat que els seus pares ho acceptessin.

Llei de política lingüística

Davant de tots aquests atacs mencionats i tenint en compte que la llei de normalització lingüística ja havia quedat enrere, el 9 de gener de 1998 el Parlament de Catalunya va aprovar la llei de política lingüística que va propiciar grans avenços per a la plena normalització del català. Algunes fonts afirmen que arran de l'aprovació d'aquesta llei l'evolució de la comprensió del català entre la població catalana adulta ha augmentat substancialment. Aquesta llei també va potenciar i realçar la tasca de la immersió lingüística fins a l'actualitat.

Segle XXI

Manifiesto por una lengua común

El 2008 es va fer públic el *Manifiesto por una lengua común*, que parlava de la llengua a l'escola i s'oposava a la immersió lingüística. Alguns punts d'aquest manifest són els següents: *1. La lengua castellana es común y oficial a todo el territorio nacional, siendo la única cuya comprensión puede serle supuesta a cualquier efecto a todos los ciudadanos españoles. 2. Todos los ciudadanos que lo deseen tienen derecho a ser educados en lengua castellana, sea cual fuere su lengua materna. Las lenguas co-oficiales autonómicas deben figurar en los planes de estudio de sus respectivas comunidades en diversos grados de oferta, pero nunca como lengua vehicular exclusiva. En cualquier caso, siempre debe quedar garantizado a todos los alumnos el conocimiento final de la lengua común.*

A partir del 2010 es van produir moltes sentències del Tribunal Suprem que apel·laven al dret dels infants de rebre l'ensenyament en castellà¹⁹.

“Llei Wert”

La llei orgànica 8/2013, del 9 de desembre i coneguda popularment com a “Llei Wert” va modificar alguns aspectes de la llei orgànica 2/2006 i va encendre el debat lingüístic més que mai. Entre altres aspectes, ordenava que el català deixés de ser una assignatura troncal i passés a ser una assignatura “de lliure configuració autonòmica”. Les pautes d'aquesta llei van quedar molt clares amb la mítica frase pronunciada pel llavors ministre José Ignacio Wert al Congrés: *“Hay que españolizar a los alumnos catalanes”*. Aquestes paraules ja ho diuen tot.

Finalment, un dels darrers “atacs” destacats es va produir el 2014, quan el TSJC va obligar els

¹⁹ MUÑOZ, Josep Maria, «Lluís Jou. La llengua del notari». *L'avenç*. Gener de 2013, núm.386. Pàgs 13-22.

directors de cinc centres (un de públic i quatre de privats) a fer almenys un 25% de les classes en castellà, pel sol fet d'haver-ho demanat un alumne de cada classe. Definitivament, un seguit de sentències desfavorables a la immersió lingüística.

Entrevista a Joaquim Arenas: "Català llengua oficial única, la resta és traïció"

Abans de procedir a les conclusions finals d'aquest projecte, m'agradaria exposar un últim article (*vegeu annex 8*) publicat el 29 de març de 2015 dins l'especial "50 anys, 50 entrevistes" del setmanari *Presència*, que el 2015 va celebrar el seu cinquantenari de publicacions. He trobat adient parlar d'aquesta entrevista realitzada per Miquel Riera a un dels artífexs de la immersió lingüística en català: Joaquim Arenas. Ferm català i mestre que ja ensenyava català a la dècada dels seixanta, va ocupar el càrrec de cap del Servei d'Ensenyament en Català (SEDEC) des d'on va aplicar polítiques lingüístiques que han propiciat l'aprenentatge del català a milers de castellanoparlants i immigrants.

Al llarg de l'entrevista es tracten diversos temes relacionats amb l'ensenyament i la llengua. Primerament, Arenas fa una comparativa entre l'escola d'abans i la d'ara i afirma el següent: "L'escola com a element és insubstituïble, però ha perdut força. Ara bé, l'escola és imprescindible en un nou país, on també ens caldrà una escola nova. Un sistema plenament en català, pensat per al nostre poble, i per al qual tenim capacitat, lideratge, experiència i història per fer-ho".

Quant a la Immersió lingüística, Joaquim Arenas diferencia clarament aquesta tasca de l'escola catalana: dos termes que sovint la societat té tendència a mesclar i aquest error pot causar confusions: "La immersió és una intervenció pedagògica per la qual un nen o un grup de nens adquireixen una llengua de forma precoç. És una manera de fer. En canvi l'escola catalana és un model educatiu on s'incorporen els nens, un cop han passat pel procés d'immersió". Arenas es mostra bastant pessimista i negatiu davant l'escola actual quant a l'aplicació del català: «No ha estat capaç de fer de l'aprenentatge, ús. No ha aconseguit que els nens parlessin català entre ells i s'ha demostrat que es pot fer amb exemples com els de Navarra o la Bressola, a la Catalunya Nord. Per tant quan diuen: saben català un 85% dels habitants de Catalunya, és veritat. Ara bé, quin tant per cent el parla? Això ja és una altra cosa.»

Joaquim Arenas afirma que en un estat propi s'assoliria aquest objectiu real d'immersió perquè ja no formaríem part del "sistema espanyol" que posa pals a les rodes a qualsevol iniciativa positiva a favor del català. Rotundament diu: "Seriosament, no han respectat el català, ni l'han

promogut, perquè la llengua, com deia Guimerà, és la clau per obrir la presó dels pobles oprimits”. Finalment, l’ideòleg de la immersió lingüística recalca que l’única llengua oficial de la república catalana ha de ser el català. D’aquesta manera ho raona i així finalitzo aquest apartat:

“Tota la resta és una traïció. Traïció a una història, a una cultura, a una ciència, a una gent que va morir pel català (en Carles Rahola, per exemple, entre molts altres), a una gent que es va jugar la vida pel català, que van ser denunciats per fer classes en català, a un moviment que va des d’acabada la guerra fins la restauració de la Generalitat de resistència a favor del català. I ara...per uns miserables vots insegurs volen carregar els neulers a la població castellana, que si no, no ens votaran. Home, gràcies! Per tant, si el català no ha de ser l’única llengua oficial a Catalunya amb mi que no hi comptin. Jo no votaré a favor de l’estat català”.

Conclusions

La realització d'aquest treball m'ha permès tractar aspectes de l'ensenyament i de la història recent de la llengua catalana des d'una perspectiva totalment nova per mi: la premsa local. Fins ara havia realitzat estudis sobre aquests aspectes des d'un punt de vista més aviat històric i expositiu, a vegades partint d'experiències personals. Però, per primera vegada, m'he introduït en un nou món, el de la premsa local, per veure com aquesta informava, opinava i descrivia la realitat a les escoles gironines després de la mort de Franco i que va desembocar a una plena normalització lingüística en tots els àmbits culturals, socials i institucionals. No es podia començar la casa per la teulada, per això el paper de l'ensenyament del i en català a l'escola havia de ser un pilar fonamental per a la recuperació de la nostra llengua, tan deteriorada i maltractada.

Per a l'elaboració d'aquest projecte, m'ha calgut consultar molta bibliografia i, sobretot, endinsar-me en l'hemeroteca de premsa digitalitzada del web de l'Arxiu Municipal de Girona. He de reconèixer la gran tasca que ha realitzat aquesta entitat, a l'hora de digitalitzar la premsa local més rellevant, des del segle XVIII fins a l'actualitat. El Servei de Gestió Documental, arxius i publicacions de Girona, ha posat a disposició pública i de fàcil accés gairebé una trentena de capçaleres de premsa que s'engloben entre aquestes dates mostrades. L'opció "cerca avançada" m'ha facilitat un recerca àgil i pràctica que m'ha permès trobar els articles que m'interessaven de *Los Sitios*, *Presència* i el *Punt Diari* més fàcilment. Quant als articles de la *Revista de Girona*, he accedit a l'hemeroteca que la mateixa web de la revista posa a disposició del públic. Sense la digitalització de tota aquesta premsa, m'hauria sigut molt més complicat i feixuc aconseguir els 47 articles exposats al treball.

No vull menystenir el pes dels testimonis de persones que van viure aquesta catalanització de primera mà, tant els redactors de diferents mitjans com el del pedagog Salomó Marquès, que m'han proporcionat bibliografia essencial i s'han exposat a explicar la seva experiència i opinió personal. Mentre entrevistava aquestes persones, m'adonava de la realitat que es vivia; una realitat que per a mi resulta ser molt allunyada i difícil d'entendre. Però he aconseguit fer-la més

propera gràcies al relat d'experiències d'aquests testimonis. Tots els entrevistats i d'altres persones que m'han conduït cap a ells i m'han proporcionat informació, m'han mostrat una disponibilitat i paciència total i això mereix tot el meu agraïment.

Definitivament, un cop analitzats els 47 articles que he exposat, són moltes les conclusions que en puc treure. Primerament, la hipòtesi plantejada a l'inici del treball, és a dir, comprovar si la premsa local informava sobre el progrés de normalització lingüística a les escoles, l'he resolt satisfactòriament. Excepte la *Revista de Girona*, d'on he pogut extreure pocs articles que tractessin aquest tema per motius que he explicat anteriorment, a la resta de premsa analitzada es redactaven molts textos relacionats amb la situació de l'ensenyament del i en català.

Si ens centrem en l'anàlisi dels articles en concret, puc extreure conclusions notables, quant a la visió editorial de cada diari. I aquest és un dels punts forts que m'havia plantejat d'inici. Primerament, vull destacar que el volum més ampli d'articles de *Presència* relacionats amb el tema tractat daten dels primers anys de la transició a Catalunya. És a dir, del 1975 al 1978. Pràcticament tots aquests prenen un to totalment reivindicatiu i de queixa. En aquest aspecte, cal dir que *Presència* és de les publicacions pioneres que reflectien el descontentament general de la societat catalana quant a la situació lingüística tant a les escoles com en tots els àmbits culturals. La majoria d'articles fan una crida a la societat i als governants polítics per tal que regularitzin la situació lingüística a Catalunya. Malgrat que s'anaven aprovant lleis favorables a aquests canvis, consideren que no n'hi havia prou i calia lluitar perquè el català aconseguís l'estatus que es mereixia. El to utilitzat, en algun article, arriba a ser alarmant; un recurs per conscienciar encara més als lectors d'aquesta situació. El reportatge "El català es mor" de Josep M. Nadal n'és una clara mostra.

De fet, de la idea exposada en aquest reportatge, m'agradaria fer menció al llibre *El futur de la llengua catalana* de Modest Prats, August Rafanell i Albert Rossich, publicat el 1990²⁰. Els autors es mostren pessimistes de cara al futur de la llengua i no n'auguren més de 50 anys de vida. Consideren que la fatiga catalanista, el complex catalanista i l'avorriment d'una lenta normalització són alguns dels detonants que propicien una pèrdua progressiva de l'ús del català.

De *Presència* també vull destacar les entrevistes, un gènere molt habitual en aquest mitjà que tenien la intenció de donar a conèixer i saber l'opinió de "gent d'aquí", tal i com m'han confirmat Isabel Juanola i Pere Madrenys. En total, he inclòs cinc entrevistes que ho exemplifiquen. D'aquestes cinc, tres conformen un debat entre diverses personalitats vinculades

20 PRATS, Modest; RAFANELL, August; ROSSICH, Albert, *El futur de la llengua catalana*, Ed. Empúries, Barcelona, 1990.

al món de l'ensenyament. I és que una de les seccions més destacades de *Presència* era l'anomenada "taula rodona".

La línia editorial de *los Sitios*, en canvi, resulta ser totalment diferent. La majoria d'articles es limiten a informar o, directament, a transcriure paraules textuais de diverses personalitats o exposar simples manifestos d'institucions. En alguns, fins i tot, s'hi entreveu l'opinió d'alguns redactors en contra de la normalització del català a les escoles, d'una manera subtil això sí. Un fet destacat i palpable és que des de 1975 fins a 1983 van apareixent més articles en català de manera progressiva. De la primera etapa (1975-1977) només he aconseguit trobar un article en català que tracti la llengua catalana a les escoles i dels anys posteriors en van anar apareixent més. Però el que resulta realment sorprenent és que, el 1983, quan la llei de normalització lingüística ja s'havia aprovat, gran part del diari encara estava escrit en castellà.

A partir de l'any 1980, sembla que la visió editorial canvia i es torna un pèl més crítica. Malgrat que aquests articles no solen ser firmats per cap membre de l'equip de redacció del diari, un pot veure un pas endavant de la línia editorial quant al decantament cap a una posició més reivindicativa i favorable davant la catalanització de les escoles. Val a dir, però, que no va ser fins a l'entrada de Narcís-Jordi Aragó al diari, el 1988, que aquest es va catalanitzar totalment, a partir de la nova capçalera: *Diari de Girona*.

Els articles del *Punt Diari* segueixen una tònica semblant als de *Presència*. Mostren un to totalment reivindicatiu i aposten pel ressorgiment del catalanisme amb convicció i fermesa. L'any 1983 és quan he trobat més articles referents a aquest tema, sobretot a la llei de normalització lingüística, de la qual se'n fa gran ressò. Hi ha una gran quantitat d'articles que en mostren el seguiment, des de la seva "cocció", fins a l'aprovació al Parlament, la seva aplicació i la impugnació de dos articles per part del govern central. Aquesta prohibició va aixecar molta polseguera i va originar profundes queixes. Insòlitàment, tots els partits catalans de Girona es van unir per protestar contra aquesta injusta impugnació i molts intel·lectuals i personalitats vinculades al món cultural van publicar les seves opinions al *Punt Diari*. Fins i tot en un dels editorials es fa referència a la possibilitat d'independència com a única solució per evitar més atacs i maltractes per part del govern espanyol.

Definitivament, doncs, malgrat que dos dels diaris es podrien definir més d'opinió i l'altre més de caire informatiu; arriba un punt que aquestes dues visions editorials s'acaben unint i sensibilitzant cap a un idea palpablement d'interès general: la normalització lingüística a les escoles i en tots els àmbits administratius i culturals.

A tall de reflexió m'agradaria expressar el següent: després de la gran tasca dels programes d'Immersió Lingüística, i quan el català ja estava totalment normalitzat a les escoles, ara el ministeri espanyol ho està posant en dubte. Es vol tocar un sistema lingüístic que porta anys tenint èxit i que mai no ha generat cap problema; a no ser que se'n vulgui buscar allà on no n'hi ha. Fins i tot ho comentava Isabel-Clara Simó, una de les persones entrevistades quan es referia al fet que a alguns nens castellanoparlants, d'entrada els podia costar aprendre la llengua, però al cap de poc temps aconseguien aprendre-la perfectament gràcies a la seva ràpida integració. També en parlava Marta Ros, membre de l'equip directiu de l'ICE a Girona, del 1972 al 1979, a qui vaig entrevistar fa tres anys per la redacció d'un altre projecte. Em comentava que durant la seva etapa d'inspectora, algunes famílies castellanoparlants acabades d'arribar a Catalunya havien qüestionat l'ensenyament en català per als seus fills, però després de consultar-ho i sospesar-ho els seus dubtes es van esvaïr.

I davant d'aquesta realitat; si molts experts afirmen que fins ara ha funcionat bé, per què s'hauria de canviar? El castellà sempre ha estat en posició de domini sobre el català i compta amb infinits i poderosos mitjans per propagar-se; és per això que cal protegir la llengua catalana i donar-li l'estatus que es mereix com a llengua oficial de Catalunya i no relegar-la a un segon pla, tal i com es vol pretendre.

A més, en una entrevista publicada al número 386 de la revista *Avenç* (gener de 2013) al notari Lluís Jou encarregat de dirigir la redacció de la Llei de Política Lingüística (1998) afirmava que amb l'aprovació d'aquesta llei pretenia "no només establir unes mesures de normalització, sinó una regulació general de l'oficialitat del català i de les conseqüències que se n'havien de derivar". Quant a la Sentència del Tribunal Constitucional que impugnava alguns punts de l'Estatut de 2006, Lluís Jou declarava el següent: "Arran de la Sentència del TC passem a tenir una normativa lingüística amb uns límits absolutament opinables, i per tant fa de mal predir què passarà".

Joaquim Arenas afirma que l'única solució rau en plantejar el català com a única llengua oficial d'una hipotètica república catalana i tota la resta resultaria traïció. Un plantejament radical? Qui sap, el que està clar és que l'Estatut recull el dret fonamental de l'ús del català com a llengua oficial de tot Catalunya i, això, és inqüestionable.

Articles seleccionats

Article 1: SALVATELLA, Josep Maria. "Català i E.G.B.: una experiència". *Presència*. 18-01-1975, núm. 353. Pàg.13.

Article 2: "Marginats tanmateix?". *Presència*. 22-02-1975, núm. 358. Pàg.3.

Article 3: "La lluita pel català a Girona". *Presència*. 12-04-1975, núm. 365. Pàg.5.

Article 4: PLANAS, Pere. "Antoni Badia Margarit; una llengua en estat de tensió". *Presència*. 19-04-1975, núm. 366. Pàgs.30-33.

Article 5: CARRERAS, Jordi; IGLESIAS, Carme; PRAT, Enric; VILAR, Joaquim. "Marta Mata: la nova escola i el català". *Presència*. 05-07-1975, núm. 377. Pàgs.16-17 i 19.

Article 6: CARRASCAL, Anna Maria; PLA, Jordi. "E.G.B.: les engrunes d'una llei". *Presència*. 20-09-1975, núm. 388. Pàgs.13-17.

Article 7: JUANOLA, Isabel; VILAR, Joaquim. "Català a l'escola, un pedaç encara". *Presència*. 25-09-1976, núm. 441. Pàgs.13-15.

Article 8: "Per la nova escola catalana". *Presència*. 27-08-1977, núm. 486. Pàg. 21.

Article 9: "Clases de catalán para escolares, a partir del lunes". *Los Sitios*. 02-05-1975, núm. 9.744. Pàg. 3.

Article 10: ALONSO, Maria. "El catalán, en la escuela". *Los Sitios*. 14-05-1975, núm. 9.756. Pàg. 4.

Article 11: J.T. "Gerona, protagonista de la "I Escola d'Estiu". *Los Sitios*. 26-06-1975, núm. 9.791. Pàg. 4.

Article 12: "Más obras de carreteras en la provincia, entre ellas, la segunda fase del "Coll de Bracons". *Los Sitios*. 17-12-1975, núm. 9.942. Pàg. 3.

Article 13: J.T. "El estudio del catalán en los centros escolares". *Los Sitios*. 06-05-1976, núm. 10.060. Pàg. 7.

Article 14: “La Central d’Acció per la Unitat d’Espanya, contra el separatismo y la propaganda antiespañola”. *Los Sitios*. 06-10-1976, núm. 10.189. Pàg. 11.

Article 15: CORREDOR, J.Maria. “Algunes consideracions sobre l’ensenyament de la llengua catalana a les comarques gironines”. *Los Sitios*. 02-11-1977, núm. 10.522. Pàg.4.

Article 16: PRATS, Modest. “Notes per a la història de la llengua”. *Revista de Girona*. 02-1976, núm.75. Pàg.127.

Article 17: Grup de Mestres. “VI Escola d’Estiu, pedagogia per la llibertat”. *Presència*. 01-09-1978, núm.518. Pàgs.20-22.

Article 18: PLA, Jordi. “40 anys de lluita per la llengua catalana: del català prohibit al català obligatori”. *Presència*. 01-09-1978, núm.516. Pàgs. 27-31

Article 19: NADAL Josep M. “El català es mor”. *Presència*. 01-12-1979, núm.532. Pàgs. 25-31.

Article 20: “Òmnium Cultural, manifest de la delegació del Gironès”. *Presència*. 01-05-1980, núm.536. Pàg.53.

Article 21: “L’escola que volem ara i aquí”. *Los Sitios*. 06-04-1978, núm.10.652. Pàg.4.

Article 22: “La Asociación de Profesores de Catalán, satisfecha por la decisión del último Consejo de Ministros”. *Los Sitios*. 27-06-1978, núm.10.721. Pàg.2.

Article 23: ROMERO, Miguel Ángel. “Clausura de la V Escola d’Estiu de les Comarques Gironines”. *Los Sitios*. 13-09-1978, núm.10.788. Pàg. 3.

Article 24: “L’ensenyament de la llengua catalana en els centres escolars de la província de Girona”. *Los Sitios*. 07-09-1978, núm.10.835. Pàg.5.

Article 25: BERNILS, Josep Maria. “La enseñanza del catalán fue objeto de denuncia”. *Los Sitios*. 21-12-1979, núm. 11.163. Pàg.9.

Article 26: OLIVERAS, Josep. “Replantejar l’ensenyament: La llengua, fonament de la nostra identitat nacional”. *Los Sitios*. 25-10-1980, núm.11.427. Pàg.8.

Article 27: DOMÈNECH, A. (Crítica llibre: *Els mestres públics i la reforma de l’ensenyament a Catalunya*). *Revista de Girona*. 02-1979, núm.87. Pàg.157.

Article 28: PUIGBERT, J. “El curs vinent, escola en català”. *Punt Diari*. 07-03-1979, núm.10. Pàg.4.

Article 29: SOBREQUÉS, Jaume. “Bases per a una política educativa”. *Punt Diari*. 01-04-

1979, núm.32. Pàg.3.

Article 30: JUANOLA, Isabel. "Progressiva catalanització de les escoles gironines". *Punt Diari*. 22-06-1980, núm.412. Pàgs.14-15.

Article 31: OLORIZ, Joan. "La normalització del català a l'escola". *Punt Diari*. 03-09-1980, núm.474. Pàg. 5.

Article 32: ARAGÓ, Narcís-Jordi. "Papers de butxaca" (editorial). *Presència*. 21-07-1983, núm.600. Pàg.3.

Article 33: QUINTANA, Àngel. "Irene Rigau, la Generalitat i la normativa del llibre de text". *Presència*. 25-09-1983, núm.605. Pàg.11.

Article 34: MESTRES, Rosa Maria. "Diálogo con el Cap de Serveis d'Ensenyament". *Los Sitios*. 19-08-1981, núm. 11.646. Pàg.4.

Article 35: J.R.S. "La Generalitat y los maestros". *Los Sitios*. 28-03-1982, núm.11.952. Pàg.4.

Article 36: MESTRES, Rosa Maria. "Ayer, jornada de clausura". *Los Sitios*. 04-09-1982, núm.12.088. Pàg.5.

Article 37: "La Ley de Normalización Lingüística, adelante". *Los Sitios*. 07-04-1983, núm.12.269. Pàg.28.

Article 38: "López de Lerma i la impugnació de la Llei del Català". *Los Sitios*. 24-07-1983, núm. 12.364. Pàg.6.

Article 39: "Demanen una declaració municipal a favor del català". *Punt Diari*. 19-06-1981, núm. 717. Pàg.10.

Article 40: "Ahir, jornada per a mestres especialistes de català". *Punt Diari*. 16-02-1983, núm.1.235. Pàg.5.

Article 41: "L'institut Montsacopa contra la discriminació del català". *Punt Diari*. 23-03-1983, núm.1265. Pàg.11.

Article 42: PI I MALLARACH, Josep. "Ep! En català a tot arreu". *Punt Diari*. 24-03-1983, núm.1.266. Pàg.7.

Article 43: "Des d'ara, cap finestreta oficial no podrà rebutjar un document en català". *Punt Diari*. 07-04-1983, núm.1.277. Pàg.3.

Article 44: VINYOLES C., ROVIRA R. "Tots els partits gironins critiquen la impugnació de la llei del català". *Punt Diari*. 22-07-1983, núm. 1.369. Pàg.3.

Article 45: RUEDA, Paco. “L’oposició reclama la confecció del mapa lingüístic de Catalunya”.

Punt Diari. 24-11-1983, núm.1.476. Pàg.18.

Article 46: SALA I ESQUENA, Josep. “L’ensenyament d’idiomes i la cambra de comerç”.

Revista de Girona. 03-1983, núm.102. Pàg.71.

Article 47: FERRER I GIRONÈS, Francesc. “Notes per a la història del catalanisme a Girona:

les campanyes pel català”. *Revista de Girona*. 05-1983, núm.104. Pàg.223.

BIBLIOGRAFIA

ARENAS SAMPERA, Joaquim; SABATER SICHES, Ernest, *Del català a l'escola a l'escola catalana. La visió i la tasca de la DEC d'Òmnium Cultural*, Edicions de la Magrana, Barcelona, 1982.

BASSA, Ramon, *El català a l'escola (1936/39-1985). Crònica d'una desigualtat*, Col·lecció: "Quaderns d'escola", núm. 11, Ed. La Llar del Llibre, Sant Joan Despí, 1991.

BESALÚ, Xavier, *Salomó Marquès Sureda. Aproximació biogràfica*, Col·lecció: Mestres 68, núm.13, Associació Mestres Rosa Sensat, 2011.

COROMINAS SALVADOR, M.Lluïsa; SÀNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999.

MARQUÈS, Salomó; PORTELL, Raimon, *Mare de Déu, quina escola! Els mestres contra Franco*, Ed. Ara Llibres, Badalona, 2008.

MONÉS PUJOL-BUSQUETS, Jordi, *L'escola a Catalunya sota el franquisme*, Col·lecció: "Rosa Sensat", núm.11, Edicions 62, Barcelona 1981.

MUÑOZ, Josep Maria, "Lluís Jou. La llengua del notari". *L'avenç*. Gener de 2013, núm.386. Pàgs: 13-22.

PRATS, Modest; RAFANELL, August; ROSSICH, Albert, *El futur de la llengua catalana*, Ed. Empúries, Barcelona, 1990.

PUJADAS, Pius, *La batalla de la llengua: reflexions de F. Ferrer*, Col·lecció: "Respostes de Catalunya", núm.2, Ed. Xarxa Cultural, Barcelona, 1988.

L'ensenyament del català a les escoles de Girona curs 1975/1976, OMNIUM CULTURAL, Delegació del Gironès.

L'ensenyament en català a les comarques de Girona, Moviment de Mestres.

Rosa Sensat. 10 anys d'activitat, Barcelona, 1975.

Annexos

Annex 1: Entrevistes

He realitzat un total de 5 entrevistes. Primerament, he triat una persona vinculada a cada mitjà que he estudiat, excepte de *Revista de Girona* ja que d'aquí n'he extret molt pocs articles i molts dels col·laboradors solien ser bastant esporàdics i variaven assíduament. De *Los Sitios* he entrevistat al periodista Josep Víctor Gay, que en va esdevenir redactor en cap des del 1962 fins el 1990, quan el periòdic ja es titulava *Diari de Girona*. El 1994 que va entrar a treballar a la Diputació. De *Presència* he parlat amb l'exmossèn Pere Madrenys que en va ser subdirector des de gairebé el principi. En va esdevenir el director el 1979 fins que la revista va ser comprada pel *Punt Diari*, mitjà on va entrar a col·laborar fins a la seva jubilació, el 1997. Del *Punt Diari* he dialogat amb Isabel Juanola que va començar col·laborant amb *Presència* a mitjans dels anys setanta fins que, amb el naixement del *Punt Diari*, el 1979, va entrar a formar part de la seva redacció com a cap de cultura durant dos anys i mig.

De la revista *Canigó* no n'he analitzat cap article perquè durant els anys en què englobo aquest treball, la revista ja s'havia traslladat a Barcelona i havia passat a ser d'àmbit nacional. Tot i així, al llarg de la seva primera etapa (1954-1973) va tenir un gran pes a la província de Girona, pels seus articles culturals d'alta qualitat i per emprendre algunes campanyes que van tenir molt d'èxit. Poc abans que la redacció es traslladés a Barcelona, Isabel-Clara Simó (a qui he entrevistat) en va esdevenir la directora, en substitució del seu marit Xavier Dalfó.

Finalment, del món de l'ensenyament he entrevistat Salomó Marquès, guardonat amb el Premi "Mestres 68" (2006) per la seva gran tasca desenvolupada en el món de l'educació.

Josep Víctor Gay

Josep Víctor Gay és un periodista amb una llarga trajectòria en el món de la comunicació, sobretot en la premsa escrita. Articulista, escriptor i guanyador de premis literaris, actualment forma part de la secció de comunicació impresa del bisbat de Girona. Una secció en què hi

trobem el Full Parroquial o la revista *Senyal* entre altres publicacions. Nascut a Girona el 1941, va estudiar Periodisme entre Barcelona i Madrid i, un cop finalitzada la carrera, va entrar a treballar a un diari local de Saragossa. El 1962 va incorporar-se a la redacció de *Los Sitios*, diari en què va alternar la feina de cap de redacció i direcció fins que el 1994 va entrar a treballar a la Diputació i, posteriorment, a la secció de comunicació del Bisbat de Girona.

Quin record té de la seva estada a Madrid, quan estudiava Periodisme? Quina opinió es tenia allà dels catalans?

A Madrid hi vaig estudiar els dos últims cursos de Periodisme ja que vaig aconseguir-hi una beca de residència. En tinc bon record, la meva promoció va estrenar la nova Facultat de Periodisme. La relació amb els madrilenys va ser bona amb una convivència pacífica. Mai hi va haver cap problema lingüístic. De fet de la repressió lingüística se n'ha parlat molt, així com de l'abolició de la cultura catalana, però jo recordo de petit haver estudiat en català a l'escola i, quant al tema cultural, ja el 1939 a les Fires de Girona es programaven sardanes.

Un cop acabada la carrera, com va entrar a treballar a *Los Sitios*?

El 1962, al finalitzar la carrera, vaig anar a treballar a un diari de Saragossa, però de seguida vaig entrar a formar part de la redacció de *Los Sitios*. Llavors, el director era el murcià Fulgencio Miñano i buscava un redactor en cap català. Així vaig iniciar la meva etapa al diari.

Quants redactors conformaven el diari? D'on procedien?

En aquella època érem 7 redactors comptant el mateix director, a més d'algun col·laborador fix com el d'esports. Tots érem catalans menys el director, alguns redactors procedien de l'antic *Diari de Girona*. Fulgencio Miñano va promoure una secció pionera en català, dirigida pel periodista Marià Oliver, marit de la redactora Maria Alonso.

Se'ls va permetre crear una secció escrita en català?

Sí. El govern franquista ho permetia a diaris que funcionaven bé, al cap i a la fi, els beneficis anaven a parar a un fons comú.

I després de Fulgencio Miñano, quin director va venir?

Va morir el 1968 i jo vaig exercir de director en funcions durant pocs mesos, fins que va arribar Gonzalo Garrido Gutiérrez, de Burgos. Aquest va treure la secció en català que havia promogut Miñano ja que era "més obediència" al governador civil d'aquell moment: Victorino Anguera, el *gobernador lamentable*, en deien. Garrido Gutiérrez en va ser el director fins que el diari es va privatitzar i jo vaig continuar sent redactor en cap.

Què va ocasionar la privatització del diari, el 1984?

Un dels socis, Fernando de Vilallonga, va comprar la capçalera del diari i, d'aquesta manera, es va incloure una segona capçalera com a subtítol: *Diari de Girona*. La llengua catalana es va anar introduint a poc a poc al diari. De fet, la Generalitat ens donava algunes subvencions si escrivíem en català. De la cinquantena de redactors de què disposàvem, vam passar a ser-ne 7. Molts van marxar perquè no es refiaven de la privatització del diari. Van venir molts treballadors de l'empresa Alzamora i alguns d'*El Punt Diari*. La redacció es va anar transformant a poc a poc.

Què va suposar el naixement del *Punt Diari*?

Estàvem acostumats a la felicitat i el *Punt Diari* es va convertir en la nostra competència més directa. Fins i tot, es podria dir que va ajudar a catalanitzar *Los Sitios*.

Què opina de la progressiva catalanització de les escoles, després del franquisme?

Així com als mitjans escrits, el català es va anar introduint a poc a poc a les escoles. En general, tot s'estava catalanitzant.

Com preveu el futur de la premsa local?

El diari local sempre tindrà futur, tant sigui en digital com en paper, perquè la gent sempre voldrà saber què passa al voltant.

Com valora el pes actual de la llengua catalana a la premsa de Catalunya?

S'ha normalitzat l'ús del català gràcies a la premsa. Aquí, a Catalunya, la premsa en català és garantia d'èxit, no com al País Basc, per exemple, on els diaris en basc sempre han fracassat.

Pere Madrenys i Caballé

Pere Madrenys va néixer a Sils el 1932. Va ingressar al seminari el 1944, quan tenia 12 anys i va ser ordenat capellà el 8 de juliol del 1956. Va ser vicari a Arenys de Mar, l'Escala i Olot fins que el 1959 se'n va anar a Navarra, on es va doctorar en Dret Canònic i llicenciar en Ciències de la Informació. La seva trajectòria periodística és molt extensa: ha estat a *Europa Press*, *El Correo Catalán*, *Presència* (que va dirigir del 1979 al 1983), *Hoja del Lunes*, *Full Parroquial*, *Vida Catòlica*, *Or i Flama*, *Recull* i *Olot Misión*. Ha estat el primer corresponçal d'*El País* a Girona.

Com va entrar a formar part de *Presència*?

El 1967 era delegat de mitjans de comunicació (premsa) del Bisbat i director de *Vida Catòlica*. Aquesta revista només tractava temes eclesíastics i demanàvem al bisbe que poguéssim tractar

temes de Catalunya. En aquell moment, Manel Bonmatí era l'editor de *Presència*, revista que havia estat multada amb 5 multes de 50.000 pessetes. El bisbe Jubany va pagar part de la multa i, d'aquesta manera, va esdevenir propietari d'algunes accions de la revista. Alguns redactors de *Vida Catòlica* hi van entrar a col·laborar, entre ells jo mateix.

Com recorda els inicis de la seva nova etapa periodística a *Presència*?

Narcís-Jordi Aragó n'era el director i jo el subdirector. «Posàvem molta canya» a l'alcalde, l'Ajuntament i reclamàvem la llengua catalana.

***Presència* va patir més multes?**

Sí, unes quantes. En recordo una de bastant forta perquè, en un article, ens vam referir a un músic de la bisbal com a "príncep de la tenora". Immediatament ens va arribar una sanció per "atemptar a l'honor del príncep Joan Carles".

Què va suposar la mort de Franco per a la revista i per a la societat catalana?

Vam poder començar a trampejar en tot el tema de la llengua catalana, el govern va anar afluint. Tots esperàvem una gran obertura i l'arribada de la democràcia, el camí se'ns va fer llarg però molt esperançat. A les primeres eleccions hi havia voluntat per fer bé les coses, llavors no hi havia corrupció.

Com definiria la línia editorial de *Presència*?

Feia el treball dels gossos d'atura: vigilar els gossos i el pastor. Volíem ser crítics i catalanistes. Quan estava de corresponsal al *Correo Catalán* hi havia una secció que es deia "Pont de Pedra" en què es criticaven els alcaldes i això no passava la (pre)censura. L'anomenaven el "*terror de los alcaldes*". Doncs bé, a *Presència* es tenia la mateixa actitud i tots hi estàvem d'acord.

Recorda el nom d'alguns col·laboradors?

Josep Clara, Jaume Sobrequès, Enric Marquès...en fa ja d'anys.

Quina relació tenia la revista amb *Los Sitios*?

La relació era bona, ens trobàvem a rodes de premsa i no hi havia cap problema.

Què destacaria de la seva etapa com a director (1979-1983)?

Vaig contribuir a la consolidació de les entrevistes i, sobretot, entrevistes a dones, d'aquestes se n'encarregava Assumpció Cantalosa. És un gènere que sempre m'ha agradat molt.

Quina opinió té de la catalanització a les escoles després del franquisme?

Considero que el català havia de ser normal i natural a les escoles. Teníem col·laboradors com

Modest Prats o Joan Carreras que en sabien molt de tot aquest tema. Recordo que en un article vam criticar l'Escola d'Estiu i l'actual consellera d'educació, Irene Rigau, no s'ho va prendre gens bé i ens va manifestar la seva queixa.

Com és que *Presència* va entrar a formar part del *Punt Diari*?

A partir de la democràcia, moltes revistes es van anar enfonsant i, de fet, *Presència* es va salvar gràcies al *Punt Diari*, on vaig entrar a treballar fins a la meua jubilació (1997).

Què opina de la presència del català a la premsa?

Abans es deia que fins que no tinguéssim *La Vanguardia* en català, aquesta llengua estaria en dèficit. Doncs, bé, actualment més que mai hi ha molta premsa en català i ara és el moment. El problema rau en molts joves, que no el parlen.

Isabel Juanola

Nascuda a Cassà de la Selva el 1956, Isabel Juanola va estudiar Periodisme a la Universitat Autònoma de Barcelona. Abans de finalitzar la carrera, va entrar a col·laborar a *Presència* fins que el 1979 va esdevenir cap de cultura d'*El Punt Diari* durant dos anys i mig. Llavors va passar a formar part de la Delegació a Olot i, ben aviat, va entrar a treballar a TV Sant Cugat i a Ràdio Televisió Espanyola fins el 1984, quan es va introduir a Catalunya Ràdio fins a l'actualitat.

Quan va començar com a cap de cultura a el *Punt Diari*, quina línia editorial volien seguir?

Encara s'havia de definir del tot però es va apostar per la cultura de casa nostra de qualitat i divulgativa. Es volien potenciar les entrevistes a "gent d'aquí" i alhora complementar-ho amb temes d'actualitat. Apostava pel ressorgiment del catalanisme des de totes les seccions.

Mentre el diari s'anava consolidant, les escoles s'anaven catalanitzant...

Sí, s'ha de valorar la gran tasca del Moviment de Mestres que ja portaven anys aconseguint grans mèrits per a l'escola catalana.

La província de Girona va ser una de les pioneres en la catalanització de les escoles?

Girona sempre ha tingut una bona fama, és cert, però no va ser un moviment exclusiu de Girona, sinó de tot Catalunya.

La normalització del català a les escoles i als mitjans de comunicació es podria dir que ha seguit un camí paral·lel?

Primerament, el català pren un paper bàsic en la formació dels nens i la consolidació de la llengua a les escoles és el més fonamental. S'ha de destacar la tasca importantíssima dels mestres. Els mitjans de comunicació també tenen la seva rellevància ja que permeten que la gent s'habitui a utilitzar el català. Val a dir que a la ràdio es van començar a introduir molts mots catalans d'ús. S'ha d'utilitzar com a vehicle normal tant a les escoles com als mitjans de comunicació.

Quin ressò tenien altres mitjans de l'època com ara *Los Sitios*, *Canigó* o *Presència*?

Los Sitios era un diari molt llegit, per la inèrcia de tants anys d'existència i per les informacions de proximitat que proporcionava; *Canigó* era una bona revista cultural i *Presència* tenia una vocació de qualitat no només local, hi vaig entrar a col·laborar de forma interessada per tenir més pràctica, ja que la carrera de Periodisme era molt teòrica.

Si hagués de comparar el seu pas per *Presència* i al *Punt Diari*, quines conclusions en trauria?

Era diferent. A *Presència* podies anar més a fons en tots els temes ja que era en format revista i et permetia més espai i temps per a la reflexió. El *Punt Diari* era periòdic i, és clar, tot estava més programat.

Què va suposar l'aprovació de la llei de normalització lingüística?

Un gran avenç, tothom l'esperava. Llàstima que molt sovint la política va per una banda i les voluntats de la gent per l'altra. En alguns àmbits no s'ha avançat gaire, com en la justícia. Si es poguessin triar jutges d'aquí, aniríem millor.

Com valora la situació del català a l'actualitat?

Ara està totalment consolidat i normalitzat en gairebé tots els àmbits. Si no ho espatllen, anirem bé amb un gran futur per davant. S'ha consolidat a les escoles gràcies a la tasca dels mestres i els mitjans. Diaris de gran tirada han tret al mercat edicions en català. El català, en general, no pateix cap problema si no es per qüestió de política, que llavors ho pot esguerrar tot.

Isabel-Clara Simó

Esriptora, periodista i política valenciana, Isabel-Clara Simó i Monllor va néixer a Alcoi el 1943. Se la considera una de les autores modernes més importants de literatura catalana. Ha estat guardonada en múltiples ocasions; entre altres distincions, el 1993 va rebre el Premi Sant Jordi de novel·la i li va ser concedida la Creu de Sant Jordi per la seva trajectòria literària.

Aquest 2016 se li ha atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Llicenciada en Filosofia i Periodisme per la Universitat de València i doctorada en Filologia Catalana va dirigir la revista *Canigó* del 1973 fins el 1983. Posteriorment, ha col·laborat freqüentment a *El Punt Avui*.

Com va entrar a formar part de la revista *Canigó*?

El meu marit n'era el director i vaig entrar a col·laborar-hi el 1968. Arran de la gran quantitat de multes que va patir la revista, l'única solució era que un periodista titulat formés part de la redacció. Més endavant, el 1973, en vaig ser la directora i ens vam traslladar a Barcelona.

Què va suposar per a la revista la mort de Franco? *Canigó* va patir més multes?

La mort de Franco va ser celebrada per tothom amb alegria. *Canigó* havia fet molta pressió contra la dictadura i, de moment, no va servir de gaire perquè les lleis van seguir iguals. Els 3 anys de transició se'ns van fer llargs i, fins i tot, vam patir un parell de segrestos. 3 o 4 redactors s'havien de quedar a passar la nit per tal de refer-la de nou.

Com definiria la línia editorial de *Canigó*?

Independentista i crítica contra el règim. Teníem un suplement de cultura amb bons col·laboradors, molts del *Diari de Barcelona*. Fins i tot van aconseguir una petita entrada a l'àmbit internacional.

Com valora la catalanització de les escoles?

L'entrada del català com a llengua vehicular va funcionar molt bé. Potser hi havia algun conflicte amb nens castellanoparlants que al principi no l'entenien però, al cap de 3 mesos ja s'integraven perfectament. El català va entrar suaument i la tasca sociolingüística va ser exemplar.

Què va suposar l'entrada en vigor de la llei de normalització lingüística?

Va causar ressò i certa polèmica. El tema de la immersió lingüística va ocasionar alguns conflictes entre partits polítics i debats en àmbits intel·lectuals. Tot i així, es va poder adaptar "elegantment".

El 1983 sortia l'últim número de *Canigó*. Què va passar?

El factor més determinant va ser la discriminació que vam patir per part de les institucions que mai van apostar per la revista. Cada vegada anàvem a pitjor i, tal i com diuen, més val "morir en dignitat".

Per últim, quina opinió té de la premsa local gironina d'aquell moment?

Amb *Presència* érem rivals ja que era una gran competència però hi teníem una bona relació. Val a dir que Narcís-Jordi Aragó va ser el nostre advocat en tots els problemes judicials que va patir la revista. *Los Sitios* era el diari del règim i ja ens hi vam acabar acostumant, durant molts anys va ser l'única premsa diària existent a on es podia publicar.

Salomó Marquès

Salomó Marquès i Sureda, nascut a l'Escala el 1942, és un pedagog i docent català, actual professor del departament de Pedagogia de la Universitat de Girona. Amb 17 anys va entrar al seminari de Girona i va ser ordenat capellà el 1966. Va ser vicari de la Selva, el Col·legi del Collell i el Col·legi Menor Bisbe Cartañà de Girona l'any 1966. Va ser nomenat consiliari de la Delegació Diocesana d'Escoltisme de Girona. Després d'estudiar pedagogia a Roma es secularitza i el 1975 esdevé secretari diocesà de Justícia i Pau i, posteriorment, president. Posteriorment es llicencia en Pedagogia per la Universitat de Girona i n'esdevé professor. Algunes de les seves recerques es centren en l'estudi dels mestres i de l'escola durant la Segona República i el Franquisme. El 2006 va ser guardonat amb el Premi "Mestres 68"

Quina era la situació de l'escola catalana a la recta final del franquisme?

La Llei General d'Educació de 1970 va ser un intent de la dictadura d'entrar a Europa i també va obrir una mica la porta al català. Si alguns mestres ho volien, podien impartir llengua catalana en hores extraescolars. El paper de l'ICE, les Escoles d'Estiu, el Reciclatge, el Moviment de Mestres i les escoles actives va ser fonamental per a l'entrada del català a l'ensenyament. També es va començar a impartir a l'Escola Normal. S'ha de valorar la progressiva entrada al mercat dels llibres en català que van fer de coixí.

Com es tractava el tema de la llengua des de Justícia i Pau?

Es demanava que el català tornés a l'escola. Es va fer una crida a congregacions religioses perquè també ho fessin. En el cas de Girona, les Dominiques i l'escola Vedruna van ser més sensibles amb la catalanització, en contra dels Maristes o la Salle, on encara hi perduraven molts frares castellans.

Què va suposar la mort de Franco?

Es va iniciar una obertura d'esperança. Es va arribar a un nivell d'entusiasme notable amb molta il·lusió que, amb el cap dels anys, es va anar perdent. Malgrat tot, el català es va anar introduint a poc a poc a les escoles. Llàstima que ara estem reculant i això em provoca una gran desil·lusió i desengany.

A partir del 1978, s'inicia el Reciclatge oficial a tot Catalunya. Quin impacte va causar?

Molta gent s'hi va apuntar per obtenir el títol de Mestre de Català. La majoria de manera entusiasta però alguns de mala gana i d'altres d'obligats. Tot i així, tothom va complir la llei i impartia la llengua catalana a les escoles.

Què opina de la proposta Sensat en defensa del bilingüisme?

Trobo que només tenia sentit si es tenia present la seva realitat, és a dir, la de Barcelona. A Catalunya hi ha una demografia desequilibrant. Si véns de fora i vas a viure a una zona castellanoparlant de Catalunya, evidentment mai aprendràs el català. Als pobles és més fàcil adaptar-se.

Quina repercussió tenia la revista *Presència* a Girona?

És un tipus de premsa que ens alimentava, no només en català i d'educació, sinó de drets humans. Encara recordo un número especial en contra la pena de mort. Era la nostra vàlvula d'escapament, l'esperàvem cada setmana. Sovint havíem de llegir entre línies, no hi havia altre remei.

I de *Los Sitios*, quina opinió en té?

Estava molt arrelat al règim i es deien mentides. Era un diari molt controlat i no s'hi podia publicar res fora de lloc.

Com veu la situació actual del català a les escoles?

La situació actual és irreversible, no es pot aturar. Hem assolit un nivell molt bo de català, més que mai i no ho pot aturar ningú.

I a la premsa?

És molt positiu que actualment hi hagi tants diaris en català. La gent té molta oferta per triar, s'han produït grans avenços en aquest aspecte. Molts estudis de mercat demostren que la gent vol mitjans de comunicació en català.

Annex 2: Article de Pere Madrenys: «Hoy, la Moreneta»

T.O.R.

BO DE GERONA
 MENSUARI DE
 TVS - TELEVISIÓ

Extracto del primer escrito firmado por el Obispo en contestación al exhorto enviado al Sr. Juez de 1ª Instancia de esta Ciudad:

Monseñor Jubany declaraba lo siguientes:

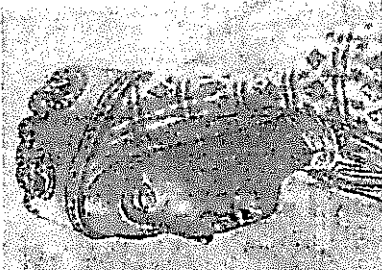
a) Que el Director de la Hoja Parroquial es el Rvdo. Pedro Madrenys Caballé.

b) Que concedía la oportuna autorización para que se presentara a pres- tar declaración.

Posteriormente Monseñor Jubany redactó un nuevo oficio en el que indicaba: a) que los artículos de la Hoja Parroquial no se firman y colabora en quipo; b) Que la responsabilidad recaía en el Obispado de acuerdo con la actual Ley de Prensa -Artículo 1º del Decreto del Ministerio de Información y T. de 26 de Ju- nio de 1966/2245, apartado d)

GERONA, 77 de abril de 1969 - Año XLIII - N.º 2165

Hoja Parroquial

Hoy, la Moreneta

Este domingo coincide con la festividad de la Virgen de Montserrat, Patrona de Cataluña. No sólo puede nevar que nuestra región tiene unas características propias que la distinguen del resto de España. No sólo se trata de unas doradas rocas o unas tradiciones más o menos respetables. La lengua, el derecho, la economía, el arte y sobre todo la mentalidad y la idiosincrasia hacen de nuestra tierra un país muy diferente de los que rodean sus fronteras. El Concilio Vaticano II ha dejado clara la postura de la Iglesia ante estas realidades naturales. Se trata no sólo de respetarlas y conservarlas sino también de fomentarlas y promoverlas eficazmente. (L. G., n.º 53). La implantación forzada y violenta de una cultura extraño sobre un pueblo determinado sería un abuso del poder político o económico (ibid.). Debemos pedir a la Señora de Cataluña que inculque a todos sus enemigos espirituales y temporales, tal como rezan las plegarias aprobadas por la Iglesia. Debemos pedir que «nunca se desdiga este pueblo que Ella engendró espiritualmente». Que, en fin, todos sus hijos se sientan unidos con corazón de hermanos, y que «sea conocida una vez por todas como aquella que aparta las montañas, rellena los valles y hace más fácil el camino de la vida».

P. M.

DIA DEL SUBNORMAL

También en este domingo se celebra el «Día del niño subnormal». Parece que pasan de dos mil los que tenemos en la sola provincia de Gerona. Los graves problemas que arrastran consigo debemos afrontarlos todos, no sólo en plus-éliminero, de una caridad requiliza y pobretona, sino con la conciencia de un deber de justicia y de urgente solución. La Asociación «Angelus», fundada recientemente en Gerona, puede canalizar nuestros esfuerzos en pro de una ayuda eficaz y cristiana. Esperar nuestra respuesta. (Calle Primo de Rivera, 10. Tel. 20 21 44).

Gerona. Continúan las gestiones a fin de construir una escuela para a niños subnormales a miña i a teia pensad. El fuor, centre tindrà una capacitat per Sant Pere va publicar una Enciclica demanant

Article de Pere Madrenys que va causar polèmica tal i com es pot veure en la sentència judicial

Annex 3: Nota informativa referent a Pere Madrenys

A.R.

DIRECCION GENERAL DE LA GUARDIA CIVIL

NUMERO 1614

NOTA INFORMATIVA

ORIGEN: S. I. G. C. - 413.º Comandancia de la Guardia Civil. -- G E R O N A

DESTINO: Gobierno Civil de la Provincia de Gerona --

FECHA: 3 de julio de 1.971

ASUNTO: 19o.-ACTOS RELIGIOSOS.

El contenido de esta Nota Informativa sólo se comprueba si en el solicito de este servicio. Se surge informe, de estimarse que le N.º 1.º conser de veracidad o contiene algún error.

El día 29 del pasado mes, festividad de San Pedro, celebró en la Iglesia Parroquial de Santa Coloma de Farnés, el Reverendo D. PEDRO MADRENYS CABALLE, Profesor del Seminario de Gerona.

Durante la Homilía, expresándose en catalán, hizo una exposición de los problemas que tenía la Iglesia en su aspecto mundial, y refiriéndose a España, dijo: "También en España, aún cuando parezca mentira, existen problemas, especialmente en el nombramiento de Obispos, pues varias veces, el Santo Padre se ha dirigido al Jefe del Estado pidiéndole que renuncie a su derecho a intervenir en dichos nombramientos, sin haber sido escuchado, con lo cual, la Iglesia no tiene libertad para obrar como desearía".

En dicha Misa, se celebraba simultaneamente un funeral, por lo que asistía a la misma numerosos fieles.

El Sacerdote oficiante antes citado, una vez terminado el acto religioso, vestido completamente con traje civil y llevando la americana colgada del brazo, salió de la Iglesia sin esperar a que salieran los fieles, ni terminaran los funerales que se celebraban.

La forma de expresarse del mentado religioso, ha sido comentada con ironía por parte de varias personas, así como su forma de cruzar el Templo vestido de seglar, demostrando con éllo poco respeto, tanto hacia los fieles como al cadáver allí presente.

Lo - - - - -

que se participa para conocimiento

Nota informativa de la Direcció General de la Guàrdia Civil de Girona que explica l'actitud de Pere Madrenys en la celebració d'una missa per a un difunt.

Annex 4: Nota informativa referent al Ple de l'Ajuntament de Girona de 1975

NOTA INFORMATIVA

=====

Noticias confidenciales que merecen crédito, nos dan a conocer que en el último Pleno Municipal del Ayuntamiento de Gerona en que intervino el Sr. Paredes, este dió lectura a una petición que habia sido confeccionada por el conocido Narciso Jorge Aragó Masó, Director del semanario PRESENCIA, en colaboración con el ex-sacerdote Pedro Madreny y el profesor-sacerdote de la Universidad de Gerona Modesto Prat Domingo, todos ellos de ideología separatista y contrarios a los Principios Fundamentales del Movimiento. Asimismo se hace constar que en dicho pleno actuó el tambien ex-sacerdote de igual mentalidad Joaquín Domingo Panella (a) "El Quim" y "Mingo", al frente de un grupo de asistentes a los que dirigia en los momentos oportunos para los "abucheos", "pateos" y "vitorias".

Se hace constar en la información recibida que en el próximo pleno Municipal se recordará el problema reivindicando una importante subvención para el estudio de la lengua catalana en los Centros Docentes Oficiales, y que intervendran los mismos personajes de forma mas activa o violenta.

Se dice que estas intervenciones esta patrocinadas por el "Omnium Cultural", que pretende acaparar y dirigir la enseñanza de la lengua catalana, haciendo obligatorio el que los profesores de catalan pertenezcan a esta entidad.

Gerona, 24 de marzo de 1.975

Nota informativa en què s'informa d'una petició de Narcís-Jordi Aragó, Pere Madrenys i Modest Prats al Ple de l'Ajuntament del 1975. Reivindicaven una subvenció per a l'ensenyament del català a Girona.

Annex 5: Fragment de la X Escola d'Estiu de Barcelona

LA LLENGUA I LA CULTURA CATALANES*Situació actual*

Constatem la situació de diglòssia als Països Catalans, és a dir, la desigualtat de status de les dues llengües, amb absolut predomini del castellà (o del francès a la Catalunya Nord): única llengua oficial, domini dels mitjans de comunicació, de l'escola...

Aquesta situació afecta tant els autòctons pròpiament dits, com els immigrants.

Constatem que això es tradueix, pel que fa al camp de l'ensenyament, en una preterició de la llengua catalana i en una marginació de toda la realitat cultural, històrica, humana, econòmica...

Això perjudica els nens: els catalanoparlants no hi troben acollida la pròpia llengua, i els castellanoparlants no hi troben la llengua del país —que els ha d'ajudar a integrar-se—, i cap dels dos no hi troba acollida tota la nostra realitat.

Les alternatives que proposem per a l'escola cerquen les possibilitats actuals de realitzacions dins una perspectiva general de canvi democràtic.

I. La planificació escolar i la formació i reclutament de mestres han d'ana inspirat en uns principis bàsics d'autonomia i de participació democràtica dels sectors afectats.

II. Les escoles de Formació del Professorat i la Universitat en general haurien de ser planificades en funció de les exigències de la programació escolar i haurien de partir dels principis enunciats. Per tant, hauran de ser catalanes quant a llengua i quant a continguts.

III. Per a tota l'escola, cal partir dels continguts econòmics, polítics, històrics, científics, literaris, etc., específicament catalans.

IV. Pel que fa a l'aspecte lingüístic:

A. A l'escola de majoria de nens catalanoparlants proposem la planificació següent: a Preescolar, ambientació general i tasques col·lectives ja en català, i la relació personal mestre-nen en la llengua del nen. Cada nen farà l'aprenentatge de la lectura-escritura en la llengua que en aquell moment sigui la seva llengua dominant. Durant la Primera Etapa, cal anar incorporant al treball en català els nens castellanoparlants encara no integrats. El castellà, ja des de Preescolar, queda centrat com a activitat específica de segona llengua; els objectius d'aquesta segona llengua són la utilització a nivell de comprensió i expressió oral i escrita del llenguatge bàsic i usual (1a. Etapa) i el cultiu d'un nivell de llenguatge literari i científic en funció de les necessitats actuals (2a. Etapa).

B. A l'escola de majoria de nens castellanoparlants: a Preescolar, ambientació general i tasques col·lectives en castellà amb presència progressiva del català, i la relació personal mestre-nen en la llengua del nen. Cada nen farà l'aprenentatge de la lectura-escritura en la seva llengua. A la Primera Etapa, sistematització del català segona llengua fins a assegurar les bases per a un treball escolar en aquesta segona llengua. La minoria catalanoparlant ha de continuar el treball en la pròpia llengua, el qual ha de servir també com a treball de segona llengua per als castellanoparlants. Al moment que es vegi oportú, i en funció de les possibilitats de cada escola, s'ha de poder fer el treball en català per a tothom.

Aquestes realitzacions, ja possibles en un àmbit minoritari d'escoles, poden donar la pauta d'una planificació general d'escola pública unificada.

Aquestes propostes lingüístiques concretes, s'han vist les més adequades al Principat de Catalunya. Per al País Valencià i per a les Illes Balears s'indica un plantejament diferencial en alguns punts.

L'ESTATUT DE L'ENSENYANT**1. Cos únic d'ensenyants**

La Nova Escola Pública ha de ser portada per un cos únic d'ensenyants, caracteritzat per una formació i unes condicions de treball unificades.

Apartat referent al català a l'escola de la Declaració de la X Escola d'Estiu de Barcelona

Font: *L'ensenyament del català a les escoles de Girona curs 1975/1976*, OMNIUM CULTURAL, Delegació del Gironès.

Annex 6: Municipis de la província de Girona que realitzaven classes de Reciclatge

1975-76: Blanes, Figueres, Girona, La Bisbal d'Empordà, Olot, Palafrugell i Sant Feliu de Guíxols.

1976-77: Blanes, Figueres, Girona, La Bisbal d'Empordà, Olot, Palafrugell, Ripoll, Sant Feliu de Guíxols i Santa Coloma de Farners.

1977-78: Banyoles, Blanes, Cassà de la Selva, Figueres, Girona, La Bisbal d'Empordà, Olot, Palamós, Puigcerdà, Ripoll, Roses, Sant Feliu de Guíxols i Torroella de Montgrí.

1979-80: Banyoles, Blanes, Figueres, Girona, Olot, Palafrugell, Palamós, Puigcerdà, Ripoll i Sant Feliu de Guíxols.

1980-81: Banyoles, Blanes, Figueres, Girona, Olot, Palafrugell, Puigcerdà i Ripoll.

1981-82: Banyoles, Figueres, Girona, Olot, Palafrugell, Puigcerdà, Ripoll i Sant Feliu de Guíxols.

1982-83: Banyoles, Blanes, Figueres, Girona, Olot, Palafrugell, Puigcerdà, Ripoll, i Sant Feliu de Guíxols.

1983-84: Blanes, Figueres, Girona, Olot, Palafrugell, Puigcerdà, Ripoll i Sant Feliu de Guíxols.

1984-85: Banyoles, Blanes, Figueres, Girona, Olot, Palafrugell, Ripoll i Sant Feliu de Guíxols.

1985-86: Blanes, Figueres, Girona, Puigcerdà i Ripoll.

1986-87: Figueres, Girona, Puigcerdà i Ripoll.

1987-88: Figueres, Girona, Puigcerdà i Ripoll.

1988-89: Figueres, Girona i Ripoll.

(Font: COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999)

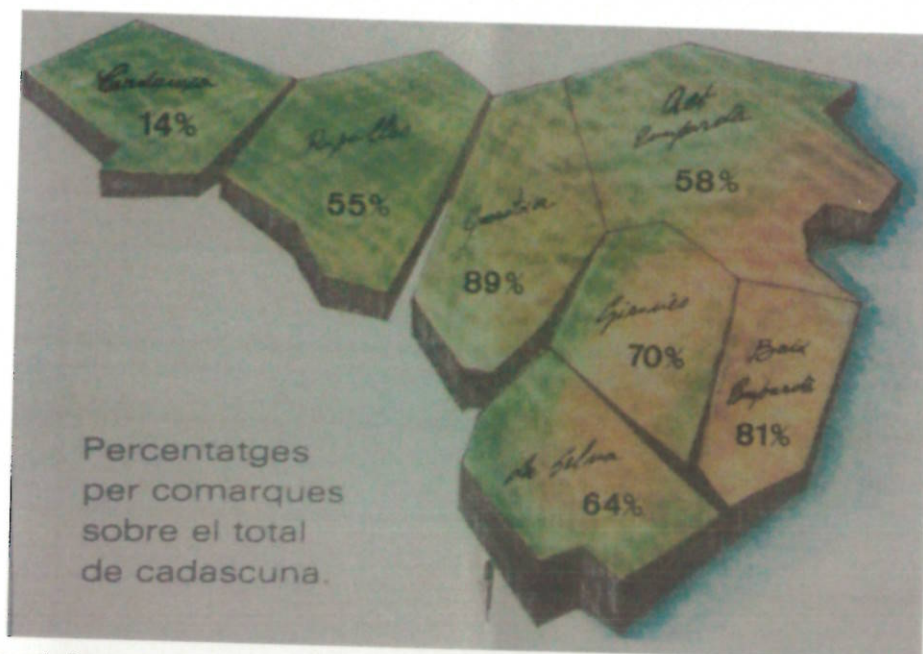
Annex 7: Evolució dels percentatges de l'ensenyament total o parcial en català a les escoles de Catalunya

Any	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85
Percentatge	3,35 %	8,89 %	13,90 %	23,66 %	65,12 %	70,03 %	85,75 %

Arran de la Llei de Normalització Lingüística l'ensenyament en català va augmentar considerablement

(Font: COROMINAS SALVADOR, M. Lluïsa; SÁNCHEZ MADRIGUERA, Mercè, *Formació de mestres: Història del Reciclatge. Una experiència viscuda, 1975-1988*, Generalitat de Catalunya, Servei de Difusió i Publicacions, 1999)

Percentatges de l'ensenyament total o parcial en català a la província de Girona (1980-81)

Es pot observar que el percentatge d'ensenyament en català a Girona del curs 1980-81 era molt més elevat que la mitjana de Catalunya.

(Font: *L'ensenyament en català a les comarques de Girona*, Moviment de Mestres)

Annex 8: Entrevista a Joaquim Arenas

6 PRESENCIA 27-03-2013

50 ANYS, 50 ENTREVISTES

"Català llengua oficial única, la resta és traïció"

Joaquim Arenas, pare de la immersió lingüística a les escoles catalanes, ho té clar: el català només sobreviurà si aconsegueix ser llengua única oficial

MIQUEL RIERA

● Joaquim Arenas va ser un dels ideòlegs del model d'immersió lingüística. Des del seu càrrec com a cap del Servei d'Ensenyament en Català (Sedec) va ser l'encarregat d'aplicar les polítiques que han permès a milers de castellanoparlants i immigrants d'aprendre català. Ferrit defensor del català, Arenas és un home d'idees clares, com queda demostrat en aquesta conversa mantinguda a l'Ateneu Barcelonès.

On era l'any 1965, quan neix Presència?
Exercia la meua professió de mestre, que sempre m'ha apassionat, amb la idea de millorar la meua professió i d'introduir el català a l'escola rural de Cabnera de Mar, on estava destinat.

Què es podia fer pel català llavors?
L'escola d'aquell moment era una escola vigilada i qualsevol que se surtia del casell tractat s'exposava a tot. Per això, de seguida que es va saber que feia català, només com a llengua i no pas la resta de les assignatures, vam tenir una inspecció oficial.

Des de llavors l'escola ha canviat molt. Com veu l'escola d'ara?
A l'escola li han usurpat algunes funcions. La no és que les noves tecnologies o els mitjans de comunicació siguin una escola paral·lela, sino que són escola, en el sentit d'informació, de formació i d'influència. Aleshores, és clar, l'escola com a element és insubstituïble, però ha perdut força. Ara bé, l'escola és imprescindible en un nou país, on també ens caldrà una escola nova. Un sistema plenament català, pensat per al nostre poble i per al qual tenim capacitat, lideratge, experiència i història per fer-ho.

De vostè diuen que és el pare de la immersió lingüística. Se'n sent?
Amb la immersió lingüística hi ha hagut un canvi. Se'n sent més i caldrà continuar

Arenas

8 PRESENCIA
29-03-2015

“
El castellà ha de
tenir un estatus
de llengua
tutelada. Què vol
dir això? Que
ningú perd cap
dret lingüístic

BIOGRAFIA

Pedagog i
lluitador

La trajectòria vital de Joaquim Arenas i Sempere (Mataró, 1938) està centrada en la defensa del país, a través de la defensa del català i de l'escola catalana. Mestre que ja ensenyava el català als anys seixanta i autor de nombrosos llibres i articles, va dirigir l'aplicació de la immersió lingüística des del 1983 i durant vint anys. Ha estat rector de la Universitat Catalana d'Estiu i ha treballat molts anys a la Delegació d'Ensenyament del Català d'Òmnium Cultural, i a partir dels noranta amb una especial dedicació a l'Algüer.

“Intervenció pedagògica per la qual un nen o un grup de nens adquireixen una llengua de forma precoç. A Catalunya, amb aquesta metodologia els nens es poden incorporar ràpidament al model educatiu de Catalunya que és l'escola catalana amb llengua i continguts. No a la immersió. La immersió no és cap model educatiu, és una manera de fer. Ara bé, la immersió, al Quebec la fan d'una manera i a Catalunya, d'una altra, amb un reconeixement internacional notable, per cert. Resumint, sempre que es fa immersió es fa escola catalana, però no pas sempre que es fa escola catalana es fa immersió.

El filòleg Pau Vidal diu que “la immersió lingüística no és la panacea que ens hem volgut creure per consolar-nos de la misèria de la situació”...

Conec el llibre de Pau Vidal, on diu coses amb les quals estic molt d'acord. Ara bé, en el tema de la immersió es confon. Com he dit abans, la immersió és una intervenció pedagògica per aprendre una llengua i a Catalunya ha tingut els seus fruits ben reals. Facci la prova, per exemple. Aturi un grup de joves pel carrer que senti que parlen en castellà i els preguntis una adreça en català. En quina llengua creu que el respondran? En català, naturalment. He fet la prova un munt de cops i, en general, tothom contesta en català. Què ha fallat, doncs, aquí? L'escola catalana...

En quin sentit?

Que no ha estat capaç de fer de l'aprenentatge, ús. No ha aconseguit que els nens parlessin en català entre ells. Això es pot fer i s'ha demostrat, per exemple, a Navarra o a la Bressola, a la Catalunya Nord. Per això dic que l'escola no ha complert plenament la seva missió, la d'incorporar aquests nens a la comunitat lingüística. En ús, no en coneixement. Per tant, quan diuen: saben català el 85% dels habitants de Catalunya, és veritat. Ara bé, quin tant per cent el parla habitualment? Això ja és una altra cosa.

Amb un estat propi es podria aconseguir aquest objectiu?

I tant, per això no hem avançat. Perquè estem un sistema espanyol i, per tant, qualsevol peça que toquem, qualsevol innovació que pretenguis fer, qualsevol disposició positiva a favor del català que vulguis implementar, genera un enrenou enorme.

En un nou estat el català hauria de ser única llengua oficial?

Sempre he dit que l'única llengua oficial de la república catalana ha de ser el català. Tota la resta és una traïció. Traïció a una història, a una cultura, a una ciència, a una gent que va morir pel català -en Carles Rahola, per exemple, entre molts altres-, a una gent que es va jugar la vida pel

A l'escola de Cabrera, anys seixanta.

Ensenyar en català
a l'escola franquista

“Joaquim Arenas va fer de mestre a l'escola rural de Cabrera de Mar, al Maresme, a principis dels anys seixanta. En aquest centre, malgrat la pressió del règim, va començar a fer classes de llengua catalana, cosa impensable en aquell moment. “El tracte amb els alumnes també era en la nostra llengua”, recorda Arenas, que també diu que en aquella escola va aprendre a fer de mestre.

català, que van ser denunciats per fer classes en català, a un moviment que va des d'acabada la guerra fins la restauració de la Generalitat de resistència a favor del català. I ara... per uns miserables vots insegurs volen carregar els neulers a la població castellana, que sí no, no ens votaran. Home, gràcies! Per tant, sí el català no ha de ser l'única llengua oficial a Catalunya amb mi que no hi comptin. Jo no votaré a favor de l'estat català.

“Sempre que es fa immersió es fa escola catalana, a la inversa, no”

No contempla res per al castellà?

Es cert que s'ha de considerar el fet sociològic. La meitat de Catalunya que no parla català. Aquest col·lectiu ha de ser considerat i, per tant, el castellà ha de tenir un estatus de llengua tutelada. Què vol dir això? Que ningú perd cap dret lingüístic i que, per exemple, l'administració pot respondre també en castellà, malgrat que la llengua primera sigui el català. És a dir, ha d'haver-hi una consideració, similar, per

exemple, a allò que expressa la Constitució espanyola respecte al català, el basc i el galleg en el sentit que seran dignes de “respecte i consideració”. Doncs això, però nosaltres ho farem de debò. Però, a més, detallant que no es perden drets lingüístics i que basarem la nostra política lingüística en la diversitat i en el respecte.

Per què creu que l'Estat no ha “respectat, ni considerat” el català?

Perquè són espanyols. Qui es pot refiar dels espanyols? Seriosament, no han respectat el català, ni l'han promogut, perquè la llengua, com deia Guimerà, és la clau per obrir la presó dels pobles oprimits.

Com veu el procés sobiranista?

L'esperança és una virtut no teològica, però sí cardinal. Per tant, intentarem extintolar-nos en l'esperança. Em sap greu haver de ser franc, però els que no han volgut la llista única s'han equivocats de ple. I aquí intervé també el tema de la llengua, perquè el partit principal que no ha volgut la llista única vol la cooficialitat amb uns arguments vergonyants. L'infantilisme ha envaït la ideologia i això ho pagarem greu. El procés continuarà, el poble el salvarà, però una part d'aquests polítics, no. És que era tan clar que anar tots junts ho afavoria en tots sentits! L'impacte a Europa i a la resta del món, per exemple.

Vostè va ser un col·laborador del president Pujol. Com ha seguit tot el procés des de la seva confessió?

D'entrada cal deixar clar que sense el president Pujol tot el que s'ha fet per la llengua i la cultura catalanes no s'hauria fet. No ho dubti. Per haver-ho fet calia ser un gran apassionat pel seu país i ell ho era, i va trobar també uns grans apassionats, entre ells, per exemple, potser jo mateix. Dit això, trobo que tot plegat ha estat força vergonyós. Vergonyosa la postura de Convergència, la de l'Ajuntament de Barcelona.

Però també deu ser vergonyós tenir diners a l'estranger i no declarar-los.

Cert que ell no havia dit res d'això, però els diners no eren d'ell, sinó del seu pare, que va decidir protegir els nets i la dona, pensant que Pujol no se'n sortiria a la Generalitat. Aleshores ell, amb encert o sense, fa una declaració, però davant d'aquest fet hi ha una obra de govern desenvolupada infinita. Si això és un bunyol, escoltí'm, hi ha tres-cents dolços cuinats de qui ningú no en parla. I el Parlament tampoc no ha estat a l'altura no evitant que el president Mas anés a declarar. El President de la Generalitat ha d'anar a declarar a una comissió? Però que es pensin que som a Múrcia? El President de la Generalitat no és el president d'una comunitat autònoma i aquests diputats s'han portat com els diputats d'una comunitat autònoma.

